

národní
úložiště
šedé
literatury

Bankovní dohled 2002

Česká národní banka
2003

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-124107>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 20.05.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .

2002

BANKOVNÍ
DOHLED
2002

ČNB ČESKÁ
NÁRODNÍ
BANKA

BANKOVNÍ
DOHLED
2002

OBSAH

PŘEDMLUVA	1
A. BANKOVNÍ DOHLED V ROCE 2002	
1. ZMĚNY V ZÁKONĚ O BANKÁCH A REGULACI	3
2. ZMĚNY OBECNÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ OVLIVŇUJÍCÍCH BANKY	8
3. VÝKON BANKOVNÍHO DOHLEDU	9
3. 1 DOHLED NA DÁLKU	10
3. 2 DOHLED NA MÍSTĚ	11
4. NOVÁ BASILEJSKÁ KAPITÁLOVÁ DOHODA	14
5. MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE	16
6. SPOLUPRÁCE S REGULÁTORY V ČESKÉ REPUBLICE A PROFESNÍMI ORGANIZACEMI	17
7. ROZHODUJÍCÍ ÚKOLY BANKOVNÍHO DOHLEDU PRO DALŠÍ OBDOBÍ	19
B. ZÁKLADNÍ TRENDY VE VÝVOJI BANKOVNÍHO SEKTORU	
1. EKONOMICKÉ PROSTŘEDÍ V ROCE 2002	20
2. STRUKTURA BANKOVNÍHO SEKTORU ČESKÉ REPUBLIKY	21
2. 1 POČET BANK V BANKOVNÍM SEKTORU	21
2. 2 VLASTNICKÁ STRUKTURA BANKOVNÍHO SEKTORU	22
2. 3 PRACOVNÍCI A OBCHODNÍ MÍSTA	23
2. 4 NOVÉ TECHNOLOGIE	25
2. 5 KONCENTRACE BANKOVNÍHO SEKTORU	25
2. 6 KONKURENCESCHOPNOST BANKOVNÍHO SEKTORU	26
2. 7 STRUKTURA AKTIVNÍCH A PASIVNÍCH OPERACÍ BANKOVNÍHO SEKTORU	28
3. RIZIKA BANKOVNÍHO PODNIKÁNÍ	30
3. 1 ÚVĚROVÉ RIZIKO	31
3. 1. 1 STRUKTURA A VÝVOJ ÚVĚŘŮ	31
3. 1. 2 KLASIFIKOVANÉ ÚVĚRY A JEJICH KRYTÍ	33
3. 2 RIZIKO ZTRÁTY LIKVIDITY	35
3. 2. 1 PRIMÁRNÍ ZDROJE	35
3. 2. 2 SEKUNDÁRNÍ ZDROJE	37
3. 2. 3 RYCHLE LIKVIDNÍ AKTIVA	38
3. 2. 4 SOULAD SPLATNOSTI AKTIV A PASIV	38
3. 3 TRŽNÍ RIZIKO	39
3. 3. 1 MĚNOVÉ RIZIKO	40
3. 3. 2 AKCIOVÉ RIZIKO	42
3. 3. 3 RIZIKA DERIVÁTOVÝCH OPERACÍ	43
3. 4. RIZIKO ZEMĚ	45
3. 4. 1 AKTIVITY VŮČI NEREZIDENTŮM	45
3. 4. 2 AKTIVITY VŮČI JEDNOTLIVÝM REGIONŮM A ZEMÍM	47
4. KAPITÁLOVÁ PŘIMĚŘENOST	49
5. HOSPODÁŘSKÉ VÝSLEDKY BANKOVNÍHO SEKTORU	50
5. 1 ZISK Z FINANČNÍ ČINNOSTI	51
5. 2 ČISTÝ ZISK	52
5. 3 EFEKTIVNOST A PRODUKTIVITA	53
C. PŘÍLOHY	55
PŘEHLED BANK A POBOČEK ZAHRANIČNÍCH BANK K 31. 12. 2002	55
ORGANIZAČNÍ SCHÉMA BANKOVNÍHO DOHLEDU ČESKÉ NÁRODNÍ BANKY	57
ROZDĚLENÍ BANK DO SKUPIN	58
ZÁKLADNÍ UKAZATELE MĚNOVÉHO A HOSPODÁŘSKÉHO VÝVOJE ČESKÉ REPUBLIKY	59

AKTIVA	60
PASIVA	61
PODROZVAHOVÁ AKTIVA	62
PODROZVAHOVÁ PASIVA	62
VÝNOSY A NÁKLADY	63
ZISKOVOST A EFEKTIVNOST	63
ÚVĚRY	64
VKLADY	64
KAPITÁL, KAPITÁLOVÝ POŽADAVEK A KAPITÁLOVÁ PŘIMĚŘENOST	65
RYCHLE LIKVIDNÍ AKTIVA	65
KLASIFIKOVANÉ ÚVĚRY	65
AKTIVA A PASIVA PODLE SKUTEČNÉ DOBY SPLATNOSTI	66
DEVIZOVÉ AKTIVITY	67
AKTIVITY VŮČI NEREZIDENTŮM	68
VYBRANÉ UKAZATELE SKUPIN BANK	69
KONCENTRACE	70

METODICKÁ POZNÁMKA

Veškeré údaje použité v této publikaci jsou za banky s bankovní licencí k 31. 12. 2002, pokud není v záhlaví kapitoly nebo v příslušné pasáži uvedeno jinak. Údaje jsou brány vždy za banku jako celek, tj. vč. jejích poboček v zahraničí s výjimkou údajů o sektorové a odvětvové struktuře úvěrů a vkladů, které zahrnují pouze aktivity bank v České republice.

V údajích za rok 2002 jsou již částečně zohledněny výsledky externích auditů, proto se uváděné údaje za rok 2002 mohou lišit od údajů publikovaných Českou národní bankou v dřívějších termínech. Další dílčí změny proti údajům uváděným v této publikaci, které by však neměly v zásadě významně ovlivnit naznačené vývojové trendy, nejsou vyloučeny.

Od roku 2002 došlo v návaznosti na změny zákona o bankách a účtové osnovy pro banky k rozsáhlým metodickým změnám v propočtu jednotlivých ukazatelů. Starší údaje byly, pokud to bylo možné, přepočítány podle nové metodiky tak, aby byla zachována maximální porovnatelnost v čase. Některé údaje se proto mohou lišit od údajů publikovaných do konce roku 2001. Jedná se zejména o tyto změny:

- snížení bilanční sumy o cenné papíry přijaté v reverzních repo obchodech jako kolaterál (bilanční suma v předchozích letech byla snížena o hodnotu poukázek ČNB k obchodování přijatých bankou v revezních repo obchodech) – tím je vyloučeno duplicitní započítávání reverzních rep do bilanční sumy,
- zavedení samostatného sledování kupónových státních dluhopisů, což umožnilo jejich vyčlenění z kupónových dluhopisů celkem a začlenění do dluhopisů státních,
- zařazení tvorby a užití opravných položek a rezerv k cenným papírům do „vynetovaného“ zisku/ztráty z finančních činností (z operací s cennými papíry) v návaznosti na novou strukturu výsledovky,
- zařazení odpisů a nákladů z převodu pohledávek do čisté tvorby rezerv, opravných položek a odpisů v návaznosti na novou strukturu výsledovky atd.

PŘEDMLUVA

Česká národní banka již od roku 1996 připravuje publikaci, jejímž cílem je poskytnout základní informace o bankovním sektoru České republiky v uplynulém roce a informovat o svých aktivitách v oblasti bankovní regulace a dohledu. Tato publikace je tedy již sedmou v řadě a pevně věřím, že široká odborná veřejnost zde i tentokrát najde potřebné aktuální informace o vývoji českého bankovníctví v roce 2002 z pohledu regulátora.

Rok 2002 byl rokem stabilizace situace v bankovním sektoru. Přes řešení problémů některých malých bankovních ústavů bylo možné se více soustředit na opatření systémového charakteru. Bankovní sektor jako celek pokračoval v již započaté cestě konsolidace, a to především díky završení procesu privatizace velkých bank. Noví silní a zkušenější vlastníci přinesli kromě kapitálu také nezbytný know-how a nové efektivní způsoby řízení bank. Naprostá většina bank výrazně zlepšovala své finanční ukazatele i ukazatele obezřetnosti, a to nejen v reakci na předprivatizační očištění velkých bank od špatných úvěrů, ale především z důvodu zlepšení řízení a správy bank, což se projevilo ve zvýšení efektivnosti bankovního podnikání. V současné době je český bankovní sektor stabilní, dobře kapitálově vybavený a ziskový.

Dokončení privatizace a z toho vyplývající stabilizace vlastnických vztahů je přínosem pro nebyvalou stabilitu bankovního sektoru jako zdaleka nejvýznamnějšího segmentu finančního trhu. To pozitivně přispívá stabilitě celé ekonomiky České republiky, jelikož bez dobře fungujícího silného bankovního sektoru není možné dosahovat dlouhodobě udržitelného růstu ekonomiky. V tomto se situace roku 2002 výrazně odlišuje od situace minulých let.

Vysoká vlastnická provázanost českého bankovního sektoru se zahraničím nicméně klade i nové nároky na provádění bankovního dohledu. Česká národní banka v roce 2002 v této souvislosti pokračovala v rozšiřování spolupráce se zahraničními regulátory, a to jak na dvoustranném smluvním základě, tak na základě formálních i neformálních kontaktů souvisejících s členstvím České národní banky v různých pracovních skupinách mezinárodních organizací. Na základě analýz prováděných mezinárodními institucemi lze konstatovat, že úroveň regulace a dohledu nad bankovním sektorem v České republice je srovnatelná s úrovní regulace a dohledu v hospodářsky vyspělejších zemích. Česká národní banka je rovnocenným a uznávaným partnerem v oblasti regulace a dohledu na mezinárodní scéně.

Významnou legislativní změnou v roce 2002 bylo rozšíření dohledu na konsolidovaném základě na finanční a smíšené holdingy. To umožní získávat potřebné informace ovlivňující zdraví a stabilitu bank, které jsou součástí těchto holdingů, a tím přispět k vyšší ochraně jejich vkladatelů. Konsolidovaný dohled však klade také zvýšené požadavky na spolupráci mezi regulátory jednotlivých částí finančního sektoru - vedle České národní banky je to především Ministerstvo financí České republiky a Komise pro cenné papíry. Mezi těmito institucemi probíhá stále intenzivnější spolupráce, která byla počátkem roku vyjádřena i podpisem nové dohody o spolupráci. Tato dohoda, která nahrazuje dosavadní dohodu o spolupráci z roku 1998, předjímá mimo jiné i vznik Výboru pro koordinaci dozoru nad finančním trhem, který by měl především zlepšit koordinaci aktivit jednotlivých regulátorů, zabránit nedostatečné regulaci některého ze segmentů finančního trhu a na druhé straně odstranit zbytečné duplicity v regulaci a dohledu.

Jedním z předpokladů dobře fungujícího bankovního sektoru je dostupnost věrohodných informací o klientech bank. ČNB ve spolupráci s Českou bankovní asociací v uplynulém roce přispěla ke zvýšení transparentnosti uvnitř bankovního sektoru a ke zmírnění problému asymetrické informace v souvislosti s kreditním rizikem založením a provozováním Centrálního registru úvěrů podnikatelských osob.

Jedním z nejdůležitějších úkolů pro nadcházející období je implementace Nové basilejské kapitálové dohody do českého prostředí. Nová basilejská kapitálová dohoda upravuje nově především přístup ke kreditnímu riziku, které bylo a i nadále bude nejvýznamnějším rizikem českého bankovního sektoru. Nový přístup ke stanovení kapitálové vybavenosti bank bude spočívat mimo jiné v tom, že bankám bude umožněno stanovit kapitálový požadavek způsobem lépe reflektujícím přijímaná rizika a schopnost banky tato rizika řídit. Dále budou zvýšeny nároky na transparentnost informací, které o sobě budou jednotlivé banky poskytovat. Vědoma si významu nového konceptu kapitálové přiměřenosti, zahájila Česká národní banka spolu s Českou bankovní asociací a Komorou auditorů ČR společný projekt zaměřený na včasnou a kooperativní implementaci těchto požadavků. Přesné minimální požadavky budou stanoveny připravovanou evropskou direktivou, ale včasná příprava je pro české banky nezbytná z důvodu zachování konkurenceschopnosti vůči bankám z jiných zemí. Nový koncept kapitálové přiměřenosti bude mít dopad i na způsob jakým funguje bankovní dohled, v neposlední míře i z důvodu úzké vlastnické provázanosti českých a zahraničních bank.

O konkrétních aktivitách České národní banky v oblasti bankovní regulace a dohledu budeme i nadále informovat, a to jak formou pravidelných publikací, tak prostřednictvím aktuálních zpráv zveřejňovaných na webové stránce České národní banky.

Rok 2002 byl pro český bankovní sektor rokem usilovné práce, která se projevila i v jeho vyšší stabilitě, ziskovosti, zvýšené efektivnosti a lepší nabídce služeb klientům bank. V roce 2003 očekávám pokračování těchto pozitivních trendů. Česká národní banka vynaloží i nadále veškeré úsilí k podpoře stabilního a efektivně fungujícího bankovního trhu v České republice.

Pavel Racoča
člen bankovní rady
České národní banky

A. BANKOVNÍ DOHLED V ROCE 2002

Činnost bankovního dohledu České národní banky se v roce 2002 odvíjela od schválené střednědobé koncepce na léta 2002 až 2004. Těžiště práce bylo tak jako dříve ve výkonu dohledu na dálku i v dohlídkách na místě. V oblasti regulace spočívá základní koncepční záměr ve vytvoření takového regulatorního rámce pro banky a konsolidační celky, jenž povede k obezřetnému podnikání a zároveň neomezí zdravou soutěž. Tento rámec musí být harmonizován s evropským právem a odpovídat i dalším uznávaným mezinárodním standardům.

Na základě doporučení Financial Sector Assessment Program (dále jen „FSAP“), navazující mise Evropské komise a zhodnocení vlastních zkušeností z uplynulých let bylo možné identifikovat oblasti, které jsou významné pro zlepšení výkonu bankovního dohledu.

HLAVNÍ ÚKOLY BANKOVNÍHO DOHLEDU V ROCE 2002

Těmito oblastmi jsou:

- přechod k dohledu na bázi hodnocení rizik,
- prohloubení dohledu na konsolidované bázi,
- zdůraznění významu dohlídek na místě a jejich zaměření na klíčová rizika a procesy v bankách,
- zvyšování znalostí zaměstnanců tak, aby dokázali vykonávat dohled založený na vyhodnocení rizikového profilu bank i regulovaných konsolidačních celků,
- posílení transparentnosti výkonu dohledu jakožto předpokladu pro správné chápání jeho funkce ze strany bank i veřejnosti,
- zvýšení rychlosti a efektivity reakce dohledu na zjištěné nedostatky,
- prohloubení spolupráce s tuzemskými regulátory a odstranění některých duplicit ve výkonu bankovního dohledu a státního dozoru nad bankami a pobočkami zahraničních bank,
- doplnění regulatorního rámce o sadu opatření stanovujících požadavky na řízení bankovních rizik a na systém vnitřní kontroly,
- prohloubení spolupráce se zahraničními regulátory,
- stanovení regulatorních požadavků na postupy bank při budování zábran proti praní špinavých peněz a financování terorismu.

Většina z výše uvedených cílů má dlouhodobější charakter, jejich řešení však již bylo zahájeno v roce 2002 s předpokladem naplnění do roku 2004, resp. 2006. Konečným cílem je dosažení plné kompatibility s praxí uplatňovanou v členských státech Evropské unie, jejímž členem by se měla Česká republika stát v roce 2004.

1. ZMĚNY V ZÁKONĚ O BANKÁCH A REGULACI

Harmonizace právního řádu s evropským právem patřila mezi hlavní úkoly České republiky v rámci přípravy na vstup do Evropské unie. To se týká i oblasti bankovníctví. Novela zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o bankách“), který je speciální právní normou upravující základní aspekty činnosti bank, nabyla účinnosti 1. května 2002. Jejím cílem bylo dosažení plné kompatibility s právem Evropského společenství a dalšími mezinárodními standardy bankovní regulace.

Mezi hlavní oblasti, které tato novela nově upravila, patří:

- licenční řízení a řízení o udělení předchozího souhlasu k nabytí nebo zvýšení kvalifikované účasti na bance. Pojem povolení působit jako banka byl nahrazen pojmem bankovní licence. Byl upraven a zpřesněn výčet činností, které může mít banka uvedeny ve své licenci, zejména s ohledem na změny jiných zákonů. Pro jiné subjekty může banka vykonávat jen podnikatelské činnosti, které má uvedeny ve své licenci,

HLAVNÍ ZMĚNY ZÁKONA O BANKÁCH

pokud souvisejí se zajištěním jejího provozu a provozu jiných bank, finančních institucí a podniků pomocných bankovních služeb, nad nimiž banka vykonává kontrolu. Na základě těchto změn bude provedeno přelicencování všech bank. Dílčí změn doznalo i vymezení podmínek pro vydání licence, fungování poboček zahraničních bank, úprava postupu České národní banky při schvalování nabytí nebo zvýšení kvalifikované účasti na bance,

- rozšíření dohledu na konsolidovaném základě, který byl prozatím uplatňován pouze na finanční skupiny, v jejichž čele stála banka. Dohled byl rozšířen i na skupiny finančních holdingových společností a smíšených holdingových společností. Zákon o bankách obsahuje základní definice a pravidla provádění dohledu na konsolidovaném základě, která jsou v detailní formě dále rozvedena ve vyhlášce České národní banky. Zákon také stanoví bance povinnost čtvrtletně uveřejňovat strukturu konsolidačního celku a jeho součástí,
- rozšíření rozsahu skutečností, které musí mít banka ověřeny auditorem, o vnitřní řídicí a kontrolní systém banky,
- zavedení institutu jednotné bankovní licence, jenž opravňuje banky z členských států Evropské unie ke zřizování poboček na území České republiky bez licenčního řízení. Toto ustanovení novely zákona však nabude účinnosti až ke dni, kdy vstoupí v platnost smlouva o přistoupení ČR k EU,
- umožnění provozování Centrálního registru úvěrů Českou národní bankou,
- stanovení povinnosti banky zřídit do 1. května 2003 útvar vnitřního auditu, který bude zejména hodnotit funkčnost a účinnost vnitřního řídicího a kontrolního systému,
- povinnost bank informovat klienty o vztahu jimi poskytované služby k systému pojištění vkladů,
- umožnění provádění kontrol na místě orgánům dohledu sídla banky v dceřiných společnostech a pobočkách zahraničních bank na základě vzájemnosti aj.

V návaznosti na novelu zákona o bankách přistoupila ČNB k tvorbě nových a novelizaci stávajících opatření a vyhlášek ČNB, kterými se dokončuje harmonizace s direktivami ES a stanovují minimální standardy pro systémy řízení rizik a systémy vnitřní kontroly bank.

ZMĚNY V LICENCOVÁNÍ

Změny v požadavcích na licencování a vstup nových investorů do bank se promítly do nové vyhlášky České národní banky č. 166/2002 Sb. ze dne 8. dubna 2002, kterou se stanoví náležitosti žádosti o bankovní licenci, náležitosti žádosti o souhlas České národní banky s nabytím nebo zvýšením kvalifikované účasti na bance s osobou uzavírající ovládací smlouvu s bankou nebo s osobou provádějící právní úkon směřující k ovládnutí banky a náležitosti oznámení o snížení kvalifikované účasti na bance nebo o pozbytí postavení ovládací osoby vůči bance.

Vyhláška, která nabyla účinnosti 1. května 2003, nahradila předchozí opatření ČNB a má v zásadě i stejný obsah. Obsahuje soubor požadavků na informace potřebné pro posouzení žádosti o bankovní licenci pro banku nebo pobočku zahraniční banky. Uvedené požadavky se v přiměřené podobě uplatňují i v případě žádosti o nabytí většího podílu v již fungující bance (jde o tzv. kvalifikovanou účast). Ve srovnání s předchozím stavem nová vyhláška okruh požadavků nijak významně nerozšiřuje a nepředstavuje tedy nějaký zásadní zlom v dosavadní regulaci a praxi. Její význam především spočívá v tom, že:

- aplikuje ustanovení a dikci shora zmíněné harmonizační novely zákona o bankách a tím zajišťuje plný soulad s obsahem a dikcí tohoto zákona a také s obsahem příslušných směrnic Evropského společenství,

- legislativně upravuje některé zkušenosti z praxe licenčního a povolovacího řízení.

Na první pohled jde sice jen o detaily, ty však mají svůj význam jak pro žadatele (např. zjednodušení postupu při opakovaných žádostech, tedy v situaci, kdy žadatel již dříve obdržel povolení k získání 20% podílu v bance a nyní žádá o povolení ke zvýšení tohoto podílu), tak i pro kvalitnější průběh správního řízení (např. zpřesnění postupu u žádostí podávaných osobami, které jednají ve shodě).

Zásadní změnou vyplývající z novely zákona o bankách je rozšíření konceptu dohledu na konsolidovaném základě z bankovních skupin na skupiny vedené finančními nebo smíšenými holdingy. Vyhláška České národní banky č. 333/2002 Sb. ze dne 3. července 2002, kterou se stanoví pravidla obezřetného podnikání ovládajících osob na konsolidovaném základě, navazuje na novou dílčí zákona o bankách a s účinností od 1. ledna 2003:

- podrobně upravuje požadavky na informace za jednotlivé členy konsolidačního celku,
- vymezuje pojem regulovaného konsolidačního celku a stanovuje pravidla obezřetného podnikání pro tyto regulované konsolidační celky,
- stanovuje pravidla propočtu kapitálové přiměřenosti zahrnující úvěrové a tržní riziko a hrubé angažovanosti pro regulované konsolidační celky,
- stanovuje podmínky, za kterých může banka používat svoje vlastní modely pro stanovení kapitálových požadavků k tržnímu riziku.

Základní oblastí bankovního dohledu však i nadále zůstává dohled nad jednotlivými bankami, tj. dohled na individuálním základě. Aby byl zajištěn soulad mezi propočtem kapitálové přiměřenosti, úvěrové angažovanosti a dalších parametrů obezřetného podnikání na konsolidovaném základě s těmito propočty na individuálním základě, bylo vydáno opatření České národní banky č. 2 ze dne 3. července 2002, o kapitálové přiměřenosti bank a dalších pravidlech obezřetného podnikání na individuálním základě. Obsah tohoto opatření je úsporný a v zásadě se omezuje jen na vymezení rozdílů mezi shora uvedenými propočty s tím, že základní pravidla a metody kalkulací jsou uvedeny ve vyhlášce stanovující pravidla obezřetného podnikání na konsolidovaném základě.

Nové opatření České národní banky č. 9 ze dne 6. listopadu 2002, kterým se stanoví pravidla pro posuzování pohledávek z finančních činností, tvorbu opravných položek a rezerv a pravidla pro nabývání některých druhů aktiv, vzniklo na základě dosavadních zkušeností s regulací této klíčové oblasti podnikání bank. Opírá se také o pokrok, kterého bylo dosaženo v účetních postupech, které jsou banky podle zvláštních právních předpisů povinny používat. Hlavní změny ve srovnání s předchozím stavem spočívají v tom, že nové opatření:

- rozšířilo okruh finančních pohledávek, které podléhají pravidlům klasifikace (vedle úvěrů podléhají zmíněným pravidlům i pohledávky z garancí, finančního leasingu, factoringu atd.),
- vymezilo kategorii ohrožených pohledávek, která zahrnuje nestandardní, pochybné a ztrátové finanční pohledávky, přičemž základním kritériem klasifikace finančních pohledávek je pravděpodobnost jejich splacení,
- umožnilo nezahrnovat mezi klasifikované, resp. ohrožené pohledávky ty pohledávky, které jsou zajištěny kvalitním ručením, tj. především státními zárukami a cennými papíry vydanými subjekty s nulovou rizikovou vahou podle metody propočtu kapitálové přiměřenosti,
- umožnilo aplikovat portfoliový přístup při posuzování finančních pohledávek,
- stanovilo princip, že při tvorbě opravné položky k finanční pohledávce lze zohlednit její zajištění pouze pokud dotčená pohledávka není po splatnosti déle než 540 dnů,
- umožnilo bankám používat i vyšší koeficient pro tvorbu opravných položek, než stanoví opatření,

DOHLED NA KONSOLIDOVANÉM ZÁKLADĚ

KAPITÁLOVÁ PŘIMĚŘENOST NA INDIVIDUÁLNÍM ZÁKLADĚ

POSUZOVÁNÍ KVALITY POGLEDÁVEK A OMEZENÍ PRO NABÝVÁNÍ NĚKTERÝCH DRUHŮ AKTIV

- odstranilo některá překonaná omezení v oblasti nabývání některých druhů aktiv, např. obstarávání nákupu cenných papírů pro klienta, nabývání účastnických cenných papírů v právnických osobách pod kontrolou akcionáře, který má kontrolu nad bankou, dále je omezení nabývání prolomeno i v případě, že banka dělá „market makera“ pro svou mateřskou nebo sesterskou společnost.

Podnikání bank je neoddělitelně spojeno s rizikem a umění řídit rizika je rozhodujícím faktorem pro ziskovost každé banky i pro její úspěch v hospodářské soutěži. A protože stabilita a zdraví bankovního sektoru se odvíjí od finanční stability a zdraví jednotlivých bank, je řízení rizik i předmětem bankovní regulace a bankovního dohledu. Česká národní banka vydala během roku 2002 sadu opatření, která stanovují minimální požadavky na řízení rizik a také opatření, které stanovuje minimální požadavky na systém vnitřní kontroly – je patrné, že tyto systémy a činnosti spolu úzce souvisejí a v mnohých aspektech se i prolínají.

ŘÍZENÍ ÚVĚROVÉHO A TRŽNÍHO RIZIKA

Opatření České národní banky č. 3 ze dne 30. července 2002 o řízení úvěrového rizika v bankách vychází z mezinárodních doporučení Basilejského výboru pro bankovní dohled, definuje předmětné riziko a ukládá bankám zejména:

- stanovit strategii řízení úvěrového rizika, která byla schválena představenstvem a která je známa zaměstnancům, kteří mají na řízení úvěrového rizika významný podíl,
- promítnout tuto strategii do svých vnitřních předpisů, vytvořit odpovídající organizační strukturu s jasným vymezením linií pravomocí a zodpovědností a stanovit postupy a pravidla pro operace s finančními nástroji, s nimiž je spojeno úvěrové riziko, a to vč. kvantitativních limitů pro jednotlivá portfolia těchto nástrojů,
- povinnost pravidelně analyzovat hodnotu a výnosnost zmíněných portfolií bank,
- splnit tímto opatřením stanovené minimální požadavky na informační systém banky a na vnitřní řídicí a kontrolní systém.

Obdobný charakter má opatření České národní banky č. 4 ze dne 30. července 2002 o řízení tržních rizik v bankách. I zde se tedy setkáme především s požadavkem na definovanou a představenstvem banky schválenou strategii řízení těchto rizik, s požadavky na organizační strukturu, vnitřní předpisovou základnu a na parametry modelů a stresové testování modelů pro měření a řízení těchto rizik a také na systém vnitřní kontroly.

REGULATORNÍ OPATŘENÍ PRO ŘÍDICÍ A KONTROLNÍ SYSTÉM BANKY

ČNB vydala také nové opatření upravující problematiku vnitřního řídicího a kontrolního systému banky. Jde o opatření České národní banky č. 12 ze dne 11. prosince 2002 k vnitřnímu řídicímu a kontrolnímu systému banky (účinnost od 1. července 2003), které vymezuje základní složky, vztahy a procesy vnitřního řídicího a kontrolního systému a v návaznosti na to stanovuje:

- pravomoci a odpovědnost představenstva, dozorčí rady a vrcholového vedení banky,
- minimální standardy, které musí splňovat systém řízení rizik,
- podstatu kontrolní činnosti,
- princip oddělení neslučitelných funkcí,
- požadavky kladené na informační systém a komunikaci v bance,
- povinnost banky sledovat a vyhodnocovat efektivnost vnitřního řídicího a kontrolního systému.

V návaznosti na novelu zákona o bankách, která lépe upravila možnost využívání auditorských společností pro potřeby bankovního dohledu, bylo vydáno opatření České národní banky č. 11 ze dne 10. prosince 2002, kterým se stanoví požadavky na ověření řídicího a kontrolního systému banky včetně systému řízení rizik. Upravuje zejména:

- zadávání požadavků na rozsah ověření systémů ze strany auditorské společnosti,
- požadavky na rozsah ověření dotčených systémů,
- náležitosti, strukturu a předkládání zprávy o ověření systémů České národní bance.

Této problematice se týká i úřední sdělení České národní banky ze dne 16. prosince 2002, které dále:

- rozpracovává postup při zadávání rozsahu ověření bankám,
- uvádí klasifikaci závažnosti zjištěných nedostatků,
- vymezuje zásady a postupy pro projednání zprávy s Českou národní bankou,
- odkazuje na uznávané principy a postupy uvedené v přehledu dokumentů, jenž byl zpřístupněn na webové stránce ČNB.

Změny v oblasti účetnictví od 1. 1. 2002 spolu s novými požadavky na zveřejňování údajů o systému řízení rizik v návaznosti na jejich povinné zveřejňování v rámci roční účetní závěrky vyvolaly nutnost změny opatření ČNB ke zveřejňování. Nové opatření České národní banky č. 1 ze dne 10. července 2002, kterým se stanoví minimální požadavky na uveřejňování informací bankami a pobočkami zahraničních bank upravuje povinnosti bank tak, aby mohly využít povinnou strukturu informací danou vyhláškou Ministerstva financí č. 501/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou bankami a jinými finančními institucemi s tím, že dané informace budou zveřejňovat ve čtvrtletní periodicitě.

Novela zákona o bankách umožnila ČNB provozovat automatizovaný registr úvěrů, a tím pomoci bankám při výměně informací o bonitě a důvěryhodnosti klientů z podnikatelského sektoru. Vyhláška České národní banky č. 164/2002 Sb. ze dne 10. dubna 2002, o podmínkách přístupu k informacím v informační databázi České národní banky – Centrální registr úvěrů – specifikuje především podmínky, za jakých se banky mohou připojit k Centrálnímu registru úvěrů a požadovat potřebné informace. Určitá omezení jsou dána tím, aby registr úvěrů nebyl zneužíván k marketingovým účelům, ale sloužil tomu účelu, pro který byl vytvořen. Centrální registr úvěrů se v ČNB připravoval od května 2000 a jeho ostrý provoz byl zahájen 1. listopadu 2002, kdy všechny banky začaly dodávat úplný soubor informací podle novelizovaného opatření České národní banky č. 5 ze dne 1. srpna 2002, kterým se stanoví metodika předkládání vybraných údajů pro Centrální registr úvěrů bankami a pobočkami zahraničních bank České národní bance.

Doplňkem vyhlášek a opatření ČNB jsou úřední sdělení, jejichž cílem je poskytnout detailní vysvětlení, resp. výklad některých ustanovení vyhlášek a opatření ČNB, poskytnout doporučení pro aplikaci regulačních předpisů v oblastech, jichž se dané sdělení týká apod. V roce 2002 bylo vydáno celkem 7 takovýchto úředních sdělení z oblasti bankovního dohledu, která se týkala:

- problematice uzavírání ovládacích smluv bankami,
- postupu v případě, že se pobočka zahraniční banky působící v ČR nechce účastnit systému pojištění pohledávek z vkladů v ČR,
- postupu při uveřejňování informací bankami a pobočkami zahraničních bank,

OPATŘENÍ K OVĚŘENÍ ŘÍDICÍHO A KONTROLNÍHO SYSTÉMU BANKY VČETNĚ SYSTÉMU ŘÍZENÍ RIZIK

ZVEŘEJŇOVÁNÍ INFORMACÍ BANKAMI

CENTRÁLNÍ REGISTR ÚVĚRŮ

ÚŘEDNÍ SDĚLENÍ

- některých požadavků na ověření vnitřního řídicího a kontrolního systému,
- posuzování odborné způsobilosti, důvěryhodnosti a zkušenosti osob navrhovaných na funkce vedoucích zaměstnanců bank a do vedení poboček zahraničních bank apod.

Další sdělení naopak zrušilo některá již překonaná úřední sdělení.

Přehled platných vyhlášek, opatření a úředních sdělení ČNB pro oblast obezřetného podnikání bank je trvale zveřejněn a aktualizován na webové stránce ČNB (http://www.cnb.cz/leg_bd.php).

2. ZMĚNY OBECNÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ OVLIVŇUJÍCÍCH BANKY

Kromě přijetí rozsáhlé novely zákona o bankách č. 126/2002 Sb. byly v roce 2002 přijaty i další zákony, které významně ovlivňují podnikání bank.

ZÁKON O PŁATEBNÍM STYKU

Patří k nim především zákon č. 124/2002 Sb., o platebním styku, který upravuje provádění peněžních převodů v České republice v české měně, provádění přeshraničních převodů, vydávání a užívání elektronických platebních prostředků, vznik a provozování platebních systémů. Banka má jako převádějící instituce předem jasně a srozumitelně písemnou formou informovat veřejnost ve svých provozních prostorách o obecných podmínkách provádění převodů. Také musí klienta informovat o uskutečněných převodech. Dále byly stanoveny závazné lhůty k provedení takového převodu, při jejichž překročení má klient nárok na úroky z prodlení. Pro provádění převodů v ČR v české měně mezi různými bankami je touto lhůtou jeden bankovní pracovní den. V rámci jedné instituce by částka měla být připsána též bankovní pracovní den nebo následující bankovní pracovní den, není-li den účinnosti příkazu bankovním pracovním dnem. Tato povinnost však bude platit až od 1. ledna 2004. Přeshraniční převody mají být realizovány do 5 bankovních pracovních dnů. I zde je účinnost odložena ke dni nabytí platnosti smlouvy o přistoupení České republiky k Evropské unii.

Zákon také stanoví podmínky pro vydávání a užívání elektronických platebních prostředků. Úpravu vzájemných práv a povinností vydavatelů a držitelů elektronických platebních prostředků obsahují vzorové obchodní podmínky vydávané ČNB. Kromě předpokladů pro vznik a provozování platebních systémů upravuje zákon také princip neodvolatenosti příkazu, a to i v případě prohlášení konkurzu. K provozování platebního systému je třeba mít licenci, kterou uděluje ČNB.

Zákon rovněž předpokládá existenci zvláštního fakultativního orgánu pro řešení sporů vznikajících při převodech peněžních prostředků nebo při vydávání a užívání elektronických platebních prostředků. Tento zvláštní orgán je upraven v zákoně č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, který upravuje požadavky kladené na arbitra, způsob jeho jmenování a odvolávání Poslaneckou sněmovnou ČR, finanční a administrativní zabezpečení jeho činnosti poskytované ČNB a řízení před arbitrem vč. informační povinnosti institucí nebo mezinárodní spolupráce. Finanční arbitr zahájil činnost 1. 1. 2003.

Přijetí zákona o platebním styku si vyžádalo i změny částí některých jiných zákonů. Tyto změny jsou obsaženy v zákoně č. 125/2002 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o platebním styku. Jde zejména o ustanovení upravující smlouvu o běžném účtu a smlouvu o vkladovém účtu v zákoně č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Ve smlouvě o běžném účtu musí být jasně označen majitel. Dále je stanoven fakultativní obsah této smlouvy, zakotvují se lhůty pro provedení převodu stanovené v zákoně o platebním styku do smlouvy o běžném účtu, pokud nebyly mezi bankou a klientem sjednány lhůty jiné. Detailněji je

rozpracován i zánik smlouvy o běžném účtu, zejména část týkající se vzájemného vyřazení pohledávek. U smlouvy o vkladovém účtu se nová úprava týká především nakládání s peněžními prostředky na účtu a výše úrokové sazby v případě, že nebyla sjednána ve smlouvě o vkladovém účtu.

Vzhledem k tomu, že většina bank je současně i obchodníkem s cennými papíry, dotkl se jich i zákon č. 308/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Především došlo k vyjasnění určitých výkladových nejasností, např. pobočky zahraničních bank jsou podřízeny státnímu doзору Komise pro cenné papíry ve stejném rozsahu jako banky. Ke změnám došlo také v zákoně č. 591/1992 Sb., o cenných papírech. Bylo upraveno vymezení zákaznického majetku a výpočet příspěvků do garančního fondu obchodníků s cennými papíry. Zcela nově je v zákoně o cenných papírech upravena nucená správa obchodníka s cennými papíry. Komise pro cenné papíry však není oprávněna zavést nucenou správu nad obchodníky s cennými papíry, kteří jsou bankou nebo pobočkou zahraniční banky. S touto problematikou je také úzce spojeno vydávání zákaznického majetku po prohlášení konkurzu na majetek obchodníka s cennými papíry. Tato ustanovení se již na banky a pobočky zahraničních bank vztahují v plném rozsahu.

ZÁKON O KOMISI PRO CENNÉ PAPIŘY

Z hlediska širšího rámce významného pro fungování bank nedošlo v roce 2002 k významnějším změnám. Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů byl zásadně novelizován v roce 2001 s účinností od 1. 1. 2002. Jednou z podstatných změn, kterou novela zákona přinesla, bylo rozšíření metod oceňování o reálnou hodnotu a možnost sestavovat konsolidované účetní závěrky v souladu s mezinárodními účetními standardy. Dílčí novela z roku 2002 č. 575/2002 Sb. se netýkala účetnictví bank. Ministerstvo financí však vydalo vyhlášku č. 501/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou bankami a jinými finančními institucemi. Vyhláška stanoví uspořádání a označování položek individuální i konsolidované účetní závěrky, obsahové vymezení položek těchto závěrek, směrnou účtovou osnovu, účetní metody a jejich použití, metody konsolidace a postup zahrnování účetních jednotek do konsolidačního celku.

3. VÝKON BANKOVNÍHO DOHLEDU

Bankovní dohled je v České republice uskutečňován formou dohledu na dálku a dohledu na místě. Dohled na dálku je založen na průběžném monitorování činnosti bank a pravidelném provádění finančních analýz bank na základě vyhodnocování finančních výkazů a hlášení obezřetného podnikání pro bankovní dohled. Současně do této oblasti spadá výkon licenční a povolovací činnosti v souladu se zákonem o bankách. Dohled na místě, prováděný kontrolami bankovního dohledu přímo v bankách, je pak základním prostředkem pro posouzení kvalitativních aspektů činnosti bank, zejména pak jejich řídicích a kontrolních mechanismů.

Pro jednotný a efektivní výkon bankovního dohledu je kromě dostatečného regulatorního rámce nezbytná i kvalitní metodika, která je průběžně doplňována a aktualizována.

Organizační uspořádání bankovního dohledu bylo v roce 2002 změněno s cílem přizpůsobit organizační strukturu hlavním úkolům bankovního dohledu vyplývajícím ze schválené střednědobé koncepce.

ORGANIZAČNÍ ZMĚNY BANKOVNÍHO DOHLEDU

Od počátku roku 2002 tak byl dohled na dálku (monitoring, analýzy, vztahy s bankami) soustředěn do dvou odborů, které vždy pokrývají ucelenou skupinu bank dle

velikosti a zaměření (velké banky, stavební spořitelny a specializované instituce v jednom odboru, střední a malé banky a pobočky zahraničních bank v druhém). Zvolené členění umožňuje lépe zohledňovat specifika skupin bank při výkonu bankovního dohledu.

Problematika správních řízení v licenční i sankční oblasti byla soustředěna do odboru licenčního a povolovacího, který rovněž zajišťuje agendu bank po odnětí licence.

Dohled na místě pak zajišťují dva odbory dohledu na místě, které se dále člení na čtyři referáty specializované na kontrolu jednotlivých rizikových oblastí. První odbor pokrývá oblast kontroly kreditních rizik a vnitřního řídicího a kontrolního systému, druhý zajišťuje kontrolu tržních rizik a informačních systémů bank. Toto uspořádání vytvořilo lepší předpoklady pro hlubší specializaci inspektorů bankovního dohledu a pro zahájení dohledu v oblasti informačních systémů bank.

3.1 DOHLED NA DÁLKU

ZÁKLADNÍ ČINNOSTI DOHLEDU NA DÁLKU

Pravidelný monitoring činnosti banky je založen zejména na pravidelných čtvrtletních analýzách finanční situace bank, kontrole dodržování obezřetných pravidel a limitů a na sledování změn v jednotlivých bankách ve standardizované struktuře. Současně jsou v analýzách využívány rovněž výsledky kontrol na místě a krátkých informačních návštěv. Pro zachycení případných negativních tendencí jsou pravidelně vyhodnocovány měsíční signální informace o vývoji jednotlivých bank pro vedení bankovního dohledu s návrhy na další postup a opatření bankovního dohledu u bank s negativním vývojem.

Dohled na dálku využívá při své činnosti automatizovaný systém Informačního centra bankovního dohledu, který soustřeďuje údaje ze všech výkazů a hlášení pro bankovní dohled a poskytuje jednotné standardní výstupní sestavy. Tato informační podpora umožňuje rychlý přehled o vývoji základních ukazatelů charakterizujících finanční situaci banky a dodržování pravidel obezřetného podnikání.

K získání dodatečných informací o aktivitách bank bylo ve středních a malých bankách a pobočkách zahraničních bank v roce 2002 uskutečněno 56 informačních návštěv ve 25 bankách a pobočkách zahraničních bank, z toho 53 dílčích a 3 komplexní. Část informačních návštěv byla součástí šetření bankovního dohledu o řízení rizik v pobočkách zahraničních bank. Poznatky z tohoto šetření byly využity při přípravě metodiky dohledu nad pobočkami zahraničních bank.

OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ

Na základě zjištění dohledu na dálku a s využitím výsledků kontrol na místě byla uložena opatření k nápravě celkem 13 bankám, stavebním spořitelnám a pobočkám zahraničních bank. Tato opatření spočívala zejména v požadavku na odstranění nedostatků v činnosti bank se stanovenými termíny k jejich nápravě.

ROZHODNUTÍ VYDANÁ V RÁMCI BANKOVNÍHO DOHLEDU

Mimo správní řízení bylo vydáno 126 rozhodnutí, která obsahovala zejména schválení externích auditorů bank a vymezení rozsahu požadavků na ověření řídicího a kontrolního systému bank, schválení struktury akcionářů před valnými hromadami, souhlasy se započítáváním podřízeného dluhu do kapitálu banky, schválení konsolidačních celků bank a stanoviska k návrhům změn všeobecných obchodních podmínek v případě stavebních spořitelen. Vyjádření bankovního dohledu k osobám navrhovaným do vedoucích funkcí v bankách bylo vydáno ve 35 případech, a to na základě posouzení příslušných písemných podkladů a ve většině případů i po uskutečnění pohovoru s navrhovaným kandidátem.

V oblasti licenční a povolovací vydal bankovní dohled, v souladu se svými zákonnými kompetencemi, v roce 2002 celkem 17 správních rozhodnutí, která kromě poskytnutí nové bankovní licence zejména zahrnovala nabytí majetkového podílu na bankách. Dalších 5 správních řízení přitom bylo v tomto roce zahájeno.

V roce 2002 byla zahájena užší spolupráce s regulátory ostatních zemí, kteří provádějí dohled nad mateřskými bankami majícími své dceřiné banky na území České republiky, resp. centrálními pobočkami zahraničních bank, které působí v České republice. Byla navázána nebo prohloubena spolupráce s regulátory ze Slovenska, Francie, Německa, Nizozemí, Belgie a USA. Přínosem této spolupráce bylo získání informací o způsobu dohledu nad bankami a konsolidačními celky, které zahrnují banky působící na českém trhu.

SPOLUPRÁCE SE ZAHRANIČNÍMI REGULÁTORY

Novelou zákona o bankách účinnou od 1. 5. 2002 došlo k rozšíření působnosti bankovního dohledu o výkon dohledu na konsolidovaném základě. Tato skutečnost se projevila v činnosti dohledu zejména u bank, které jsou součástí konsolidačního celku, jehož aktivity zasahují na území více států a je dohlížen pouze bankovním dohledem ČNB.

3.2 DOHLED NA MÍSTĚ

V oblasti kontrol na místě reagoval bankovní dohled v roce 2002 na aktuální trendy v bankovním sektoru, charakterizované pokračující koncentrací a stabilizací, prováděním stále složitějších bankovních obchodů a sofistikovaných produktů, rozšiřováním elektronických distribučních kanálů a využíváním interních a scoringových modelů při řízení rizik a při správě portfolií bank. Tento vývoj koresponduje s celosvětovými trendy a je podmíněn dynamickým rozvojem informačních technologií a jejich využíváním v bankách. Uvedené změny kladou větší nároky na schopnosti a další specializaci zaměstnanců bankovního dohledu, jejichž úkolem je posuzovat úroveň řídicích a kontrolních systémů a úroveň řízení hlavních rizik jednotlivých bank.

VÝVOJOVÉ TRENDY A JEJICH DOPAD DO KONTROLNÍ ČINNOSTI

Dynamika výše popsaných změn probíhajících v bankovním sektoru byla impulsem pro provedení změn v organizaci a zaměření prováděných kontrol. Původní tři kontrolní týmy byly určeny primárně pro provádění komplexních kontrol a kromě posouzení kvalitativních aspektů řídicích a kontrolních systémů kladly značný důraz na prověřování úvěrových portfolií a kvantifikaci kreditního rizika bank. Toto zaměření souviselo se sníženou kvalitou úvěrových portfolií bank ve druhé polovině 90. let. Kontrolní týmy však postrádaly specialisty zaměřené na posouzení rizik souvisejících s informačními systémy bank a nedisponovaly dostatečnými kapacitami pro ověření systému pro předcházení legalizace výnosů z trestné činnosti.

V průběhu roku 2002 byly provedeny kontroly v deseti bankách, z toho jedna komplexní (kontrolovány všechny oblasti činnosti banky) a devět dílčích (kontrolována jedna až tři oblasti). Na zajištění kontrol se podílely čtyři referáty, které se specializují na úvěrové riziko, tržní riziko, vnitřní řídicí a kontrolní systém včetně prevence praní peněz a na informační systémy a technologie.

Hlavní náplní činnosti referátu jsou kontroly na místě v bankách zaměřené na prověření systému řízení úvěrového rizika souvisejícího s obchody banky s jejími klienty - nebankovními subjekty. V rámci kontroly je zejména ověřováno, zda má banka vytvořeny základní organizační předpoklady pro účinné a efektivní řízení bankou podstupovaných úvěrových rizik (mj. zda organizační struktura banky vyhovuje požadavkům na oddělení neslučitelných funkcí, zda banka disponuje ucelenou, provázanou a aktuální vnitřní předpisovou základnou apod.). Návazně jsou posuzovány systémy hodnocení bonity nebankovních klientů, identifikace a sledování ekonomicky spjatých skupin,

AKTIVITY REFERÁTU ÚVĚROVÉHO RIZIKA

správy a hodnocení kvality úvěrových obchodů, včetně systému tvorby opravných položek a systému hodnocení a oceňování zajištění.

Součástí kontroly je rovněž posouzení metod používaných pro měření a sledování rizik, včetně ověření úplnosti, spolehlivosti a aktuálnosti souvisejících dat v informačním systému banky a dále účinnost a efektivnost vnitřních kontrolních prvků v úvěrové oblasti. Předmětem kontroly je také posouzení opatření přijatých bankou s cílem eliminovat nebo omezit dopad případných nepříznivých vnějších ekonomických podmínek na banku.

Další důležitou oblastí činnosti referátu úvěrových rizik je kontrola systému, který banka používá k přípravě těch hlášení pro bankovní dohled ČNB, která se týkají úvěrového rizika banky. Bankami sestavovaná hlášení o stavu úvěrových portfolií, předkládaná pravidelně (měsíčně a čtvrtletně) bankovnímu dohledu, jsou důležitým identifikátorem průběžného stavu (zdraví) banky. Je proto velmi důležité, aby systém sestavování těchto hlášení v bankách byl vypracován a vystaven tak, aby poskytoval správné informace.

V průběhu roku 2002 byly provedeny kontroly zaměřené na úvěrové riziko v pěti bankách.

AKTIVITY REFERÁTU TRŽNÍCH RIZIK

Do působnosti referátu tržních rizik spadá především provádění kontrol na místě zaměřených na prověření systému řízení tržních rizik (úrokové, akciové, měnové a komoditní) a rizika likvidity. Vedle toho zodpovídá referát tržních rizik za prověřování systému řízení kreditního rizika souvisejícího s obchodováním na finančních trzích (riziko protistrany, riziko emitenta, riziko země) a dále za prověřování rizik spojených s uzavíráním, zpracováním a vypořádáním obchodů sjednávaných na peněžních, kapitálových a devizových trzích.

V této souvislosti je v rámci kontrol zejména posuzováno, zda jsou vytvořeny základní organizační předpoklady pro efektivní a účinné řízení bankou podstupovaných rizik (mj. zda organizační struktura banky vyhovuje požadavkům na oddělení neslučitelných funkcí, zda banka disponuje ucelenou, provázanou a aktuální vnitřní předpisovou základnou apod.). V oblasti řízení tržních rizik a rizika likvidity se kontroly zaměřují na posouzení metod používaných pro měření a sledování rizik, včetně ověření úplnosti, spolehlivosti a aktuálnosti souvisejících dat v informačním systému banky. Zvláštní pozornost je pak věnována systému limitů, jehož prostřednictvím je výše podstupovaných tržních rizik omezována. Předmětem kontroly je rovněž posouzení opatření přijatých bankou s cílem eliminovat potenciální nepříznivé tržní podmínky na banku (pravidelná aktualizace stresových scénářů, alternativních scénářů vývoje likvidity, pohotovostního plánu pro případ mimořádných událostí ohrožujících likviditu apod.).

Od roku 2002 se kontroly referátu tržních rizik zaměřují rovněž na posouzení rizik plynoucích pro banku z titulu výkonu funkce depozitáře, zajišťování služeb custody a dále správy klientských aktiv. Cílem kontrol v těchto oblastech je především posouzení, zda banka jedná v souladu s platnou legislativou a obecně doporučovanými postupy.

Významnou součástí kontrol je prověřování systému, který banka používá pro pravidelné vykazování ČNB. Jedná se především o výkaz o kapitálové přiměřenosti a výkaz o skutečné a odhadované splatnosti aktiv a pasiv.

V průběhu roku 2002 byly provedeny kontroly na místě zaměřené na tržní rizika ve čtyřech bankách. Při své práci referát tržních rizik spolupracuje i s ostatními regulátory (KCP, MF, zahraniční regulátoři).

Mezi nové aktivity referátu tržních rizik patří prověřování vlastních modelů bank, a to v návaznosti na možnost bank využívat pro stanovení kapitálových požadavků k tržnímu riziku a opčním kontraktům vlastní model, pokud obdržely kladné vyjádření bankovního dohledu k jeho používání. První žádost banky o posouzení modelu obdržel bankovní dohled až v prosinci 2002.

Referát vnitřního řídicího a kontrolního systému bank provádí kontrolu této oblasti převážně v rámci kontroly jednotlivých oblastí činnosti v bance nebo jako součást komplexní nebo dílčí kontroly. V tomto smyslu byly v roce 2002 provedeny kontroly v sedmi bankách. V rámci kontroly je hodnocena zejména funkčnost a účinnost vnitřního řídicího a kontrolního systému pro příslušnou oblast činnosti banky (tj. i pro řízení příslušných rizik), včetně celkového kontrolního prostředí dané oblasti. Základními oblastmi, které jsou předmětem ověřování, jsou řízení a správa společností (ve smyslu Corporate Governance), zajištění funkce Compliance v bance a fungování interního auditu.

V oblasti správy a řízení společnosti je kontrola zaměřena na posouzení organizační struktury banky jako celku, fungování dozorčí rady a jejích poradních orgánů, představenstva, ostatních řídicích či poradních orgánů banky a vzájemné vazby mezi jednotlivými orgány. Součástí kontroly je rovněž ověření účinnosti a efektivnosti kontrolního prostředí, včetně jednotlivých kontrolních mechanismů zabudovaných do každodenních činností banky.

V oblasti Compliance je pak kontrola zaměřena na ověření systému banky pro sledování vývoje legislativy a zapracování změn v legislativě do platné předpisové základny banky. Předmětem ověřování je také skutečnost, zda jednání banky navenek je v souladu s platnou legislativou. Dále je také posuzováno, zda předpisy a postupy banky jsou úplné, srozumitelné, nejsou ve vzájemném rozporu a zda jsou ze strany zaměstnanců dodržovány. V této souvislosti je také hodnoceno, zda je v bance zajištěno prosazování i tzv. „měkkých norem“, především obecných principů etického kodexu.

V oblasti fungování interního auditu se kontrola zaměřuje zejména na organizační, metodické a personální zajištění útvaru interního auditu. Je posuzována nezávislost postavení útvaru interního auditu a vazba na jednotlivé orgány společnosti. Předmětem kontroly je též způsob vyhodnocování rizik banky ze strany interního auditu, proces plánování činnosti interního auditu, vlastní zaměření činnosti interního auditu a kvalita výstupů z jednotlivých auditních akcí. Dále je posuzováno, zda v bance existuje funkční a účinný systém pro odstraňování nedostatků identifikovaných útvarem interního auditu a zda v této souvislosti vedení banky nápravným opatřením věnuje dostatečnou pozornost.

Další samostatnou oblastí, kterou se referát vnitřního řídicího a kontrolního systému aktivně a systematicky zabývá od počátku roku 2002, je oblast předcházení legalizaci výnosů z trestné činnosti prostřednictvím banky. Předmětem kontroly je funkčnost a účinnost systému, který banka používá s tím, že bankovní dohled se zaměřuje zejména na následující oblasti: strategie a vnitřní řídicí a kontrolní systém v této oblasti, soulad systému banky s požadavky speciálního zákona, dodržování příslušných ustanovení zákona, uplatňování odpovídající politiky „poznej svého klienta“ v praxi banky, schopnost banky zachytit a vyhodnotit podezřelý obchod, včetně oznámení v zákonných lhůtách finančně analytickému útvaru Ministerstva financí ČR. Po přípravě metodických postupů k výkonu kontrol byly v roce 2002 provedeny kontroly ve dvou bankách.

AKTIVITY REFERÁTU VNITŘNÍHO ŘÍDICÍHO A KONTROLNÍHO SYSTÉMU BANK

AKTIVITY REFERÁTU INFORMAČNÍCH SYSTÉMŮ BANK

Referát kontroly informačních systémů bank se zaměřuje na oblast rizik informačních systémů a informačních technologií (dále i „IS/IT“). Z hlediska výkonu bankovního dohledu se jedná o novou oblast, jejíž uplatnění ve výkonu dohledu souvisí se stále rostoucím uplatněním informačních technologií v bankovních činnostech a s jejich výrazným vlivem na celkový rizikový profil bank.

Po stanovení cílů dohledu v této oblasti byla vytvořena metodika kontrol vycházející ze zkušeností zahraničních regulátorů a ze světově uznávaných standardů. Spolu s tím proběhl nábor specialistů s potřebnou kvalifikací. Před vlastním započítáním kontrolní činnosti bylo provedeno poměrně rozsáhlé šetření o způsobu řízení a podobě informačních systémů jednotlivých bank. Toto šetření poskytlo informace pro zmapování úrovně informačních systémů v bankovním sektoru a současně bylo využito pro plán kontrol v budoucím období.

V průběhu druhé poloviny roku 2002 bylo zahájeno provádění kontrol. Do konce roku byly provedeny dvě kontroly zaměřené na oblast IS/IT.

Při posuzování rizik informačních systémů bank se bankovní dohled zaměřuje zejména na následující oblasti: strategie a řízení, audit a kontrola, způsob zajištění rozvoje a provozu a zajištění bezpečnosti. Značná pozornost je věnována způsobu, jakým banka identifikuje, hodnotí a kontroluje rizika IS/IT. Kromě posouzení úrovně řídicích a kontrolních postupů je předmětem zájmu bankovního dohledu adekvátnost organizačních a technických opatření, která banka používá pro omezení rizik včetně rizik spojených s outsourcingem IS/IT.

4. NOVÁ BASILEJSKÁ KAPITÁLOVÁ DOHODA

Jako reakci na rychlý vývoj finančních trhů a s cílem zvýšit bezpečnost a stabilitu finančních systémů, posílit konkurenční rovnost mezi bankami a umožnit používání komplexnějších přístupů řízení rizik pro regulační účely vypracoval Basle Committee on Banking Supervision (Basilejský výbor pro bankovní dohled, dále jen „BCBS“) v roce 1999 návrh nových pravidel pro stanovení potřebné minimální výše kapitálu - tzv. New Basle Capital Accord (Nová basilejská kapitálová dohoda, dále jen „NBCA“), někdy označovaný také jako **Basle II** nebo **CP 2** (Consultative Package 2). NBCA má nahradit dosud platný Basle Capital Accord, který vychází v oblasti stanovení kapitálových požadavků pro úvěrové riziko z jednoduché metodiky rizikových vah a zahrnuje stanovení kapitálových požadavků na tržní riziko. Hlavní důraz klade NBCA na měření rizik a podporu zlepšování řízení rizik v bankách. Na základě citlivějšího měření rizik mohou banky lépe a efektivněji využít kapitál k jejich pokrytí.

OBSAH NBCA

Oproti původní koncepci je nový koncept navržený v roce 1999 komplexnější a je založen na třech základních pilířích. V rámci 1. pilíře jde především o nové metody měření rizik a stanovení kapitálového požadavku pro úvěrové a operační riziko. Metody měření tržního rizika zůstávají beze změny (s výjimkou úrokového rizika bankovní knihy). Druhý pilíř se zaměřuje na proces hodnocení dostatečnosti kapitálu dané banky regulátorem. Podle návrhu by banka měla mít zavedeny odpovídající vnitřní procesy, které jí umožní vyhodnotit adekvátnost jejího kapitálu s ohledem na bankou podstupovaná rizika a požadovat jeho zvýšení. Třetí pilíř se týká zejména problematiky transparentnosti a zveřejňování informací bankami. Cílem je prohloubit tržní disciplínu tím, že banky budou o sobě uveřejňovat více informací. Plný přechod na nová pravidla se předpokládá v roce 2006.

NBCA by měl přinést zejména:

- zkvalitnění procesu řízení rizik a posílení odpovědnosti managementu,
- zavedení kapitálové regulace operačního rizika,
- přesnější zohlednění rizikovosti úvěrového portfolia v požadované výši kapitálu,
- konvergenci interních systémů řízení a měření rizik bankami s regulatorními pravidly,
- posílení tržní disciplíny a transparentnosti trhu díky zpřísněným požadavkům na výkaznictví a uveřejňování informací,
- rozšíření okruhu informací poskytovaných klientům, analytikům a ratingovým agenturám.

Předpokladem dosažení stanovených cílů je aktivní spolupráce na národní i mezinárodní úrovni nejen ve fázi přípravy NBCA, ale i v období její implementace. ČR je kromě Ruska jedinou z východoevropských zemí, která má možnost podílet se na tvorbě NBCA prostřednictvím účasti v pracovní skupině *Core Principles Liaison Group (CPLG)* a *Working Group on Capital* při CPLG, což zaručuje přístup k informacím a zároveň dává možnost vyjadřovat stanoviska k některým otázkám a spolupodílet se na tvorbě nových pravidel. Za účelem zintenzivnění mezinárodní spolupráce byla Basilejským výborem pro bankovní dohled zřízena *Accord Implementation Group (AIG)*, která se zabývá problematikou implementace 2. pilíře. Obdobně je zaměřena i činnost *Groupe de Contact*, fora zástupců bankovních dohledů zemí evropského ekonomického prostoru vzniklého pod *Banking Advisory Committee (EU)*. Užší spolupráce s výbory a pracovními skupinami EK bude zahájena v roce 2003 v rámci statutu „pozorovatelů“.

V souvislosti s NBCA se bankovní dohled ČNB musí připravit na zásadní změnu v regulaci bankovního sektoru, vypracovat příslušné postupy, zapracovat je do zákonných či podzákonných norem a následně aplikovat v praxi. Protože nový koncept počítá s individuálním přístupem k jednotlivým bankám, zvýší se nároky na kvalifikaci zaměstnanců, kteří pracují v oblasti bankovního dohledu. Jako nezbytné se ukazuje i to, aby bylo dosaženo jednotného chápání pravidel a požadavků stanovených v NBCA a aby postupy ČNB v oblasti bankovního dohledu byly dostatečně transparentní.

Banky zároveň musejí mít možnost přizpůsobit se postupům regulátora, a to s dostatečným předstihem. Proto je jak ve fázi přípravy, tak ve fázi realizace zavedení pravidel NBCA velmi důležitá spolupráce s Českou bankovní asociací (ČBA), s jednotlivými bankami a Komorou auditorů ČR (KA ČR). Jedním z nejvýznamnějších úkolů ČNB je proto spolupráce na realizaci společného projektu finančního sektoru ČR, který by měl napomoci vytvořit efektivně fungující komunikační platformu a zapojit zúčastněné strany do řešení úkolů vyplývajících z implementace NBCA.

Projekt je koncipován jako společný pro všechny strany, které mají na jeho realizaci bezprostřední zájem, tj. ČNB, ČBA a KA ČR. V určité fázi projektu se uvažuje i se zapojením Komise pro cenné papíry (KCP). Cílem společného projektu je rovněž vymezení a postupná realizace všech základních kroků, nezbytných pro efektivní implementaci nového konceptu v českých podmínkách, zajištění jednotného chápání pravidel a požadavků stanovených v NBCA a vzájemné informovanosti všech zainteresovaných subjektů o postupech při jejich implementaci. Úspěšnost projektu bude záviset na porozumění a osvojení si koncepce všemi zúčastněnými stranami, což není jednoduchá záležitost a vyžádá si značné úsilí ze strany ČNB i ostatních účastníků projektu. Proto se účastníci rozhodli svěřit řízení projektu profesionálnímu manažerovi.

Realizace společného projektu byla zahájena v září 2002. Každá ze zúčastněných institucí bude zastoupena v pracovních skupinách, pro které budou specifikovány úkoly a bude konkretizována náplň a formy spolupráce při plnění vybraných úkolů. Detailnější

CÍLE NBCA

SPOLUPRÁCE PŘI PŘÍPRAVĚ NÁVRHU

SPOLEČNÝ PROJEKT

rozvedení činností potřebných k implementaci NBCA včetně časového harmonogramu bude provedeno formou ročních plánů práce.

Postup prací a přístup ČNB k implementaci NBCA je zveřejněn a bude pravidelně aktualizován na webové stránce ČNB (http://www.cnb.cz/bd_nbca_struktura.php).

5. MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE

Zapojení bankovního dohledu do mezinárodní spolupráce se odehrává na několika úrovních. Jde především o aktivní spolupráci s orgány dohledu v zemích, jejichž banky provozují své aktivity i v České republice, spolupráci s partnerskými bankovními dohledy při řešení metodických otázek regulace bankovního podnikání a zapojení do přípravy nových regulatorních opatření v rámci pracovních skupin Basilejského výboru pro bankovní dohled při BIS, začínající zapojení do evropských struktur s blížícím se přistoupením České republiky k Evropské unii, spolupráce v rámci skupiny zemí střední a východní Evropy.

Dokončením privatizace velkých českých bank se zásadně změnila vlastnická struktura bankovního sektoru České republiky. V současné době je přibližně 93 % bilanční sumy bankovního sektoru spravováno bankami s převažujícím zahraničním kapitálem. Nová orientace na dohled na konsolidované bázi přímo vyžaduje zintenzivnění spolupráce mezi všemi regulátory na národní a mezinárodní úrovni v návaznosti na strukturu jednotlivých konsolidačních celků.

MEMORANDA OF UNDERSTANDING

V posledních letech se proto Česká národní banka snaží dát spolupráci se zahraničními bankovními dohledy smluvní základ. Značný význam pro to měla shora popsaná novela zákona o bankách, která odstranila určité překážky, které souvisely s možností zahraničních orgánů dohledu provádět kontroly v dceřiných bankách a pobočkách zahraničních bank působících na území České republiky.

Spolupráce se zahraničními regulátory se rozvíjí na základě společných tzv. memorand of understanding. První z nich bylo podepsáno s Národní bankou Slovenska v roce 1999, v roce 2002 bylo toto memorandum renegociováno tak, aby lépe odpovídalo požadavkům zejména dohledu na konsolidovaném základě. Od roku 2001 až dosud byla dále podepsána memoranda of understanding s regulatorními orgány v Rakousku (Bundesministerium für Finanzen), Německu (Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht), Francii (Commission Bancaire) a USA (State of New York Banking Department). K podpisu je připraveno memorandum s belgickým regulátorem. V jednání jsou dále návrhy na uzavření memoranda s regulátory z Nizozemí a Itálie.

Cílem těchto dohod je vzájemná spolupráce v oblasti bankovního dohledu, dosažení vzájemného porozumění v záležitostech týkajících se bankovní regulace a postupů při výkonu bankovního dohledu a podpora výměny informací o záležitostech bankovního dohledu zahrnujících mimo jiné licencování, slučování a akvizice bank, vstup nových akcionářů, výkon bankovního dohledu na konsolidovaném základě a nad pobočkami bank na území druhého státu včetně spolupráce při kontrolách na místě.

SPOLUPRÁCE V METODICKÉ OBLASTI

Prudce se rozvíjející bankovní podnikání, jeho vzrůstající složitost a různorodost klade stále vyšší nároky na precizaci regulatorních pravidel i v dalších oblastech. Bankovní dohled ČNB často využívá získané formální i neformální kontakty s regulátory z ostatních zemí ke zjištění názoru na specifické záležitosti bankovního dohledu, způsob jejich řešení v jiných zemích tak, aby mohl zvolit optimální řešení pro Českou republiku. Kromě toho se účastní i prací některých pracovních skupin připravujících nové regulace, zejména výše zmíněné pracovní skupiny pro přípravu NBCA.

Ve vztahu k orgánům Evropské unie se kontakty v uplynulém období soustřeďovaly především na harmonizaci regulatorních pravidel a výkonu bankovního dohledu se standardy a direktivami ES. V letošním roce lze očekávat výrazné zintenzivnění spolupráce na kvalitativně odlišné úrovni. Podepsáním přístupových dokumentů v dubnu 2003 se ČNB stane pozorovatelem v řadě evropských komisí, výborů a pracovních skupin, kde se bude moci postupně zapojovat do jejich práce.

Bankovní dohled ČNB byl jedním ze zakládajících členů skupiny bankovních dohledů zemí střední a východní Evropy, která vznikla při Basilejském výboru pro bankovní dohled v roce 1990. Tato skupina, která má v současnosti 18 členů, se pravidelně schází jednou ročně na společných konferencích, které řeší aktuální otázky bankovní regulace a dohledu. V roce 2002 se tato konference konala v Bratislavě od 7. do 9. října a zabývala se otázkami interního hodnocení bank pro potřeby bankovního dohledu a zapojení bankovních dohledů do problematiky boje proti praní špinavých peněz a financování terorismu. Kromě toho je v centru pozornosti i pořádání pravidelných workshopů, které slouží k dalšímu vzdělávání pracovníků bankovních dohledů zemí střední a východní Evropy a výměně zkušeností. V roce 2002 se uskutečnily dva speciální semináře. První se zabýval problematikou corporate governance, e-bankingu a praním špinavých peněz. Druhý byl zaměřen na nový basilejský koncept kapitálové přiměřenosti a úvěrové riziko.

SPOLUPRÁCE V RÁMCI ZEMÍ STŘEDNÍ A VÝCHODNÍ EVROPY

6. SPOLUPRÁCE S REGULÁTORY V ČESKÉ REPUBLICE A PROFESNÍMI ORGANIZACEMI

Zvyšující se propojenost finančních institucí v rámci finančních skupin zvyšuje nároky na spolupráci všech regulátorů. V České republice je za dohled nad bankami zodpovědná ČNB, pojišťovny a penzijní fondy jsou dohlíženy ministerstvem financí, Komise pro cenné papíry reguluje trh s cennými papíry. Tyto tři rozhodující instituce podepsaly již v roce 1998 trojstrannou dohodu o spolupráci, která byla v průběhu roku 2002 novelizována a na počátku roku 2003 podepsána.

Změnu této dohody si vyžádala zejména potřeba důslednějšího přístupu k dohledu na konsolidovaném základě. Mezi hlavní principy nové smlouvy patří:

- vstřícná spolupráce stran dohody bez zbytečných formalit jako základní norma vzájemného jednání,
- povinnost informovat jinou stranu dohody o skutečnostech, které by pro ni mohly mít význam, nejsou-li jí známy,
- koordinace činností stran dohody, pokud jde o dozor nad finančním trhem jako celkem,
- pravidla pro stanovení odpovědného orgánu dozoru na konsolidovaném základě,
- povinnosti ostatních stran dohody vůči odpovědnému orgánu dozoru na konsolidovaném základě při výkonu konsolidovaného dohledu,
- spolupráce v oblasti licencování a udělování předchozích souhlasů,
- koordinace sestavování kontrolních plánů a koordinace kontrol na místě, vč. možnosti požádat o provedení kontroly na místě jinou stranu dohody,
- vzájemná informovanost o ukládaných opatřeních k nápravě a sankcích a o zjištěných nedostatcích v činnosti, které uložení opatření odůvodňují,
- poskytování si podkladů potřebných k vedení správních řízení,
- pravidelná výměna analytických informací za dohlížené subsektory finančního trhu,
- hlubší spolupráce při tvorbě legislativy a regulace,
- snaha o eliminaci dvojí či vícenásobné regulace obdobných vztahů a skutečností,
- koordinace spolupráce se zahraničními regulátory, orgány Evropské unie a mezinárodními institucemi,

DOHODA O SPOLUPRÁCI S MF A KCP

- zmocnění vytvářet pracovní skupiny pro plnění dlouhodobých i jednorázových úkolů a k plnění závazků vyplývajících z dohody,
- vytvoření pracovní skupiny pro každý konsolidační celek ze zástupců těch stran dohody, které dohlížejí alespoň jednoho člena konsolidačního celku,
- výměna informací může probíhat pouze při respektování zákonné úpravy mlčenlivosti pracovníků regulatorních orgánů,
- každá strana bude vyhotovovat výroční zprávu o situaci v jí dozorovaném sektoru finančního trhu; možné je vydat i společnou zprávu stran dohody o situaci ve finančním sektoru.

Dohoda je zveřejněna na webových stránkách všech stran dohody.

Za zvláštní zmínku stojí navrhovaný článek XII. dohody, který předjímá vznik tzv. Výboru pro koordinaci dozoru nad finančním trhem (Výbor), jehož členy budou za každou stranu dohody dva vedoucí zaměstnanci. Tito členové se budou scházet podle potřeby, vždy však alespoň jednou ročně. Předmětem schůzek Výboru by mělo být především formování obecných politik, koncepcí a strategií dalšího výkonu dozoru nad finančním trhem v České republice, řešení vážných systémových problémů na finančním trhu a při výkonu dozoru nad ním, vyhodnocování plnění závazků plynoucích z dohody a řešení závažných problémů vzniklých mezi stranami dohody z této dohody.

SPOLUPRÁCE S ČESKOU BANKOVNÍ ASOCIACÍ

Stále se rozvíjí i spolupráce s profesními organizacemi v oblasti bankovníctví, tj. zejména s Českou bankovní asociací a Komorou auditorů ČR. Rozhodující v poslední době je zejména spolupráce v oblasti příprav a implementace NBCA (viz kapitola 4.). Kromě toho Česká bankovní asociace se stále více stává prostředníkem mezi bankovní komunitou a bankovním dohledem ČNB při přípravě regulatorních pravidel. Jejím prostřednictvím mají banky možnost ovlivnit do určité míry nově vznikající pravidla a včas upozornit na možné problémy spojené s jejich zavedením. To je na druhé straně velmi prospěšné i pro bankovní dohled, v jehož zájmu je především hladké a bezproblémové přijetí a porozumění nové regulaci.

SPOLUPRÁCE S AUDITORY

Nadále pokračují i diskuse s jednotlivými auditorskými společnostmi, neboť tyto společnosti hrají v obecném rámci bankovní regulace velmi významnou roli. Auditorské společnosti každoročně vypracovávají audit účetní závěrky banky a audit hlášení o obezřetném podnikání banky, které zasílají bankovnímu dohledu ČNB a zároveň na základě opatření České národní banky č. 11/2002 (viz kapitola 1) ověřují účinnost a efektivnost jednotlivých součástí řídicího a kontrolního systému banky, a to podle specifického zadání České národní banky.

Bankovní dohled projednává s auditory případné rozdíly v jejich hodnocení jimi auditovaných bank se zjištěními České národní banky. Na vyžádání prezentují tyto auditorské společnosti České národní bance svou metodiku a svůj přístup k auditu bank. Rovněž všechny návrhy nových pravidel pro potřeby regulace bank a pro výkon bankovního dohledu jsou s těmito společnostmi diskutovány. Je zřejmé, že taková výměna odborných názorů je přínosem pro obě strany a působí pozitivně jak na práci auditorů, tak i na práci bankovního dohledu.

SPOLUPRÁCE S ČESKÝM INSTITUTEM INTERNÍCH AUDITORŮ

Bankovní dohled rovněž spolupracuje s Českým institutem interních auditorů (ČIIA). Zástupci bankovního dohledu se zúčastňují sněmu i kulatého stolu ČIIA, diskusních fór pro interní auditory i klubových večerů pro manažery interního auditu, na kterých jsou diskutovány aktuální problémy a otevřené otázky týkající se jak vnitřního řídicího a kontrolního systému včetně interního auditu, tak i corporate governance (správa a řízení

společnosti). Tato forma spolupráce je opět přínosem pro obě strany, a to zejména z důvodu sdílení a výměny informací a názorů.

7. ROZHODUJÍCÍ ÚKOLY BANKOVNÍHO DOHLEDU PRO DALŠÍ OBDOBÍ

Hlavní úkoly bankovního dohledu na rok 2003 jsou specifikovány ve Střednědobé koncepci bankovního dohledu na období 2002 až 2004. Jde většinou o rozsáhlé a dlouhodobé úkoly, jejichž řešení již započalo v loňském roce a v řadě případů jejich řešení přejde i do dalších let. Z nejvýznamnějších lze jmenovat následující:

- shromáždění a vyhodnocení podnětů pro přípravu věcného záměru nového zákona o bankách, který by měl nabýt účinnosti po vstupu ČR do EU,
- příprava metodiky pro výkon dohledu na bázi rizikového profilu bank a konsolidačních celků včetně stanovení metod dohledu a spolupráce s tuzemskými i zahraničními regulátory,
- provádění kontrol jednotlivých bank v pravidelných intervalech, stanovených dle celkové rizikovosti a významu bank v sektoru,
- postupné přelicensování všech bank a poboček zahraničních bank,
- zavedení standardních postupů při posuzování nových akcionářů a managementu bank, při uplatňování sankcí a při vyřizování žádostí o povolení působit jako banka,
- zabezpečení činnosti bankovního dohledu v souvislosti se vstupem na jednotný trh bankovních služeb,
- realizace společného projektu ČNB, České bankovní asociace a Komory auditorů ČR „Vývoj a implementace nového konceptu kapitálové přiměřenosti v podmínkách ČR“ a další.

HLAVNÍ ÚKOLY BANKOVNÍHO DOHLEDU PRO ROK 2003

B. ZÁKLADNÍ TRENDY VE VÝVOJI BANKOVNÍHO SEKTORU

1. EKONOMICKÉ PROSTŘEDÍ V ROCE 2002

V roce 2002 pokračoval hospodářský růst české ekonomiky, avšak pomalejším tempem, než tomu bylo v předchozích dvou letech. Vedle vnějších vlivů, odrážejících slabý hospodářský růst v zemích hlavních obchodních partnerů, byl ekonomický růst v ČR oslabován přetrvávající silnou apreciací kurzu koruny a souvisejícím výrazným zpomalením růstu investic. Za rok 2002 dosáhl hrubý domácí produkt 1 542,2 mld. Kč ve stálých cenách, jeho 2% růst byl o 1,1 procentního bodu nižší než v roce 2001. Obdobně jako v předchozím roce přetrvávalo v ekonomice nízkoinflační prostředí.

Celkově byl růst hrubého domácího produktu výsledkem rostoucí domácí poptávky a v jejím rámci zejména rostoucí spotřeby domácností, která byla podporována především rostoucími disponibilními důchody domácností. Část spotřeby domácností se realizovala formou spotřebitelských úvěrů, část výdajů byla stimulována obnovou domácností po povodních. Pokles úvěrů poskytnutých podnikům vykrývala zvýšená poptávka domácností po úvěrech. Úvěrová emise na konci roku 2002 dosáhla meziročního přírůstku 4,3 % v nominálním vyjádření.

Podíl deficitu běžného účtu na HDP se snížil především vlivem příznivého vývoje salda obchodní bilance. Deficit obchodní bilance na konci roku 2002 dosáhl 74,5 mld. Kč proti 116,7 mld. Kč v roce 2001. Zlepšení bylo spojeno především s restrukturalizací ekonomiky a vyšší konkurenční schopností zejména strojírenských podniků před vlivem zhodnocování kurzu domácí měny a s poklesem cen ropy a zemního plynu. Podniky se vyrovnaly s výraznou apreciací kurzu koruny a zajistily stabilní růst průmyslové výroby v meziročním srovnání o 4,8 %. Záporný schodek běžného účtu platební bilance 121,4 mld. Kč byl plně vyvážen přebytkem 340,3 mld. Kč na finančním účtu vlivem vysokého přílivu přímých zahraničních investic.

Cenový vývoj v zahraničí ani růst domácí poptávky nevytvářely v průběhu roku 2002 tlak na zvyšování spotřebitelských cen. Růst domácí spotřebitelské poptávky si sice udržoval svoji dynamiku přesahující 4 %, avšak její potenciální proinflační působení bylo tlumeno podmínkami silně konkurenčního prostředí na maloobchodním trhu a převážně meziročně klesajícími cenami dovozu finálních produktů pro spotřební trh. Spotřebitelská inflace se v roce 2002 snížila na nejnižší úroveň od počátku transformace. Inflace z hodnot nad 4 % na začátku roku postupně klesala až na hodnotu nedosahující 1 % v závěru roku. Pokles cen většiny dovážených vstupů vytvářel na straně výrobců prostor pro zpomalení růstu či snížení cen. Přestože se růst světových cen dovážených průmyslových surovin a potravin ve druhé polovině roku 2002 mírně oživil, nestačil do konce roku vyvolat výraznější tlaky na růst výrobních a spotřebitelských cen. Čistá inflace v prosinci 2002 dosáhla -0,2 %. Celková míra inflace vyjádřená přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen se snížila ze 4,7 % v roce 2001 na 1,8 % v roce 2002.

Posilování kurzu koruny vůči euru i dolaru bylo jedním z faktorů působících proti růstu cen. Zhodnocení koruny spolu s klesajícími cenami potravin působilo v průběhu roku ke zpomalení inflace. Z průměrné roční hodnoty 34,08 Kč za euro v roce 2001 koruna posílila na 30,81 Kč za euro v roce 2002. Průměrný kurz koruny vůči dolaru meziročně posílil z 38,04 Kč za dolar na 32,74 Kč za dolar.

Na trhu práce se za těchto podmínek prohloubil nesoulad mezi poptávkou po práci a její nabídkou. Míra nezaměstnanosti se od počátku roku 2002 postupně zvyšovala. V prosinci 2002 dosáhla 9,8 % a byla tak oproti prosinci 2001 vyšší o 0,9 procentního bodu, nejvyšší za celé transformační období. Zpomalování hospodářského růstu vedlo k růstu nezaměstnanosti a dostatečná nabídka pracovních sil působila proti nadměrnému růstu

jednotkových mzdových nákladů. Průměrná nominální mzda meziročně vzrostla o 7,3 %, průměrná reálná mzda o 5,4 %. Ve vývoji reálných mezd se projevil vliv nízké inflace.

V posledních letech dochází k prohlubování deficitů veřejných rozpočtů. Hlavní příčiny růstu výdajové strany spočívají v dopadech transformačních nákladů spojených s očištěním bankovních portfolií, výdajů spojených s restrukturalizací a modernizací ekonomiky. Dále je tento stav výrazně ovlivněn rostoucím podílem sociálních mandatorních výdajů. Veřejné rozpočty nesou náklady spojené s přibližováním úrovně infrastruktury i ekologických norem standardům zemí EU a náklady spojené s přizpůsobováním právního a institucionálního rámce. Současná fiskální politika neplní očekávanou funkci makroekonomického stabilizačního nástroje. Státní dluh činil 17,4 % HDP a celkový konsolidovaný dluh vládního sektoru činil 24,7 % HDP ke konci roku 2002.

V průběhu roku 2002 snižovala centrální banka základní měnověpolitické nástroje v důsledku posilování kurzu koruny. Do vývoje domácích úrokových sazeb zasáhly i signály odloženého oživení ekonomiky hlavních obchodních partnerů z Evropské unie, snižování úrokových sazeb v eurozóně i v USA. Pokles domácích základních úrokových sazeb byl intenzivnější v průběhu prvního pololetí a pokračoval v listopadu roku 2002, kdy se diskontní sazba dostala z počátečních 3,75 % na úroveň 1,75 %, lombardní sazba klesla během roku 2002 z 5,75 % na 3,75 % a dvoutýdenní repo sazba z 4,75 % na 2,75 %.

2. STRUKTURA BANKOVNÍHO SEKTORU ČESKÉ REPUBLIKY

2.1 POČET BANK V BANKOVNÍM SEKTORU

(banky s licencí k danému datu)

Bankovní sektor České republiky byl ke 31. 12. 2002 tvořen 37 bankami a pobočkami zahraničních bank. V průběhu roku 2002 se celkový počet bank snížil o jednu. Po dvou letech skončila 16. června 2002 nucená správa v IP bance. Na základě rozhodnutí valné hromady banka odevzdala bankovní licenci a dnem 7. 8. 2002 ukončila bankovní činnost. Ke dni 31. 3. 2002 zanikla licence pobočky Societe Generale v Praze. Aktivity této pobočky byly postupně integrovány do Komerční banky, a.s., následně po vstupu mateřské Societe Generale do tohoto bankovního subjektu. Na druhé straně byla udělena jedna nová bankovní licence společnosti Wüstenrot hypoteční banka, a.s., ke dni 31. 10. 2002.

V tuzemském bankovním sektoru je i nadále v roce 2002 rozhodující skupina velkých bank v členění podle velikosti bilanční sumy. Mezi velké banky jsou zařazeny subjekty, jejichž bilanční suma je vyšší než 100 mld. Kč. Tuto podmínku splňovaly celkem čtyři banky. Jedná se o banky univerzální, poskytující bankovní služby jak podnikové, tak ve stále větším měřítku drobné klientele fyzických osob. Tři velké banky prošly procesem integrace následně po spojení se strategickým partnerem v důsledku prodeje státního podílu, resp. fúze. Ve všech velkých bankách je již zcela dominantní vlastnictví zahraničních subjektů.

Skupinami s velkou četností subjektů jsou střední banky a pobočky zahraničních bank. V obou skupinách bylo ke konci roku 2002 zařazeno shodně 9 bank. Ve skupině středních bank dominují ze 2/3 banky ovládané zahraničními vlastníky. Dvě ze tří středních bank s převažujícím českým kapitálem jsou banky založené státem se zvláštním zaměřením činnosti na podporu exportu a malých a středních podniků. Střední banky v rukou zahraničních vlastníků se postupně začínají ve stále větší míře orientovat rovněž na drobnou klientelu (retail) a rozšiřují své obchodní sítě. Významně se podílejí na operacích na mezibankovním trhu a derivátových operacích.

Rostoucí význam v českém bankovním sektoru má 6 stavebních spořitelen, které na rozdíl od ostatních bank podléhají kromě zákona o bankách dalšímu zákonu upravujícímu podmínky pro stavební spoření v České republice.

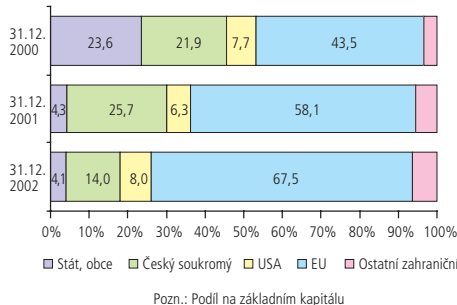
Skupina malých bank byla tvořena k 31. 12. 2002 celkem 9 bankami. Udělením licence Wüstenrot hypoteční bance, a.s., byla rozšířena o jednu banku. V této skupině je diverzifikovaná jak činnost, tak vlastnictví. Mírně nadpoloviční počet pěti bank je ve vlastnictví převážně zahraničních subjektů. Z hlediska bankovní činnosti tato skupina posiluje a začíná více využívat volných mezer na trhu.

V českém bankovním sektoru vznikají v souladu s vývojovými trendy světového bankovníctví bankovní finanční skupiny. Banky usilují především o komplexní nabídku bankovních produktů a služeb pro své klienty v rámci možností své finanční skupiny. Druhou součástí finančních skupin představují podniky pomocných bankovních služeb jako instituce poskytující servis pro bankovní podnikání. Bankovní finanční skupiny jsou tvořeny převážně tuzemskými velkými a středními bankami. Nejvýznamnější z nich představují finanční skupiny Československé obchodní banky, a.s., České spořitelny, a.s., a Komerční banky, a.s., které jsou současně členy zahraničních finančních skupin svých mateřských bank. Tyto celky zahrnují většinou investiční společnosti a fondy, pojišťovny, penzijní fondy, factoringové společnosti, stavební spořitelny, leasingové společnosti, poradenské firmy a v některých případech i další banky. Některé tuzemské banky jsou rovněž součástí finančních skupin, v jejichž čele stojí nebankovní finanční subjekt.

Vzhledem k nutnosti sledování a regulace rizik, kterým je vystavena banka z hlediska její účasti ve finančních skupinách, se začíná uplatňovat bankovní dohled na konsolidovaném základě. Dohled je rozšířen rovněž na skupiny, v jejichž čele stojí nebankovní, a to ať již finanční či nefinanční, instituce. Bankovní finanční skupiny vytvářejí z hlediska bankovního dohledu tzv. regulované konsolidační celky. V čele regulovaného celku stojí ovládající banka a členy jsou ovládané a přidružené společnosti. Regulovaných konsolidačních celků skupiny ovládající banky bylo v tuzemském bankovním sektoru ke konci roku 2002 vytvořeno celkem 8.

Kvalitní konsolidovaný dohled vyžaduje jak úplné informace s dostatečnou periodicitou, tak také úzkou spolupráci s ostatními regulátory finančního trhu. Dohoda o spolupráci při výkonu bankovního dohledu a státního dozoru nad finančním trhem byla uzavřena mezi ČNB, Ministerstvem financí ČR a Komisí pro cenné papíry 28. 2. 2003. Tato dohoda zajišťuje rovněž součinnost dozoru na konsolidovaném základě. Informační povinnost vyplývající z dohledu na konsolidovaném základě je nově posílena předkládáním účetních výkazů za konsolidované celky se čtvrtletní periodicitou (bilance, výkaz zisků a ztrát, kapitálová přiměřenost a úvěrová angažovanost) a pravidelného čtvrtletního hlášení o majetkových účastech.

GRAF Č. 1
VLASTNICKÁ STRUKTURA BANK
banky s licenci k danému datu

2.2 VLASTNICKÁ STRUKTURA BANKOVNÍHO SEKTORU

(banky s licenci k danému datu, bez poboček zahraničních bank)

Rok 2002 byl dalším rokem, v němž pokračoval nárůst podílu zahraničních vlastníků na základním kapitálu bank tuzemského bankovního sektoru. Rozhodující změnou ovlivňující původ kapitálu v roce 2001 byla dokončená privatizace státních podílů ve velkých bankách a příchod strategických vlastníků. V roce 2002 dochází k posílení vlivu zahraničních vlastníků naopak v důsledku zásadní změny vnitřní struktury celkového kapitálu bankovního sektoru vrácením bankovní licence a ukončením činnosti IP banky. Základní kapitál IP banky ve výši 12,7 mld. Kč, v němž převažoval kapitál tuzemského původu

a představoval 16,3 % celkového základního kapitálu bankovního sektoru na konci roku 2001, je ze sektoru vyčleněn. Celková kapitálová základna bankovního sektoru byla tímto snížena k závěru roku 2002 na 70,5 mld. Kč.

Zahraniční subjekty participovaly na konci roku 2002 na celkovém základním kapitálu českého bankovního sektoru 81,9 %, tj. o 12 bodů více než na konci roku 2001. Český bankovní sektor je kapitálově stále více propojen se zeměmi EU, jejichž podíl na celkovém základním kapitálu se v roce 2002 zvýšil ve srovnání s koncem roku 2001 o 9,4 bodu na 67,5 %. Odchodem IP banky ze sektoru se snižuje podíl kapitálu tuzemského původu o 11,7 bodu na 14 %.

Dominantní postavení zahraničního kapitálu je ve skupině velkých bank, na konci roku 2002 dosáhl jeho podíl 95,5 %. I v dalších skupinách bank, jak středních, malých či stavebních spořitelnách, již podíl zahraničního kapitálu překračuje hranici 50 %.

V 9 bankovních subjektech je 100% zastoupení zahraničního kapitálu. Výlučně tuzemský kapitál je pouze v pěti subjektech. Z celkového počtu 28 bank a stavebních spořitelen (bez poboček zahraničních bank) je převážně zahraniční původ kapitálu v 17 z nich, v 10 subjektech převažuje kapitál tuzemský a v jedné stavební spořitelně je rovnovážně zastoupení. Nově udělená licence Wüstenrot hypoteční bance, a.s. je rovněž spojena výhradně se zahraničním kapitálem.

Spolu s poklesem podílu tuzemských investorů se snižuje rovněž podíl státu a obcí. Stát se zásadním způsobem majetkově angažuje pouze ve dvou bankách se speciálním určením na státní programy v oblastech exportu a drobného podnikání.

Převaha zahraničního kapitálu je ještě výraznější po zohlednění přímé i nepřímé kontroly celkové bilanční sumy. K 31. 12. 2002 zahraniční akcionáři (tj. mající podíl na základním kapitálu vyšší než 50 %, včetně všech poboček zahraničních bank působících v České republice) vykonávali kontrolu nad 87,3 % celkové bilanční sumy sektoru. Tento podíl je o 2,8 bodu menší než ke konci roku 2001. Pokud zahrneme i vliv nepřímý, tj. včetně kontroly bilanční sumy prostřednictvím dceřiných bank zahraničních subjektů působících v České republice, podíl se zvýšil na 93,3 %, tj. o 0,9 bodu méně proti konci roku 2001. Naopak posílil podíl bilanční sumy kontrolovaný státem na 4,6 % v roce 2002 v důsledku výrazného navýšení bilanční sumy České exportní banky a Českomoravské záruční a rozvojové banky.

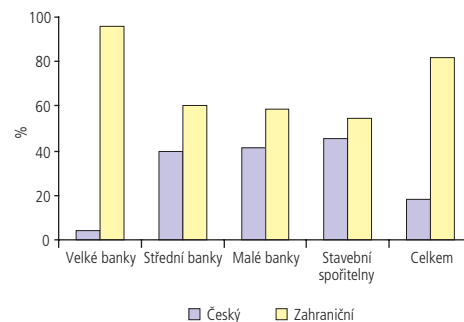
2.3 PRACOVNÍCI A OBCHODNÍ MÍSTA

(banky s licencí k danému datu)

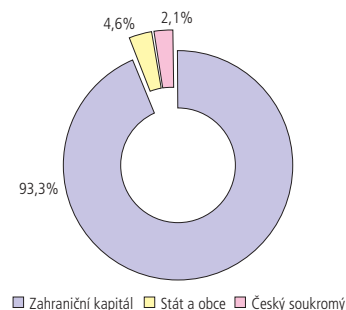
K 31. 12. 2002 pracovalo v celém bankovním sektoru 40 625 pracovníků, což bylo ve srovnání s koncem roku 2001 o 0,6 % méně. V roce 2002 tak pokračoval trend snižování počtu pracovníků bankovního sektoru, tempo poklesu se však ve srovnání s předcházejícími léty zpomalilo. Redukce počtu pracovníků se i v roce 2002 dotkla nejvýrazněji skupiny velkých bank. Ve středních a malých bankách a ve stavebních spořitelnách se počty pracovníků v absolutním vyjádření naopak mírně zvyšovaly.

S racionalizací počtu pracovních míst souvisí vývoj počtu obchodních míst. Banky v roce 2002 soustředily svoji činnost na rozšiřování nabídky bankovních produktů a služeb. Počet obchodních míst se snížil o 1,7 %, v absolutním vyjádření činil pokles 29 míst a k 31. 12. 2002 dosáhl počtu 1 722. K rozvoji obslužnosti v České republice tak přispěl především další rozvoj alternativních distribučních kanálů a přímého spojení klientů s bankou. Tento způsob obsluhy rovněž ovlivňuje její kvalitu a dostupnost místní

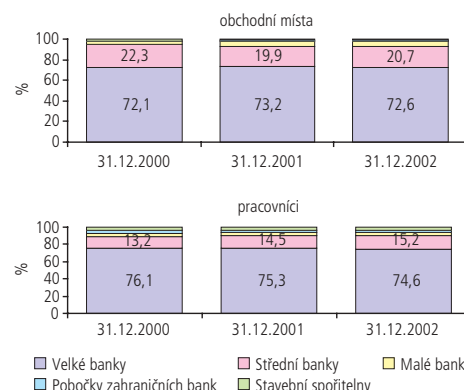
GRAF Č. 2
PŮVOD KAPITÁLU K 31. 12. 2002
banky s licencí k 31. 12. 2002

GRAF Č. 3
STRUKTURA BILANČNÍ SUMY
PODLE VLASTNÍKŮ K 31. 12. 2002
banky s licencí k 31. 12. 2002

GRAF Č. 4
STRUKTURA OBCHODNÍCH MÍST A PRACOVNÍKŮ
PODLE SKUPIN BANK
banky s licencí k danému datu

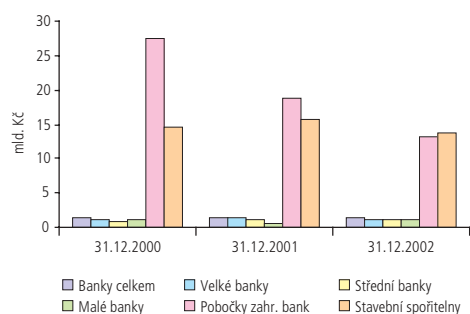
TAB. Č. 1
POČET PRACOVNÍKŮ A BANKOVNÍCH MÍST
V BANKOVNÍM SEKTORU

	31.12.97	31.12.98	31.12.99	31.12.00	31.12.01	31.12.02
Počet pracovníků (tis.)	54,0	53,1	49,4	45,5	40,9	40,6
Počet bank. míst (tis.)	2,5	2,2	2,0	1,8	1,8	1,7
Počet pracovníků na 1 banku (tis.)	1,1	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1
na 1 bankovní místo	21,9	23,7	24,6	25,2	23,3	23,6
Počet obyvatel na 1 banku (tis.)	206,0	228,7	244,7	256,7	270,3	275,0
na 1 bank. místo (tis.)	4,2	4,6	5,1	5,7	5,9	5,9
na 1 pracovníka	190,8	193,8	208,2	225,6	251,3	250,5

i časovou. Velké banky zaznamenaly v roce 2002 pokles počtu poboček o 2,5 %. Mírný nárůst obchodních míst byl zaznamenán naopak ve skupinách středních bank a poboček zahraničních bank, které se začínají více zaměřovat na nabídku bankovních služeb pro drobnou klientelu. Rostoucí počet poboček stavebních spořitelen stále jen doplňuje jejich základní distribuční síť sdílenou v rámci finančních skupin, jichž jsou stavební spořitelny součástí.

Charakter převažující bankovní činnosti a rozhodující klientský segment jsou určujícími faktory počtu pracovníků a rozsahu distribučních sítí. V současném období se banky stále více orientují na drobné bankovníctví vyžadující dostupnost obchodních sítí místní i časovou, osobní přístup ke klientům, velmi často pomocí osobních bankéřů. Tento typ bankovní činnosti je provázen požadavky na zpracování velkého množství bankovních případů, obsluha drobné klientely je časově náročná. Ve snaze docílit vyšší efektivity bankovního podnikání banky stimulují klienty k využívání alternativních distribučních kanálů, zejména elektronického bankovníctví v podobě spojení klienta s bankou po celých 24 hodin prostřednictvím telefonu, internetu a v poslední době rovněž mobilního telefonu.

GRAF. Č. 5
BILANČNÍ SUMA
SPRAVOVANÁ JEDNÍM OBCHODNÍM MÍSTEM
 banky s licencí k danému datu

Produktivita bankovního sektoru je měřena poměrovými ukazateli počtu obyvatel připadajících na jednu banku, jedno pracovní místo a jednoho bankovního pracovníka. V České republice již delší dobu počet obyvatel stagnuje, v meziročním srovnání dokonce mírně poklesl o necelé jedno procento na 10 174,6 tisíc obyvatel k 31. 12. 2002. Vývoj produktivity je výlučně výsledkem působení bankovního sektoru. Ve srovnání s rokem 2001 nedošlo k podstatným změnám. Pokračuje trend pozvolné racionalizace obsluhy mírným zvyšováním počtu obyvatel na jednu banku na 275 tis. k 31. 12. 2002 (zvýšení o 1,8 %) umocněný rostoucím počtem klientů z řad nerezidentů a návštěvníků České republiky. Kvalita a dostupnost obsluhy se mírně zvyšuje, na jedno obchodní místo ke konci roku 2002 připadlo 5,9 tis. obyvatel, tj. meziročně o 2,5 % méně. V tomtéž období na 250,5 obyvatele připadal jeden bankovní pracovník. Při pokračování poklesu počtu zaměstnanců bank se naopak ke konci roku 2002 v průměru mírně zvýšil počet zaměstnanců na jednu banku na 1 098 osob, počet zaměstnanců na jedno bankovní místo v daném období v podstatě stagnoval.

Na konci roku 2002 byla na jednom obchodním místě spravována aktiva ve výši 1,4 mld. Kč, což představuje mírný meziroční pokles. Tato hodnota je rozhodujícím způsobem ovlivněna skupinou velkých bank obhospodařujících pouze 1,2 mld. Kč jedním místem. Vyšší než průměrné hodnoty (téměř 10krát) dosáhly pobočky zahraničních bank a stavební spořitelny, což je dáno specifickými charakteristikami jejich bankovních obchodů. Pro pobočky zahraničních bank není cílovým klientským segmentem drobný klient. Stavební spořitelny budují velmi skromné obchodní sítě, využívají efektu z úspěšného sdílení obslužných sítí svých mateřských bank. Střední a malé banky posílily pozice a v minulém roce racionálněji využívaly svá obchodní místa.

Velikost bilanční sumy obhospodařovaná jedním pracovníkem na konci roku 2002 dosáhla 62 mil. Kč. V jednotlivých skupinách bank je přítom, stejně jako v případě průměrné bilanční sumy spravované jedním pracovištěm, zcela odlišná situace. Velké banky na konci roku 2002 zaznamenaly 51,4 mil. Kč aktiv na pracovníka. Pobočky zahraničních bank snížily od konce roku 2001 hodnotu tohoto ukazatele téměř o 17,9 %. Přesto na konci roku 2002 jejich hodnoty stále ještě dosahovaly téměř pětinasobku úrovně sektoru. Naopak ve stavebních spořitelnách se rychleji zvyšuje bilanční suma při mírném nárůstu pracovníků a tato skupina dosahuje přibližně dvojnásobné takto měřené produktivity celého bankovního sektoru.

2.4 NOVÉ TECHNOLOGIE

V bankovníctví se stále více prosazují nové technologie, a to jak prostřednictvím rozšířené nabídky sofistikovaných bankovních produktů, tak ve spojení banky s klienty využíváním nových distribučních kanálů. Banky uplatňují nové technologie jako nástroje redukce nákladů umožňující snížení počtu zaměstnanců a optimalizaci obchodních sítí. Nové technologie jsou základem nového typu elektronického bankovníctví umožňujícího zvyšování kvality služeb a rozsahu služeb spolu s dostupností. Přímé spojení banky a klienta po celých 24 hodin je jednou z podstatných konkurenčních výhod.

Přímé bankovníctví pokračovalo v roce 2002 v dalším rozvoji. Dynamika růstu závisí na stupni rozvoje, segmentu trhu a změnách ve způsobu chování klientů. Je produktem postupné změny orientace bank na drobnou klientelu. Platební karty se stávají běžnou součástí produktové nabídky. Ve využívání karet i nadále převažují transakce vybírání hotovostí z bankomatů, jejichž objem je přibližně 5,5 krát větší, než je roční objem plateb za zboží a služby prostřednictvím platebních karet. Tomuto trendu odpovídá optimalizace budované sítě bankomatů a zvyšování jejich počtu zejména v posledních dvou letech. Počet sítí bankomatů provozovaných odlišnými subjekty se ustálil na čtyřech.

Změna životního stylu a chování klientů spojená s omezováním hotovostních operací je základem pravidelného růstu počtu transakcí a objemů hotovostí při výběrech z bankomatů. Počet výběrů se zvyšuje volnějším tempem, v roce 2002 proti roku předcházejícímu o 6 %, rychlejším tempem (o 23 %) byl navýšen objem těchto transakcí. Průměrná výše jednoho výběru z bankomatu se meziročně opět zvýšila a dosáhla hodnoty 2 672 Kč, tj. o 16 % více než v roce 2001. Hlavní důvody protichůdného vývoje spočívají v poplatkové politice bank zvýhodňující nižší četnost výběrů. Přímé bezhotovostní platby za zboží a služby u obchodníků se začínají prosazovat ve stále větším měřítku. Při vyšších tempech růstu počtu jednotlivých plateb (o 54 %) než činí nárůst ročního obrátu transakcí (o 17 %) se stále snižuje průměrná výše jedné platby uskutečněné platební kartou, která v roce 2002 činila 1 280 Kč. Tento vývoj potvrzuje vyšší četnost využívání přímých plateb, které jsou realizovány stále více při platbách za běžné životní potřeby. Banky stimuluje využívání bezhotovostních operací vhodně volenou poplatkovou politikou.

Mezi platebními kartami vydávanými a používanými jak v tuzemsku, tak mezinárodně převažují debetní karty. Jejich počet se v roce 2002 zvýšil o 25 % a dosáhl 5 658,3 tisíc kusů. I přes meziroční zvýšení o 112 % zaujímá celkový počet 113,2 tis. kreditních karet minoritní podíl z jejich celkového počtu. Akceptace platebních karet klienty jako platebního nástroje a jejich hojně zastoupení v nabídce bank se promítá do širšího spektra možností, kde je možno jejich prostřednictvím platit. Od roku 1999 osciluje meziroční nárůst počtu terminálů okolo hodnoty 40 %, v roce 2002 se jejich počet zvýšil o 41 %.

2.5 KONCENTRACE BANKOVNÍHO SEKTORU

(banky s licencí k danému datu)

Proces koncentrace a konsolidace bankovního sektoru pokračoval i v roce 2002, a to jednak formou sloučení dvou bankovních subjektů, jednak formou odevzdání licence bankou v nucené správě. Dá se předpokládat, že ke snížení počtu bankovních subjektů bude docházet i v následujícím období. Hlavními důvody mohou být kromě strategických rozhodnutí mateřských bank či zahraničních centrál případy, kdy banka nebude schopná plnit požadavky obezřetného podnikání vyžadované bankovním dohledem České národní banky.

TAB. Č. 2

VÝVOJ VYBRANÝCH DRUHŮ PATEBNÍCH KARET, BANKOMATŮ A SÍTÍ BANKOMATŮ

banky s licencí k danému datu

	31.12.97	31.12.98	31.12.99	31.12.00	31.12.01	31.12.02
Karty s funkcí výběru						
hotovostí (tis.)	408,9	1 590,2	2 784,5	3 976,6	4 556,3	5 768,9
Počet sítí bankomatů	4	5	4	4	4	4
Počet bankomatů	1 322	1 463	1 499	1 602	1 923	2 254
Roční počet transakcí (mil.)	49,4	59,1	70,0	85,8	100,7	106,8
Roční obrát transakcí (mld. Kč)	67,3	91,3	128,0	175,5	232,7	285,4
Debetní karty (tis.)	1 478,7	1 881,8	2 790,0	3 960,4	4 516,3	5 658,3
Počet terminálů	2 985	6 628	8 962	13 187	17 931	25 358
Roční počet transakcí (mil.)	1,4	2,8	6,0	14,5	26,6	41,0
Roční obrát transakcí (mld. Kč)	3,9	8,4	14,0	27,0	44,7	52,5
Kreditní karty (tis.)	1,7	3,6	5,6	38,7	53,2	113,2

Pozn.: Pouze karty vydané bankami

TAB. Č. 3

ROZDĚLENÍ BANK PODLE VELIKOSTI ZÁKLADNÍHO KAPITÁLU

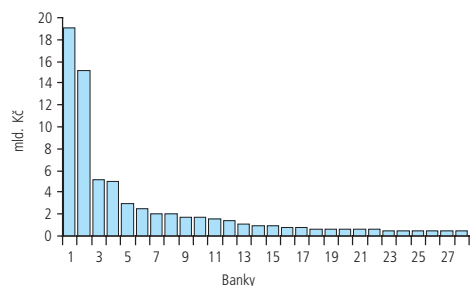
banky s licencí k danému datu

mld. Kč	31.12.97	31.12.98	31.12.99	31.12.00	31.12.01	31.12.02
nad 5	5	6	6	6	5	4
2,5 až 4,9	4	1	0	0	0	1
1 až 2,4	13	13	13	12	12	10
0,5 až 0,9	9	7	6	6	6	9
0,5	8	8	7	6	5	4
pod 0,5	2	0	0	0	0	0

GRAF č. 6
ROZLOŽENÍ HODNOT ZÁKLADNÍHO KAPITÁLU BANK
K 31. 12. 2002

banky s licenci k 31. 12. 2002

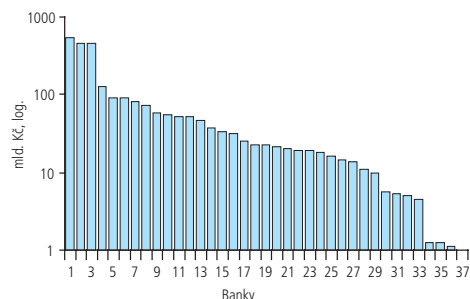
TAB č. 4
ROZDĚLENÍ BANK PODLE VELIKOSTI BILANČNÍ SUMY

banky s licenci k danému datu

mld. Kč	31.12.97	31.12.98	31.12.99	31.12.00	31.12.01	31.12.02
nad 100	5	5	5	5	5	4
50 až 99	1	2	3	5	6	7
25 až 49	10	13	12	8	7	6
10 až 24	14	9	9	11	8	11
pod 10	20	16	13	11	12	9

GRAF č. 7
ROZLOŽENÍ HODNOT BILANČNÍ SUMY BANK
K 31. 12. 2002

banky s licenci k 31. 12. 2002

TAB č. 5
PODÍL JEDNOTLIVÝCH SKUPIN BANK
NA CELKOVÉ BILANČNÍ SUMĚ V %

banky s licenci k danému datu

	31.12.97	31.12.98	31.12.99	31.12.00	31.12.01	31.12.02
Banky celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
v tom:						
velké banky	66,6	65,3	65,1	61,5	63,8	62,2
střední banky	13,1	15,2	13,2	15,5	14,8	16,6
malé banky	6,4	3,9	3,3	2,6	2,3	3,4
pobočky zahr. bank	9,0	11,1	13,6	14,5	12,8	9,6
stavební spořitelny	3,1	4,5	4,8	5,2	6,3	8,2
banky v nucené správě	1,8	0,0	0,0	0,7	0,0	0,0

Z hlediska velikosti základního kapitálu se situace ve srovnání s koncem roku 2001 podstatně změnila. Největší změna byla zaznamenána ve skupině bank s kapitálem od 0,5 do 0,9 mld. Kč, která byla meziročně posílena o 3 banky. Největší pokles v počtu bank (o 2 banky) naopak zaznamenala skupina bank disponující základním kapitálem od 1 do 2,4 mld., Kč. Změny byly způsobeny navýšením kapitálu v jedné bance a naopak snížením základního kapitálu v druhé bance. Pokles počtu bank s kapitálem nad 5 mld. Kč souvisí s řešením situace IP banky. Minimální akceptovatelnou hranici 500 mil. Kč k 31. 12. 2002 vykázaly 4 banky, což představuje meziroční pokles o 1 banku. V důsledku postupné stabilizace a konsolidace bankovního sektoru však žádná banka od roku 1998 nemá základní kapitál nižší než zákonem stanovené minimum, tj. 500 mil. Kč.

Z pohledu rozložení hodnot základního kapitálu k 31. 12. 2002 lze banky provozující svoji činnost na území České republiky hodnotit jako heterogenní skupinu sestávající z relativně velké skupiny bank disponujících podobnou výší základního kapitálu a skupiny bank se základním kapitálem mnohonásobně vyšším. Mezi bankami s největším kapitálovým zázemím lze však vidět zřetelné odstupňování.

Na konci roku 2002 překročily hranici 100 mld. Kč spravovaných aktiv čtyři banky, tedy v meziročním srovnání o 1 banku méně (pokles počtu je způsoben výrazným meziročním úbytkem pohledávek za bankami u jedné z poboček zahraničních bank). Nejsilněji zastoupenou je skupina bank 10 až 24 mld. Kč (11 bank, přičemž k růstu počtu v roce 2002 přispěly stavební spořitelny s rostoucí úvěrovou emisí). Poměrně silné je rovněž zastoupení ve skupině s bilanční sumou menší než 10 mld. Kč. Počet bank v této skupině je však za posledních 6 let nejmenší a citelný úbytek souvisí jednak s přesunem bank mezi banky vykazující větší bilanční sumu, jednak s ukončením činnosti IP banky.

Rozložení hodnot bilanční sumy bank českého bankovního sektoru k 31. 12. 2002 vykazuje ještě mnohem větší rozdíly mezi jednotlivými bankami, než je tomu v případě rozložení základního kapitálu. Zatímco základní kapitál největší banky na konci roku 2002 překročil základní kapitál nejmenší banky asi 40x, bilanční suma vykázaná největší bankou ke stejnému dni dosáhla asi 600x vyšší hodnoty než banka disponující nejmenšími aktivy.

Skupina velkých bank se na konci roku 2001 podílela na celkové bilanční sumě bankovního sektoru 63,8 % a v roce 2002 v menším rozsahu 62,2 %. Důvodem meziročního poklesu bylo mírné snížení objemů aktiv ve velkých bankách, zatímco celková bilanční suma bankovního sektoru v roce 2002 mírně vzrostla. Rozhodující podíl skupiny velkých bank na bankovním sektoru tudíž následně ovlivňuje celkové výsledky sektoru, neboť velké banky vstupují do výsledných hodnot s největší vahou, a to ať se jedná o ukazatele vyjádřené v absolutní výši i hodnoty poměrové. Své podíly na bilanční sumě naopak meziročně znatelně posílily stavební spořitelny a skupina středních bank.

2.6 KONKURENCESCHOPNOST BANKOVNÍHO SEKTORU (banky s licenci k danému datu)

Především rozšiřování nabídky produktů a služeb, ale také jejich inovace a nové technologie nabízející vyšší komfort stávající a potenciální bankovní klientele jsou hlavním přínosem tržního prostředí v bankovním sektoru. Fungující konkurenční prostředí zůstává na trhu komerčního bankovníctví, stejně jako ve všech ostatních odvětvích ekonomiky, hybnou silou dalšího vývoje. Dalším přímým důsledkem existujícího konkurenčního prostředí a fungujícího trhu je odpovídající cena bankovních služeb a produktů. Vývoj českého bankovního sektoru v posledním období naznačuje, že dominantní postavení velkých bank (nejen z pohledu klientsky nejzajímavějších produktů a služeb, ale i forem,

jakými jsou nabízeny a zpřístupněny, a z pohledu cenové politiky) čelí silicimu tlaku ze strany ostatních skupin bank.

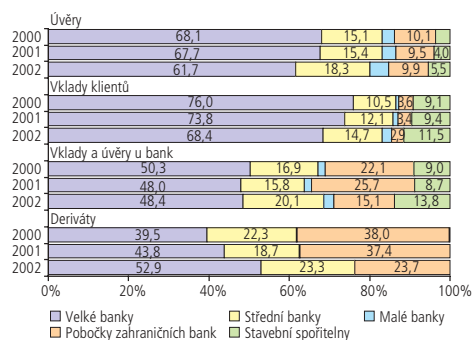
Na trhu úvěrů se velké banky k 31. 12. 2002 podílely 61,7 %, což je meziroční oslabení jejich pozice o 6,0 bodu. V privatizovaných velkých bankách probíhá stále proces restrukturalizace a očišťování úvěrových portfolií, provázený odprodejem méně kvalitních úvěrů. Odlišný vývoj dokumentuje relativní i absolutní růst úvěrů v ostatních skupinách bank, které s výjimkou poboček zahraničních bank v roce 2002 posílily svůj podíl na celkově poskytnutých klientských úvěrech. Tento trend je potvrzením vývoje roku 2001. Růst úvěrů se nejvýrazněji projevil ve skupině středně velkých bank, jejichž podíl na trhu vzrostl o 3 procentní body, a ve stavebních spořitelnách s meziročním růstem podílu o 1,5 bodu.

Obdobným vývojem prochází dělení trhu klientských vkladů jednotlivými skupinami bank. I zde postupně klesá váha velkých bank, přestože jejich podíl na celkově přijatých vkladech bankovním sektorem je dosud dominantní a k 31. 12. 2002 dosáhl 68,4 %. Zastoupení velkých bank na klientských vkladech tak sice meziročně kleslo o 5,4 procentního bodu, přesto ale zaujímá i nadále mnohem silnější pozici, než je tomu u klientských úvěrů. Vklady klientů přijaté středními bankami jsou, obdobně jako tomu bylo u úvěrů, na druhé pozici. Při porovnání příslušných podílů je však zřetelné intenzivnější zaměření středních bank na úvěrové obchody než na obchody depozitní. Pobočky zahraničních bank jsou vedle velkých bank jedinou další skupinou vykazující meziroční pokles na trhu klientských depozit. Tento pokles souvisí s obecně nižší aktivitou poboček na českém bankovním trhu. Pro pobočky zahraničních bank jsou klientské vklady pouze doplňkovým zdrojem ke zdrojům od jiných bank. Klientské vklady stavebních spořitelen naopak trvale rostou a významně posilují svůj podíl na vkladech bankovního sektoru. Na konci roku 2002 dosáhly 11,5 % všech přijatých vkladů.

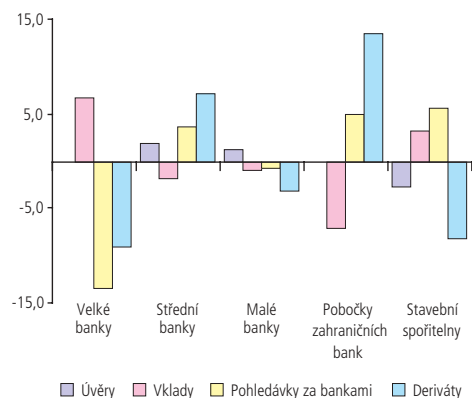
Skupiny velkých bank a poboček zahraničních bank vykazují největší odchylky tržních podílů klientských vkladů, pohledávek za bankami a derivátů od tržních podílů na celkové bilanční sumě. Z daných hodnot jednoznačně vyplývá převažující obchodní zaměření bank v těchto dvou skupinách. Velké banky jsou významným příjemcem depozit, zatímco mezibankovní trh a derivátové obchody jsou v této skupině rozvinuty méně, než odpovídá objemu bilanční sumy. Přesně opačná je situace u poboček zahraničních bank. Střední banky kopírují u výše uvedených tří skupin produktů pobočky zahraničních bank, odchylky od tržních podílů na celkových aktivech jsou však podstatně menší. Skupina malých bank vykázala k 31. 12. 2002 nejmenší odchylky tržních podílů vybraných produktů (výjimkou je úvěrová emise malých bank) od tržních podílů na celkové bilanční sumě. V případě stavebních spořitelen nedosahuje zatím úvěrová činnost podílu na celkových aktivech, zatímco podíl klientských vkladů byl na konci roku 2002 nadprůměrný.

Změny ve struktuře českého bankovního sektoru a vývoj tržních podílů na domácím bankovním trhu se odráží rovněž v hodnotách Herfindahlova indexu tržní konkurence^{1/} pro vybrané skupiny bankovních obchodů. V roce 2002 došlo ke snížení Herfindahlova indexu na trhu úvěrů především v důsledku poklesu úvěrových aktivit některých velkých bank (hodnota indexu byla v letech 2001 a 2002 ovlivněna mimořádnými operacemi, které se týkaly převodu úvěrů z velkých bank do České konsolidační agentury).

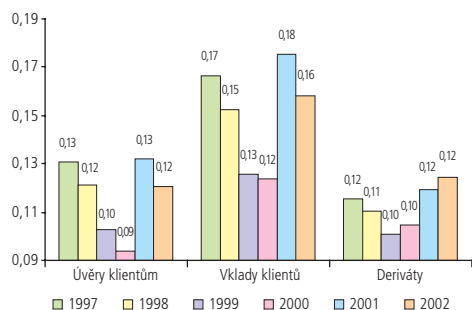
GRAF Č. 8
TRŽNÍ PODÍLY SKUPIN BANK
NA VYBRANÝCH PRODUKTECH V %
banky s licenci k 31. 12. 2002

GRAF Č. 9
TRŽNÍ PODÍLY SKUPIN BANK NA VYBRANÝCH
PRODUKTECH V PROCENTNÍCH BODECH ODCHYLEK
OD TRŽNÍCH PODÍLŮ NA AKTIVECH K 31. 12. 2002
banky s licenci k 31. 12. 2002

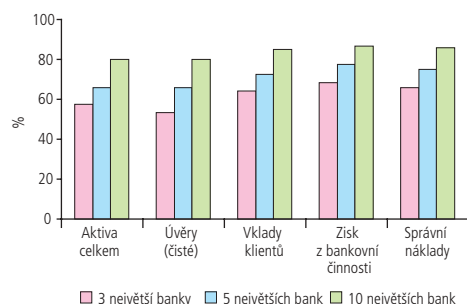
GRAF Č. 10
HERFINDAHOVY INDEXY TRŽNÍ KONKURENCE
banky s licenci v daném roce

1/ Herfindahlův index tržní konkurence může dosahovat hodnoty v rozmezí od 0 do 1, přičemž hodnota rovna 1 představuje zcela nekonkurenční prostředí. S klesající hodnotou Herfindahlova indexu roste konkurence daného trhu.

GRAF Č. 11
PODÍLY SKUPIN NEJVĚTŠÍCH BANK
NA BANKOVNÍM SEKTORU K 31. 12. 2002
 banky s licenci k 31. 12. 2002

Ke snížení indexu a tedy ke zvýšení konkurence došlo v roce 2002 i na expandujícím trhu vkladů, kde ustoupily ze svých dřívějších pozic velké banky a zejména pobočky zahraničních bank. Na trhu derivátových obchodů se Herfindahlův index zvyšuje již čtvrtým rokem, což signalizuje rostoucí koncentraci převažujících objemů tohoto typu obchodů do menšího počtu bank. Z pohledu srovnávaných aktivit přetrvávala k 31. 12. 2002 nejnižší konkurence u vkladů klientů, a to především s ohledem na koncentraci obchodů v bankách věnujících se retailovému bankovníctví.

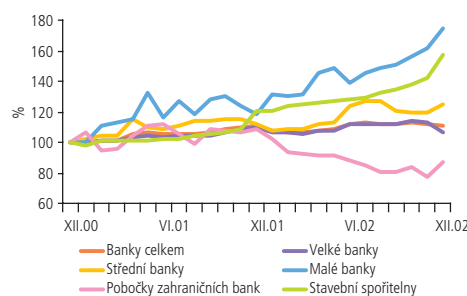
Tržní podíly největších bank na bankovním sektoru klesají jen pozvolna i přes uvedené změny v konkurenci a ve struktuře českého bankovního sektoru. Aktivity sektoru se vesměs koncentrují do tří největších bank. V jednotlivých vybraných položkách bilance, zisku a ztrát a kapitálového vybavení dosahují 3 největší banky většinou hodnoty přesahující 1/2 celého trhu, v některých případech se pohybují těsně pod touto hladinou (u jednotlivých položek se však často jedná o odlišnou skupinu 3 bank). Tři největší banky k 31. 12. 2002 disponovaly 57,2 % celkových aktiv sektoru, poskytly 53,5 % klientských úvěrů a přijaly 64,2 % klientských vkladů.

Vysoké koncentraci bankovních činností odpovídají hodnoty dosažené třemi bankami s největším tržním podílem na zisku z bankovní činnosti (68,2 %) i na vysokých vynaložených správních nákladech (podíl 65,8 %). Relativně nízké rozdíly v uvedených podílech tří, pěti a deseti největších bank naznačují stále udržovaný odstup tří dominantních bank od bank ostatních.

2.7 STRUKTURA AKTIVNÍCH A PASIVNÍCH OPERACÍ BANKOVNÍHO SEKTORU (banky s licenci k 31. 12. 2002)

Bilanční suma bankovního sektoru k 31. 12. 2002 činila 2 503,7 mld. Kč, tj. o 0,1 % více než v roce 2001. Celková čistá aktiva bankovního sektoru vykázaná na konci roku 2002 dosáhla hodnoty představující 110 % hrubého domácího produktu za rok 2002, což představuje meziroční pokles o 5 bodů. Vývoj bankovních obchodů vyjádřený jak mírou vlastního růstu, tak i ve vztahu k celkové ekonomické produkci České republiky vyjádřené prostřednictvím HDP potvrzuje stále existující potenciál dalšího rozvoje.

GRAF Č. 12
INTENZITA RŮSTU BILANČNÍ SUMY
 banky s licenci k 31. 12. 2002

Vývoj celkových aktiv v roce 2002 neprobíhal ve všech skupinách bank rovnoměrně. Zatímco velké banky zaznamenaly mírný pokles objemu celkové čisté bilanční sumy (-3,6 %) a pobočky zahraničních bank mnohem výraznější pokles (-19,8 %), všechny ostatní skupiny v uplynulém roce naopak poměrně výrazně svůj objem aktiv zvýšily. Výsledný trend ve vývoji bankovního sektoru byl ovlivněn především velkými bankami, jejichž aktiva na konci roku 2002 představovala více než 60 % celkových aktiv bank. Proto také mimořádně velký meziroční přírůstek aktiv malých bank (o 47,4 %) a stavebních spořitelen (o 31,3 %) mohl působit proti poklesu ve skupině velkých bank jen do jisté míry, neboť obě uvedené dynamicky rostoucí skupiny tvoří dohromady pouze asi desetinu bilanční sumy celého sektoru. Střední banky, které jsou po velkých bankách druhou nejvýznamnější skupinou z pohledu velikosti aktiv, si udržely dynamiku růstu překračující 10 % ročně.

Vývoj bilanční sumy celého sektoru i jeho jednotlivých skupin byl do značné míry ovlivněn změnami, ke kterým došlo v průběhu roku 2002 v oblasti úvěrů, které trvale představují rozhodující část bilanční sumy. Podíl úvěrů poskytnutých bankami klientům (včetně vládních orgánů) zaznamenal ve srovnání s koncem roku 2001 mírný pokles (o 0,8 bodu). Na rozdíl od celkových aktiv, která meziročně mírně vzrostla, úvěry klientům klesly i ve své absolutní výši. (Pokles absolutní hodnoty klientských úvěrů byl do značné míry ovlivněn převodem vybraných ohrožených úvěrů mimo bankovní sektor. Tyto mimořádné operace

se týkaly skupiny velkých bank a ovlivnily tak především vývoj úvěrů a celkových aktiv ve skupině velkých bank a následně i v celém bankovním sektoru). Zatímco průměrný podíl klientských úvěrů na bilanční sumě k 31. 12. 2002 činil 36,1 %, skupinou s největším zastoupením úvěrů zůstaly malé banky s podílem úvěrů přesahujícím 50 % bilanční sumy a skupinou, která se z pohledu podílu na aktivech věnuje úvěrovým obchodům zatím nejméně (25 % bilanční sumy), se staly stavební spořitelny.

Dalšími významnými složkami ve struktuře aktiv bankovního sektoru jsou vklady u bank a portfolia cenných papírů, které zaujímají dlouhodobě přibližně stejně důležité postavení s podíly na úrovni kolem 1/5 bilanční sumy. V roce 2002 obě uvedené složky aktiv zaznamenaly pokles objemů, a tudíž i pokles podílů na celkových aktivech hlouběji pod úroveň výše uvedených 20 %. Zatímco hodnoty uváděné pro vklady u bank představují skutečný vývoj v roce 2002, do hodnot vykazovaných pro cenné papíry zasáhly poměrně výrazně i účetní změny. Tyto účetní změny jsou promítnuty v charakteristikách roku 2002, nejsou však plně promítnuty do hodnot na konci roku 2001, což způsobuje při srovnání obou časových horizontů určité nadhodnocení výsledků dosažených v roce 2001 oproti výsledkům roku 2002. Podíly vkladů u bank a cenných papírů poklesly ve prospěch vkladů u centrální banky, které představují pro banky nerizikovou investici, která je obzvláště v současné době, charakteristické nízkými a i nadále klesajícími úrokovými sazbami, turbulencemi na kapitálových trzích a nejistými ekonomickými výhledy, alternativou alokace volných zdrojů bank. Vklady u České národní banky vzrostly ve srovnání s koncem předcházejícího účetního období asi o 1/3. Fixní aktiva bank, jejichž převažující složku tvoří hmotná aktiva do značné části reprezentovaná nemovitostmi (pobočková síť), udržela svůj podíl na celkových aktivech na úrovni konce roku 2001.

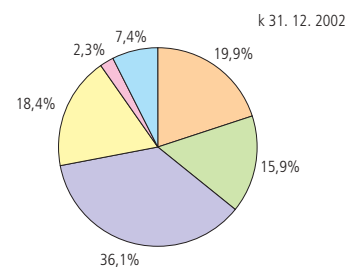
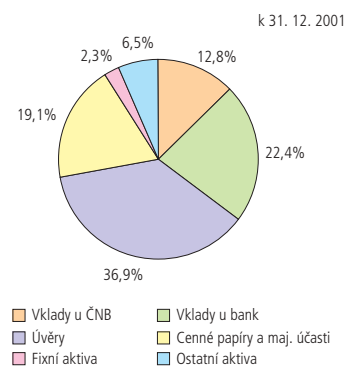
Typickým znakem podnikání v oblasti bankovních obchodů je výrazná převaha cizích zdrojů nad vlastními zdroji. Na konci roku 2002 dosáhl podíl vlastních zdrojů na bilanční sumě v průměru necelých 8 %. Rozpětí, ve kterém se pohybovaly jednotlivé banky, je však natolik široké, že jeho mezní hodnoty indikují u některých bank téměř výlučné financování vlastními zdroji, u jiných bank naopak financování cizími zdroji.

Základní kapitál zůstává hlavní složkou vlastních zdrojů bank, přičemž jeho podíl na vlastních zdrojích klesl pod úroveň 40 % dosaženou na konci roku 2002. Celková souhrnná hodnota ostatních složek vlastních zdrojů je závislá především na výsledku hospodaření bankovního sektoru v uplynulých letech a v daném roce. Při srovnání skladby vlastních zdrojů jednotlivých bank tudíž dochází k výrazně odlišným situacím. Při hodnocení celého bankovního sektoru došlo k výraznějšímu oslabení složky tvořené rezervami, rezervními a kapitálovými fondy, jejichž souhrnný podíl na vlastních zdrojích na konci roku 2001 korespondoval se základním kapitálem, na podíl mírně menší na konci roku 2002. Velmi výrazně naopak meziročně vzrostla souhrnná hodnota dosažených zisků (o více než 3/4), a jejich podíl na vlastních zdrojích zaznamenal růst z 15 % na 24 %.

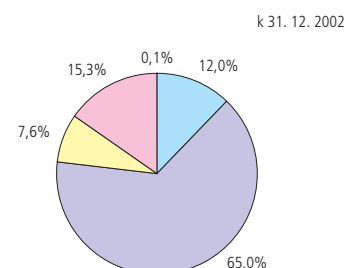
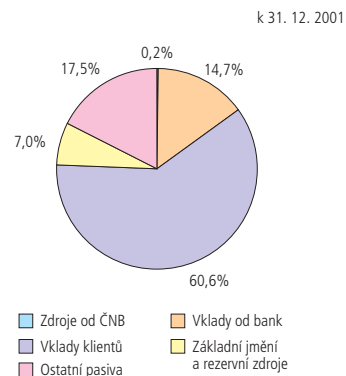
Relativně novým zdrojem financování se v několika posledních letech staly rovněž přechodné formy financování prostřednictvím podřízených finančních závazků, reprezentovaných z části podřízenými dluhovými cennými papíry a z části úvěrovou složkou. Podřízené finanční závazky vykazují charakteristiky jak vlastních, tak i cizích zdrojů, jejich podíl na celkové bilanční sumě je však zatím nevýznamný a pohybuje se kolem 1 % celkových pasiv.

Rozhodující složkou cizích zdrojů jsou u bank českého bankovního sektoru vklady klientů (včetně vkladů vládních orgánů), což plně koresponduje s orientací těchto bank na klasické bankovníctví, kterým je přijímání vkladů a poskytování úvěrů. Uvedené zaměření

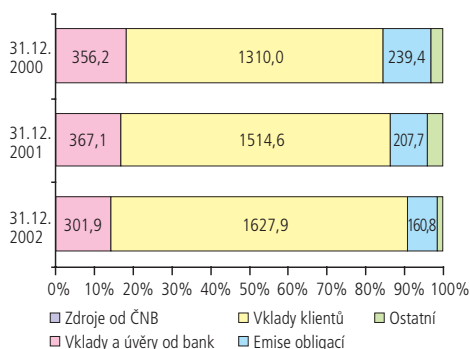
GRAF Č. 13
STRUKTURA AKTIV
banky s licenci k 31. 12. 2002

GRAF Č. 14
STRUKTURA PASIV
banky s licenci k 31. 12. 2002

GRAF Č. 15
VÝVOJ A STRUKTURA CIZÍCH ZDROJŮ BANK
 banky s licenci k 31. 12. 2002

bank se vzájemně podmiňují s přístupem podnikové sféry k možnostem financování výrobních a obchodních aktivit, které se uskutečňují především prostřednictvím bankovních úvěrů. Významným spoluhráčem bank v oblasti klientských úvěrů a vkladů zůstávají i nadále domácnosti. Klientské vklady zaznamenaly v průběhu roku 2002 růst jak ve srovnání s jejich objemem na konci roku 2001, tak i při srovnání jejich podílu na celkových pasivech v závěrežích let 2001 a 2002. Trend ve vývoji depozit byl tudíž ve srovnání s oblastí úvěrů opačný, a to i přes zintenzivňující se umísťování finančních prostředků jednotlivců do dlouhodobých forem pojištění a penzijního připojištění. Růst celkových bankovních depozit byl podpořen značnými výkyvy ve výkonnosti kapitálových trhů, kdy mnozí investoři upřednostnili zhodnocení svých finančních prostředků prostřednictvím bankovních vkladů i v podmínkách neustále klesajících úrokových sazeb a rostoucích poplatků před velmi nejistou možností výnosu prostřednictvím podílových a investičních fondů. Vklady klientů na konci roku 2002 dosáhly v průměru 2/3 celkových pasiv, přičemž situace v jednotlivých skupinách bank se značně odlišuje. Zatímco ve skupině stavebních spořitelů dosáhl podíl klientských vkladů asi 90 % pasivní strany bilance, ve skupině malých bank nedosáhl ani poloviny objemu celkových pasiv a ve skupině poboček zahraničních bank se nalézá pod hranicí 40 %.

Vklady přijaté od ostatních bank jsou druhou nejvýznamnější složkou cizích zdrojů financování, která však, obdobně jako následující emise dluhových cenných papírů, zaznamenala v roce 2002 pokles jak v absolutní hodnotě, tak i v procentuálním podílu na celkových cizích zdrojích. Jedinou skupinou, v níž zdroje získané na mezibankovním trhu dlouhodobě představují nadpoloviční část cizích zdrojů, jsou pobočky zahraničních bank. Vývoj v roce 2002 v obou zmiňovaných komponentech financování navázal na trend roku 2001, který se jen dále prohloubil. Vklady přijaté od bank dosáhly v průměru necelé dvojnásobky emise krátkodobých a dlouhodobých cenných papírů, mezi jednotlivými skupinami bank však lze i zde nalézt velké rozdíly. V emisích dluhových cenných papírů převažují dluhopisy s dobou splatnosti do 1 roku (krátkodobé), které na konci roku 2002 dosáhly necelých 60 % celkové emise, přičemž jde především o depozitní směnky. V případě financování na mezibankovním trhu převažují termínové vklady a úvěry nad běžnými účty a termínovými vklady do 24 hodin.

3. RIZIKA BANKOVNÍHO PODNIKÁNÍ

Bankovní instituce jsou vystaveny celé řadě rizik souvisejících jak s vnějším prostředím, v němž se nacházejí, tak také se situací uvnitř banky. Nejvýznamnějším důsledkem realizovaných rizik je platební neschopnost banky, tj. situace, kdy banka nemůže dostát svým finančním závazkům vůči různým kategoriím věřitelů. Řízení bankovních rizik se tak dostává do popředí zájmu každé bankovní instituce. S rozvojem stále sofistikovanějších produktů, služeb, prodejních kanálů a vnitřních bankovních procesů se původní rizika nejen modifikují a navzájem prolínají, ale objevují se současně rizika nová. Řízení bankovních rizik se tak věnují v bankách stále větší týmy specializovaných odborníků. Řízení rizik probíhá v úzké spolupráci s bankovním dohledem České národní banky, který se podílí na přípravě a aktualizaci legislativního rámce, v němž se banky pohybují. Platná legislativa je doplněna řadou opatření bankovního dohledu ČNB, jejichž primárním cílem je stanovení podmínek, při jejichž dodržení se potenciální vnější i vnitřní rizika bank minimalizují.

Vnější rizika bank jsou výslednicí působení mnoha faktorů, z nichž patří mezi nejdůležitější celkové ekonomické a právní prostředí, v němž banka podniká. Na rozdíl od vnějšího prostředí patří výběr obchodních partnerů či rozsah a škála nabízených produktů a služeb včetně příslušných finančních nástrojů mezi skutečnosti, které banka sama aktivně ovlivňuje.

Mezi nově monitorovaná a řízená rizika se v blízké době zařadí operační riziko, přičemž existuje několik metod jeho měření a zpracování, počínaje relativně jednoduchými základními a standardními metodami až po interní modely. Operační riziko se nově řadí k riziku úvěrovému a tržnímu, tj. k těm rizikům, kde je nutno na krytí hlavních identifikovaných rizik stanovit minimální kapitálové požadavky. Ostatní rizika banky, kterými jsou např. riziko strategické či reputační, lze dosud jen obtížně kvantifikovat, přestože potenciální ztráty vzniklé v důsledku těchto rizik mohou dosáhnout značných rozměrů.

3.1 ÚVĚROVÉ RIZIKO

Úvěrové riziko je nejčastěji spojováno s poskytováním úvěrů, objevuje se však rovněž jako nedílná součást jiných bankovních aktivit. Tento typ rizika doprovází klasické operace typu platebního styku, vypořádání obchodů na vlastní i cizí účet či investiční aktivity bank a také operace relativně nového typu, jejichž typickým představitelem jsou v oblasti úvěrového rizika úvěrové deriváty.

Úvěrové riziko zůstává i nadále velmi významným rizikem, kterému jsou vystaveny banky operující na českém trhu, a to především ve své základní podobě, kdy je spojeno s poskytováním úvěrů především soukromým podnikatelským subjektům. Financování podnikové sféry prostřednictvím bankovních úvěrů zůstává i nadále charakteristickým znakem české ekonomiky a vývoj na kapitálovém trhu zatím nenaznačuje, že by se tato situace mohla výrazněji změnit. Ve srovnání s financováním prostřednictvím bankovních úvěrů jsou v současnosti méně významné jiné formy získávání finančních zdrojů, jako např. přímé zahraniční investice. Úvěry vzniklé z obchodního styku mohou být určitou alternativou některým krátkodobým bankovním úvěrům, ve své podstatě však generují tentýž typ rizika, který je nezdílně přenášen prostřednictvím zprostředkujících subjektů uvnitř obchodní a výrobní sféry opět na banky, které se tak mohou stát jeho konečným příjemcem.

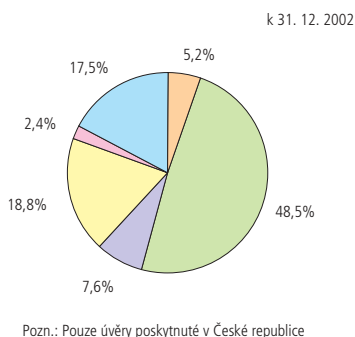
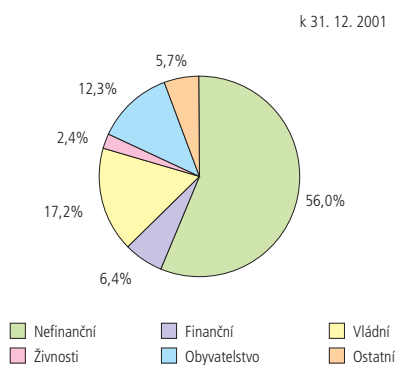
Významnými pomocníky bank provozujících svou činnost na území České republiky se staly v oblasti řízení úvěrového rizika dva nezávislé registry úvěrů (dlužníků), které umožňují bankám participujícím na daném registru sdílet příslušné informace. Jeden z registrů je zaměřen výhradně na právnické osoby a fyzické osoby podnikatele, druhý registr na fyzické osoby a fyzické osoby podnikatele. Požadavky, které by měly banky splňovat při řízení úvěrového rizika, jsou vtěleny do opatření bankovního dohledu ČNB o řízení úvěrového rizika v bankách.

3.1.1 STRUKTURA A VÝVOJ ÚVĚRŮ

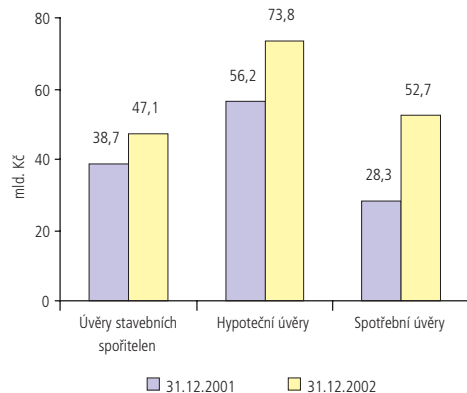
(banky s licenci k 31. 12. 2002)

Celkový objem čistých úvěrů poskytnutých bankami s licenci ČNB klientům (včetně vládních orgánů) dosáhl na konci roku 2002 hodnoty 904,7 mld. Kč, objem hrubých úvěrů 949,8 mld. Kč. Ve srovnání s koncem roku 2001 tudíž došlo k poklesu úvěrové emise o 1,9 %, respektive o 2,6 %, což znamená meziroční snížení tempa růstu v případě čistých úvěrů o 15,9 bodu a v případě hrubých úvěrů o 15,6 bodu. Při porovnání dosažených hodnot na konci let 2001 a 2002 a pro zhodnocení vývoje v uplynulých dvou letech je však nutné vyhodnotit výsledky roku 2001 jako mimořádné a jednorázové. Růst úvěrové emise v roce 2001 byl silně ovlivněn především transformací Konsolidační banky na nebankovní agenturu, což způsobilo jednorázovou transformaci všech úvěrů, které byly poskytnuty původní bance, na úvěry klientské, poskytnuté nebankovnímu subjektu. Při srovnání dynamiky vývoje úvěrů v roce 2002 s vývojem roku 2000, který nebyl ovlivněn žádným mimořádným zásahem do vykazovaných hodnot, došlo k poklesu tempa vývoje čistých úvěrů o 2,0 body a v případě hrubých úvěrů

GRAF Č. 16
STRUKTURA ÚVĚŘŮ PODLE EKONOMICKÝCH SEKTORŮ
 banky s licenci k 31. 12. 2002

GRAF Č. 17
ÚVĚRY STAVEBNÍCH SPOŘITELN, HYPOTEČNÍ ÚVĚRY A SPOTŘEBNÍ ÚVĚRY
 banky s licenci k 31. 12. 2002

došlo ke zpomalení dynamiky poklesu o 0,4 %. Celkový pokles úvěrové emise v roce 2002 lze ovšem částečně připsat na vrub převodům úvěrů z Československé obchodní banky do České konsolidační agentury, přičemž se jednalo především o úvěry, které převzala ČSOB v rámci portfolia bývalé Investiční a Poštovní banky.

Vývoj objemů úvěrových emisí neprobíhal ve všech skupinách bank rovnoměrně. Velké banky zaznamenaly meziročně pokles překračující 10 % (růst v této skupině byl v roce 2001 ovlivněn mimo jiné již zmíněnou transformací bankovních úvěrů poskytnutých původně Konsolidační bance na nebankovní úvěry poskytnuté České konsolidační agentuře, zatímco pokles v roce 2002 lze dát do souvislosti s výše uvedenými mimořádnými převody úvěrů z ČSOB), ostatní skupiny vykázaly růst objemů poskytnutých úvěrů.

Celkově mírně omezenou aktivitu v úvěrové oblasti zdůvodňují banky především omezenějším přístupem k poskytování nových úvěrů a k přísnějšímu posuzování předkládaných projektů. Tento přístup sice vede k určitému omezení nově poskytnutých úvěrů především podnikatelským subjektům, současně se ale odráží v podstatně zvýšené kvalitě úvěrových portfolií bank působících v České republice, které bylo dosaženo v období let 2001 a 2002. Další příčinou poklesu těchto úvěrů je již výše uvedený převod nekvalitních aktiv z portfolia ČSOB, který do značné míry představuje především úvěry poskytnuté nefinanční podnikové sféře. Stav úvěrů poskytnutých subjektům podnikajícím v nefinanční sféře na konci roku 2002 dosáhl 432,5 mld. Kč, což je ve srovnání s koncem roku 2001 o 18,3 % méně. I přes ztelný pokles tak zůstává sektor nefinančních organizací hlavním příjemcem bankovních úvěrů, nicméně podíl těchto úvěrů na celkově poskytnutých úvěrech opakovaně klesá a v prosinci roku 2002 poprvé nepřekročil 50 % celkových klientských úvěrů. Druhým nejvýznamnějším příjemcem úvěrů je stejně jako o rok dříve vládní sektor, který na konci roku 2002 hospodařil s 167,7 mld. Kč půjčenými od bank. Úvěry vládnímu sektoru vzrostly opakovaně nejen v absolutním vyjádření, ale rovněž podílem, který zauímají na celkově poskytnutých úvěrech. Růst úvěrů vládnímu sektoru lze odůvodnit především začleněním České konsolidační agentury do struktury vládního sektoru a částečně rovněž změnou metodiky ve vykazování těchto úvěrů, neboť od začátku roku 2002 tato položka zahrnuje rovněž rozpočtové úvěry, které se dosud evidovaly odděleně. Nad hranicí 5 % se dlouhodobě nalézají rovněž úvěry čerpané finančním sektorem (67,4 mld. Kč), které, obdobně jako úvěry vládě, meziročně mírně vzrostly. Ačkoli mnohé banky proklamují vstřícný přístup vůči financování drobného podnikání, na výši poskytnutých úvěrů se nový očekávaný trend zatím neprojevil. Bankovní úvěry poskytnuté živnostníkům na konci roku 2002 dosáhly 21,6 mld. Kč a jedná se tudíž o nejslaběji financovaný ekonomický sektor. Úvěry poskytnuté živnostem snížily meziročně svůj objem se stejnou intenzitou, s jakou poklesl celkový stav všech klientských úvěrů, jejich podíl na celku tak zůstal zachován.

Celkové úvěry, které byly k 31. 12. 2002 poskytnuty obyvatelstvu, činily 157,1 mld. Kč. Za rok 2002 vzrostly úvěry obyvatelstvu o více než 1/3 a jedná se tak o nejdynamičtější rostoucí oblast úvěrů. Úvěry poskytované obyvatelstvu mají velmi často formu úvěrů ze stavebního spoření a hypotečních úvěrů, a slouží tudíž především k pořízení či zhodnocení residenčních nemovitostí. Na konci roku 2002 působilo na trhu 6 stavebních spořitelén a 9 bank mělo licenci k poskytování hypotečních úvěrů. Příjemci obou forem úvěrů těží jak z konkurence, která se v dané oblasti mezi bankami vytvořila, tak také ze současných nízkých úrokových sazeb z úvěrů a v neposlední řadě ze vstřícného postoje státu, který především daňovými úlevami tyto úvěry podporuje. Banky považují obyvatelstvo za relativně méně rizikovou sféru dlužníků, než jsou podniky a živnosti, úvěry poskytnuté obyvatelstvu na investice do nemovitostí bývají velmi kvalitně zajištěny nejen potřebným budoucím cash flow, kterým je v tomto případě příjem domácností, ale také systémem ručitelů a zastavených nemovitostí. Již poněkud méně bezpečnou formu zajištění mají

spotřební úvěry, které jsou nabízeny větším množstvím bank. Tato forma úvěrů zaznamenává v současné době rovněž dynamický rozmach, a to jednak vzhledem k rostoucím objemům, které jsou banky ochotny půjčit jednotlivým zájemcům, jednak vzhledem k rostoucímu počtu lidí, kteří pozvolna mění svůj konzervativní přístup vyjádřený původně určitou nedůvěrou vůči financování svých potřeb prostřednictvím půjčených prostředků.

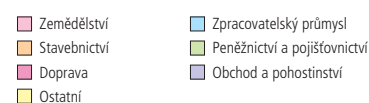
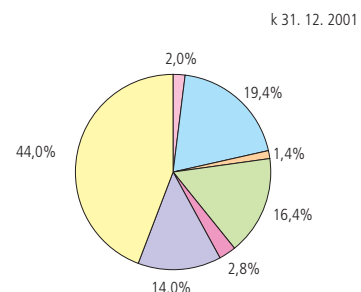
Z pohledu ekonomických odvětví se stalo nejvýznamnějším příjemcem bankovních úvěrů peněžnictví (finanční zprostředkovatelé a rovněž Česká konsolidační agentura) a pojišťovnictví s 160,0 mld. Kč půjčenými od bank na konci roku 2002. V průběhu roku 2002 tak toto odvětví předběhlo následující zpracovatelský průmysl, jehož subjekty k 31. 12. 2002 disponovaly bankovními úvěry ve výši 152,2 mld. Kč. Úvěry poskytnuté zpracovatelskému průmyslu navázaly na klesající trend roku 2001 a v roce 2002 dále klesly o 17,4 %, zatímco úvěry směřující do peněžnictví a pojišťovnictví opakovaně vzrostly. Obchodní společnosti a společnosti provozující pohostinství jsou stále třetí nejvýznamnější skupinou příjemců bankovních úvěrů z pohledu ekonomických odvětví. Jejich podíl na celkových úvěrech však meziročně mírně poklesl, což signalizuje rovněž pokles absolutní výše úvěrů, kterou toto odvětví disponovalo na konci roku 2002 ve srovnání s rokem 2001. Odvětví zemědělství a lesnictví disponovalo na konci roku 2002 mírně vyššími bankovními úvěry, než tomu bylo na konci roku 2001. Obdobně jako úvěry do zemědělství a lesnictví jsou i úvěry směřující do stavebnictví a dopravy téměř zanedbatelné, v průběhu roku 2002 však na rozdíl od zemědělství a lesnictví zaznamenaly další pokles.

Srovnání struktury úvěrů z pohledu jejich splatnosti mezi rokem 2002 a hodnotami vykazovanými v předcházejících obdobích je poznamenáno metodologickou změnou, která od ledna 2002 řadí mezi střednědobé úvěry ty úvěry, jejichž doba splatnosti se nalézá v rozpětí od 1 do 5 let. Do konce roku 2001 patřily do skupiny střednědobých úvěrů úvěry splatné v rozmezí 1 roku až 4 let. Tato změna je pravděpodobně jednou z významných příčin růstu absolutní výše i podílu na celkově poskytnutých úvěrech u střednědobých úvěrů. Tyto úvěry na konci roku 2002 dosáhly 251,4 mld. Kč při meziročním růstu o více než 1/3 výchozího stavu, zatímco dlouhodobé úvěry zaznamenaly naopak meziroční pokles o více než 10 procent a v prosinci 2002 činily 379,4 mld. Kč. I přes pokles vykázaný v průběhu roku 2002 zůstávají dlouhodobé úvěry nejvýznamnější složkou úvěrů z pohledu členění podle délky poskytnutí. Podíl krátkodobých úvěrů se splatností do 1 roku poklesl rovněž ve prospěch střednědobých úvěrů, v tomto případě však jde výlučně o faktický, změnou metodiky nedotčený, pokles objemů těchto úvěrů, a to meziročně téměř o 1/5 na 261,5 mld. Kč.

3.1.2 KLASIFIKOVANÉ ÚVĚRY A JEJICH KRYTÍ (banky s licenci k 31. 12. 2002)

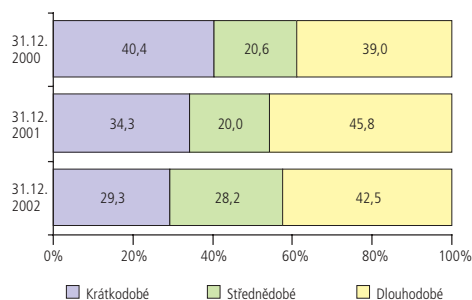
Zvýšená obezřetnost bank při posuzování úvěrových žádostí se pozitivně odráží jednak v klesajícím objemu klasifikovaných úvěrů, jednak v pozitivním posunu ve struktuře úvěrů s nízkou kvalitou, neboť největší úbytky objemů těchto úvěrů s ohroženým dodržením podmínek jejich splatnosti lze zaznamenat v nejrizikovějších kategoriích. Klasifikované úvěry k 31. 12. 2002 činily 160,4 mld. Kč, což představuje proti konci předcházejícího roku pokles téměř o 1/4. Do celkového vývoje klasifikovaných úvěrů v roce 2002 zasáhly pozitivně rovněž převody nekvalitních aktiv mimo bankovní sektor, a to především z Československé obchodní banky do České konsolidační agentury. Šlo přitom vesměs o úvěry převzaté z bývalého portfolia Investiční a Poštovní banky. Podíl klasifikovaných úvěrů na celkových úvěrech se s 16,9 % na konci roku 2002 dostal poprvé pod úroveň 20 %. Ve srovnání s koncem roku 2001 představuje tato hodnota pokles o 4,6 bodu. K poklesu celkového objemu klasifikovaných úvěrů a k poklesu podílu těchto úvěrů na celkově poskytnutých úvěrech docházelo postupně v průběhu celého roku 2002.

GRAF Č. 18
STRUKTURA ÚVĚRŮ PODLE EKONOMICKÝCH ODVĚTVÍ
banky s licenci k 31. 12. 2002

Pozn.: Pouze úvěry poskytnuté v České republice

GRAF Č. 19
STRUKTURA ÚVĚRŮ PODLE DÉLKY POSKYTNUTÍ
banky s licenci k 31. 12. 2002

Pozn.: Pouze úvěry poskytnuté v České republice

TAB. Č. 6
STRUKTURA KLASIFIKOVANÝCH ÚVĚŘŮ
banky s licenci k 31. 12. 2002

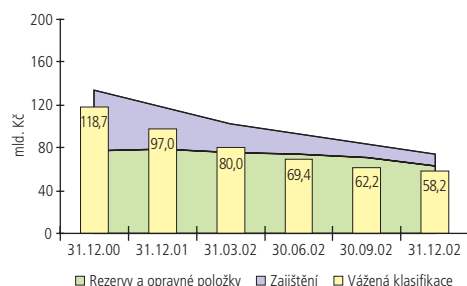
	31.12.00		31.12.01		2002			
					31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Klasifikované úvěry v mil. Kč	257 762	209 866	187 048	167 637	160 249	160 378		
v % z celkového objemu úvěrů	29,83	21,53	19,57	17,96	17,22	16,89		
v tom:								
sledované úvěry v mil. Kč	85 814	75 984	74 276	68 847	71 177	76 201		
nestandardní úvěry	54 910	32 295	29 367	27 759	25 933	29 514		
pochybné úvěry	27 276	29 725	25 895	21 032	19 423	12 361		
ztrátové úvěry	89 762	71 862	57 510	49 999	43 716	42 302		
v tom:								
sledované úvěry v %	33,3	36,2	39,7	41,1	44,4	47,5		
nestandardní úvěry	21,3	15,4	15,8	16,6	16,2	18,4		
pochybné úvěry	10,6	14,2	13,8	12,5	12,1	7,7		
ztrátové úvěry	34,8	34,2	30,7	29,8	27,3	26,4		

Sledované úvěry, tedy úvěry s velmi malým rizikem, tvoří s 76,2 mld. Kč nejvýznamnější kategorii klasifikovaných úvěrů (téměř polovina všech klasifikovaných úvěrů). Zatímco v absolutním vyjádření zůstal objem sledovaných úvěrů na hladině konce roku 2001, v poměrném vyjádření ve vztahu k celkovým úvěrům došlo během roku 2002 k jejich výraznému růstu. V některých zemích se sledované úvěry, vzhledem k jejich nízkému stupni rizika, nezahrnují do klasifikovaných úvěrů. Pokud by byl použit tento přístup, ohrožené úvěry by na konci roku 2002 činily 8,9 % celkově poskytnutých úvěrů.

Ztrátové úvěry, které představují nejrizikovější kategorii úvěrů, byly s 42,3 mld. Kč na konci roku 2002 druhou nejsilněji zastoupenou skupinou v celkové klasifikované úvěrové emisi. Na této pozici se ztrátové úvěry nalézaly i o rok dříve, jejich objem však meziročně citelně poklesl a podíl na klasifikovaných úvěrech klesl téměř o 8 bodů na hodnotu jen mírně převyšující 1/4 z celku. Podobně lze hodnotit vývoj objemu pochybných úvěrů, tedy dalších výrazně rizikových úvěrů, v posledních letech. Pochybné úvěry, jejichž výše na konci roku 2002 činila 12,4 mld. Kč, snížily v průběhu roku 2002 svoji absolutní výši i podíl na celkových klasifikovaných úvěrech přibližně na poloviční hodnoty.

Vzhledem k velkému podílu sledovaných úvěrů na klasifikovaných úvěrech nejsou ani mezi klasifikovanými úvěry výjimečné situace, kdy dochází k jejich splacení zcela standardním způsobem. Standardně splácené klasifikované úvěry dosahují v průměru čtvrtletně asi 1/3 celkových klasifikovaných úvěrů. Ze stejného důvodu dochází poměrně často k situacím, kdy lze úvěr po splnění daných podmínek překlasifikovat do kategorie standardních úvěrů. Tímto způsobem dochází pravidelně čtvrtletně k úbytkům klasifikovaných úvěrů v objemu pohybujícím se mezi 6 % až 10 % celkových klasifikovaných úvěrů. Mezi způsoby snižování objemů již existujících klasifikovaných úvěrů figurují dále odpisy proti rezervám a opravným položkám, realizace zajištění a některé další postupy, jejichž význam je však v současné době velmi malý.

GRAF. Č. 20
KRYTÍ POTENCIÁLNÍCH ZTRÁT Z ÚVĚROVÉHO PORTFOLIA
banky s licenci k 31. 12. 2002

Ačkoli hlavní příčinou vzniku klasifikovaných úvěrů je neplnění smluvních podmínek, což následně vede k přeřazení úvěru z kategorie standardních úvěrů do některé z kategorií klasifikovaných úvěrů (v roce 2002 došlo k překlasifikování asi 2 % až 4 % standardních úvěrů čtvrtletně), nezanedbatelnou složku tvoří úvěry, které jsou označeny jako klasifikované již v okamžiku jejich přidělení. Tato praxe souvisí s velmi přísným hodnocením kvality bankovních úvěrů v České republice. Nově poskytnuté klasifikované úvěry se pohybovaly v jednotlivých čtvrtletích roku 2002 v rozpětí 16 % až 33 % stávajících klasifikovaných úvěrů. Další, avšak ve srovnání s výše uvedenými příčinami objemově nepřilíš významnou složkou klasifikovaných úvěrů, je kapitalizace nezaplacených úroků.

Vzhledem k výraznému odstupňování klasifikovaných úvěrů ve vztahu k pravděpodobnosti, že nebudou splaceny, sleduje bankovní dohled České národní banky ukazatel vážené klasifikace. Klasifikované úvěry, přepočítané koeficienty pravděpodobnosti defaultu, vyjadřují skutečně ohrožené klasifikované úvěry mnohem přesněji, než je tomu u pouhého součtu objemů v jednotlivých kategoriích klasifikovaných úvěrů. Celková emise úvěrů s nízkou kvalitou vyjádřená prostřednictvím vážené klasifikace na konci roku 2002 dosáhla 58,2 mld. Kč, což je hodnota jen mírně přesahující 1/3 celkových klasifikovaných úvěrů. Vážená klasifikace dlouhodobě klesá, v průběhu roku 2002 o více než 40 %. Pokles hodnoty tohoto ukazatele v roce 2002 souvisí, obdobně jako v případě celkových klasifikovaných úvěrů, s převodem úvěrů do České konsolidační agentury.

Hodnoty ukazatele vážené klasifikace se nalézaly v uplynulých letech a rovněž v průběhu roku 2002 pod úrovní součtu rezerv a opravných položek (včetně zajištění) vytvořených na krytí ztrát z klasifikovaných úvěrů. Podíl vážené klasifikace na příslušných rezervách, opravných položkách a zajištění na konci roku 2002 dosáhl necelých 80 %, což představuje přebytek v tvorbě opravných položek a rezerv 15,5 mld. Kč. Samotné opravné položky a rezervy k 31. 12. 2002 dosáhly 107,1 % vážené klasifikace.

3.2 RIZIKO ZTRÁTY LIKVIDITY

Riziko likvidity lze charakterizovat jako ztrátu schopnosti banky dostát svým finančním závazkům v době, kdy se stanou splatnými, resp. riziko ztráty schopnosti banky financovat svá aktiva. Na toto riziko lze pohlížet ze dvou odlišných úhlů. Z pohledu tržní likvidity se pod pojmem likvidita rozumí dostatečný objem likvidních prostředků v bilanci banky. Rychle likvidní aktiva, kterými banka může v případě potřeby pokrýt neočekávané odlivy zdrojů, se přitom banky snaží obecně udržet na co nejnižší potřebné úrovni. Přestože pozitivním prvkem těchto aktiv je jejich nízká rizikovost, jejich druhou základní a plně korespondující vlastností je nízký výnos. Takto vymezené riziko tržní likvidity je rovněž spojeno s veřejně obchodovatelnými cennými papíry, kdy především na sekundárních kapitálových trzích charakterizovaných nízkými objemy obchodů vzniká nejistota související s rychlou zpeněžitelností akcií a dluhopisů držených v obchodním portfoliu banky, aniž by došlo k vysokým ztrátám.

Na likviditu bank lze rovněž pohlížet z úhlu jejich schopnosti obstarat si v případě potřeby dostatečné likvidní zdroje formou úvěru, nejčastěji formou repo operací. Likvidní finanční prostředky na pokrytí aktuálně splatných závazků získávají banky obvykle na mezibankovním trhu či od centrální banky.

Cílem řízení rizika likvidity je udržování souladu časové struktury aktiv a pasiv. Bankovní dohled ČNB vydal v roce 2001 opatření o standardech řízení likvidity bank, jejichž dodržení vytváří předpoklady pro trvalé udržení platební schopnosti bank v české měně i v zahraničních měnách. Tyto standardy jsou považovány za minimální požadavky na obezřetnost v oblasti řízení likvidity a každá banka je následně zpřísnuje s ohledem na svoji velikost a profil. Pro účely řízení likvidity má každá banka informační systém, který jí umožňuje sledovat, měřit a následně vykazovat likviditu České národní bance prostřednictvím pravidelných hlášení.

3.2.1 PRIMÁRNÍ ZDROJE

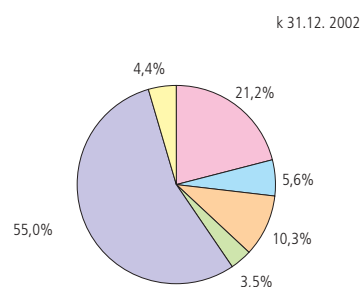
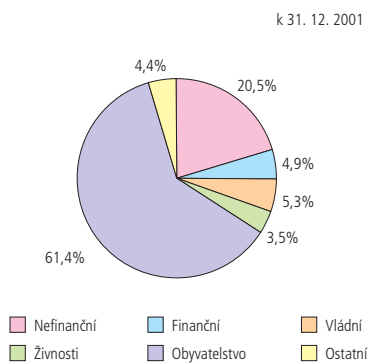
(banky s licencí k 31. 12. 2002)

Bankovní depozita přijatá od klientů včetně vládních institucí k 31. 12. 2002 dosáhla 1 627,9 mld. Kč, což představuje meziroční přírůstek o 7,5 %. Tato forma bankovních zdrojů představuje rozhodující složku celkových disponibilních bankovních finančních zdrojů, přičemž na konci roku 2002 činil podíl primárních zdrojů na celkových cizích zdrojích více než 3/4. Objem primárních zdrojů bank trvale roste.

K růstu klientských vkladů přispívá především to, že subjekty s dočasně volnými finančními zdroji často nenalézají výhodnější alternativu k bankovním vkladům, ať již z pohledu výnosů či akceptovatelných rizik. Proti tomuto trendu působí současná nízká úroveň úrokových sazeb, která podporuje růst úvěrové emise a omezuje objem primárních zdrojů bank. Dalšími faktory působícími proti růstu bankovních depozit jsou atraktivní a státem zvýhodňované životní pojistky a penzijní připojištění (sektor obyvatelstva), dnes již neomezená možnost investic v zahraničí a rovněž rostoucí bankovní poplatky.

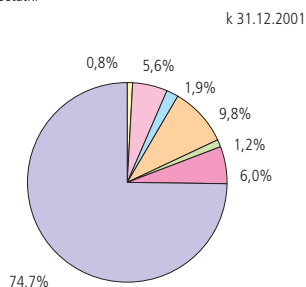
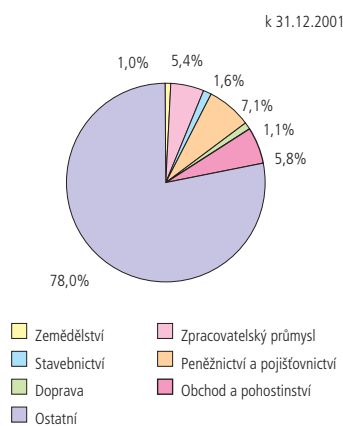

GRAF Č. 21
STRUKTURA VKLADŮ PODLE EKONOMICKÝCH SEKTORŮ
 banky s licenci k 31. 12. 2002

Pozn.: Pouze vklady přijaté v České republice

GRAF Č. 22
STRUKTURA VKLADŮ PODLE ODVĚTVÍ
 banky s licenci k 31. 12. 2002

Pozn.: Pouze vklady přijaté v České republice

Vklady přijaté bankami od sektoru obyvatelstva na konci roku 2002 dosáhly 862,3 mld. Kč a tvoří tak nadpoloviční část celkových bankovních depozit k 31. 12. 2002. Současně je tato složka primárních vkladů bank jedinou, která meziročně mírně poklesla. Výslednicí mírného poklesu vkladů obyvatelstva a paralelně probíhajícího celkového růstu vkladů je pokles podílu vkladů přijatých od obyvatelstva na celkových vkladech o více než 6 procentních bodů. K poklesu bankovních depozit od obyvatelstva došlo po dlouhé řadě let jejich trvalého růstu. Nefinanční sektor je dalším významným přispěvatelem bank s podílem, který se dlouhodobě udržuje na hladině blízké 20 % celkových vkladů. Růst vkladů nefinančního sektoru v roce 2002 předstihl svým tempem růst celkových vkladů, jeho podíl na celku tudíž mírně vzrostl.

Vládní sektor je sektorem, který v roce 2002 zaznamenal v oblasti bankovních vkladů enormní rozmach. Vklady tohoto sektoru u bank k 31. 12. 2002 činily 160,9 mld. Kč, což je více než dvojnásobek stavu dosaženého o rok dříve. Téměř na dvojnásobek vzrostl rovněž podíl vkladů vládního sektoru na celkových vkladech. Jednou z hlavních příčin růstu bankovních vkladů vládních institucí, ke kterému došlo v roce 2002, jsou operace České konsolidační agentury, která umísťuje do bank dočasně volné zdroje, a to především na zajišťování repo operací s Českou národní bankou. Vládní sektor disponoval v roce 2002 vyšším objemem volných zdrojů částečně také v důsledku pokračující privatizace státních podílů některých společností, což umožnilo Fondu národního majetku České republiky uložit do bank výnosy z prodeje. Nezanedbatelnou příčinou růstu vkladů celého sektoru je také metodická změna ve vykazování vkladů vládního sektoru, podle níž jsou do vkladů nově započítávány rovněž rozpočtové prostředky.

Z pohledu odvětvového členění zůstává i na konci roku 2002 nejvýznamnějším vkladatelem odvětví peněžnictví a pojišťovnictví s 154,7 mld. Kč a podílem na celku téměř 10 %. Vklady pojišťoven a ostatních peněžních institucí vzrostly v roce 2002 o více než polovinu stavu zaznamenaného na konci předchozího roku a rovněž jejich podíl na celku znatelně vzrostl. Růst této složky vkladatelů lze do jisté míry vysvětlit změnou chování obyvatelstva, jehož volné finanční prostředky přicházejí na bankovní depozitní vklady stále častěji nepřímo, prostřednictvím nebankovních finančních zprostředkovatelů, nabízejících investorům vyšší výnosy. Tomu rovněž odpovídá meziroční pokles v souhrnném odvětví ostatních vkladatelů, který je do značné míry reprezentován právě obyvatelstvem. Stejně jako na konci roku 2001, zůstalo i na konci roku 2002 na druhé pozici odvětví obchodu a pohostinství, a to s téměř nezměněným podílem na celku ve výši 6 %. Obdobným způsobem se v průběhu roku 2002 vyvíjely i vklady subjektů zpracovatelského průmyslu, které následují svojí absolutní výší i podílem na celku těsně za odvětvím obchodu a pohostinství. Ostatní sledovaná ekonomická odvětví se pohybují pod hranicí 2 % z celku, jejich vliv na oblast primárních bankovních vkladů je tudíž zanedbatelný.

Termínové krátkodobé (s dobou splatnosti do 1 roku) vklady představují stejně jako v minulých letech rozhodující složku bankovních vkladů z pohledu jejich členění podle doby splatnosti. V průběhu roku 2002 však došlo k poklesu jejich podílu na celku o více než 4 body na 43,1 %, a to i přes růst jejich absolutní výše. K poklesu krátkodobých klientských vkladů došlo především ve prospěch vkladů splatných na požádání. Netermínové bankovní vklady na konci roku 2002 dosáhly 657,6 mld. Kč, což představuje meziroční růst o více než 1/4. Posun v časové struktuře primárních vkladů, především postupné vyrovnávání objemů vkladů netermínových a krátkodobých, souvisí s vývojem preferencí klientů bank, pro které je v důsledku neustále klesajících úrokových sazeb z termínových vkladů stále výhodnější ponechat své prostředky na běžných účtech.

Do časové struktury klientských vkladů u bank zasáhla obdobně jako do oblasti úvěrů změna metodiky, podle které se od roku 2002 započítávají do střednědobých vkladů všechny úložky s dobou splatnosti od 1 roku do 5 let, zatímco do konce roku 2001 činila horní hranice pro zařazení vkladu mezi střednědobé 4 roky. Růst střednědobých vkladů v roce 2002 téměř na trojnásobek jde do značné míry na vrub tomuto novému způsobu vykazování. Změna metodiky zasáhla stejným způsobem dlouhodobé vklady, které v roce 2002 snížily svůj objem asi na 1/8 stavu na konci roku 2001 a k 31. 12. 2002 dosáhly historicky nejnižší hodnoty 17,3 mld. Kč. Za další příčinu poklesu objemu termínových vkladů s dlouhodobým termínem splatnosti lze označit ne příliš atraktivní úrokové výnosy nabízené bankami, které nejsou schopny vykompenzovat omezenou likviditu takto uložených finančních prostředků. Investoři, jejichž dlouhodobé termínové vklady došli do splatnosti, již obvykle tyto vklady neobnovují. V současné době se především klientele z řad obyvatelstva, ale i institucionálním klientům, kteří mají zájem o dlouhodobé finanční investice, nabízí řada jiných nebankovních finančních produktů, s možností dosažení vyšších výnosů. Z pohledu rizika likvidity bankovních institucí tento vývoj představuje úbytek zdrojů, které má banka dlouhodobě k dispozici s malou pravděpodobností jejich vypovězení. Podobně k růstu rizika z nedostatku likvidních zdrojů přispívá i rostoucí podíl vkladů splatných na požádání. Tento vývoj však vzhledem k současné omezené úvěrové aktivitě bank nepředstavuje vážnější problém.

3.2.2 SEKUNDÁRNÍ ZDROJE

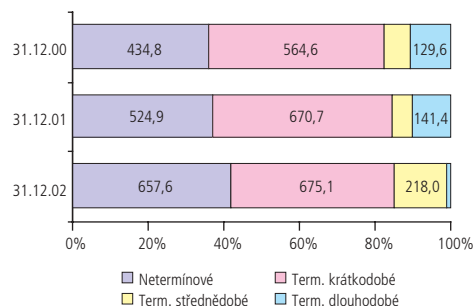
(banky s licenci k 31. 12. 2002)

Závazky vůči jiným bankám jsou po vkladech klientů druhou nejvýznamnější složkou cizích zdrojů bank působících v České republice. Jejich hodnota na konci roku 2002 dosáhla 301,8 mld. Kč, což je sice pouze necelá pětina klientských vkladů, ale téměř dvojnásobek emisí dluhových cenných papírů. Ve srovnání s koncem roku 2001 poklesl objem závazků u bank asi o 1/6. Mezi jednotlivými skupinami bank však existují výrazné rozdíly ve stupni financování bankovních aktivit prostřednictvím vkladů a úvěrů přijatých od jiných bank.

Podíl, kterým se jednotlivé banky financují buď prostřednictvím primárních zdrojů, nebo prostřednictvím mezibankovního trhu, závisí jednak na jejich možnostech a schopnostech dané zdroje získat, a to s vynaložením co nejnižších nákladů, jednak na jejich potřebě doplňovat své zdroje. Velké banky, disponující většinou rozsáhlými pobočkovými sítěmi, přijímají velké objemy vkladů přímo od svých klientů. Podíl sekundárních zdrojů na celkových cizích zdrojích financování se v této skupině bank proto pohybuje na jedné z nejnižších úrovní, která se v uplynulých 3 letech pohybovala v intervalu od 8 % do 9 % celkových cizích zdrojů. Ještě nižší podíl na financování bank mají sekundární zdroje u stavebních spořitelen. Tento podíl nedosahuje ani 1 % a souvisí přímo se specifickým charakterem obchodního zaměření stavebních spořitelen, jejichž primárním cílem je poskytování účelově vázaných úvěrů z prostředků získaných úsporami zbývajících klientů.

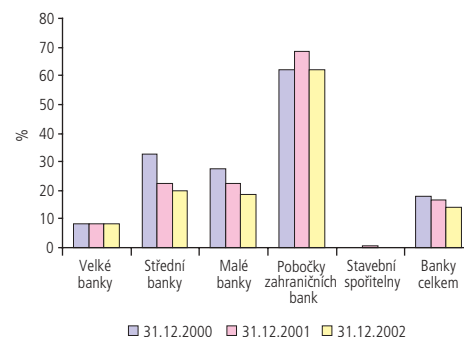
Pobočky zahraničních bank představují opačný extrém k situaci, kterou vidíme u stavebních spořitelen. Podíl závazků u bank na cizích zdrojích se u této skupiny nalézá dlouhodobě mezi 60 % a 70 %. Pobočky zahraničních bank mají na území České republiky jen omezené počty pracovišť, často pouze jedno, což dané bance neumožňuje retailový příjem depozit. Obchodní politika těchto bank je současně zaměřena především na mezibankovní trh, popř. na velké korporátní klienty. Vzhledem k tomu, že se často jedná o pobočky velkých, uznávaných a mezinárodně operujících bank, jsou i české pobočky těchto zahraničních bank schopny financovat své potřeby za výhodných podmínek od jiných bank. Velmi podobného stupně financování prostřednictvím cizích zdrojů dosahují skupiny středních a malých bank. Rovněž trend, který vykazují střední a malé

GRAF C. 23
STRUKTURA VKLADŮ Z ČASOVÉHO HLEDISKA
banky s licenci k 31. 12. 2002

Pozn.: Pouze vklady přijaté v České republice, údaje v grafu jsou v mld. Kč.

GRAF C. 24
PODÍL SEKUNDÁRNÍCH ZDROJŮ NA CIZÍCH ZDROJÍCH
banky s licenci k 31. 12. 2002

banky, má v posledních 3 letech obdobnou klesající tendenci, počínaje hodnotami blízkými 30 % na konci roku 2000 a konče podílem menším než 20 % na konci roku 2002.

Emise dluhových cenných papírů tvoří z pohledu členění cizích zdrojů bank na primární a sekundární zdroje určitý přechodný stupeň, neboť věřitelem banky se může v tomto případě stát jak jiná banka, tak i nebankovní subjekt (zde většinou institucionální). S dluhovými cennými papíry lze často také obchodovat, a tudíž jejich prvotní nabyvatel nemusí být konečný. K 31. 12. 2002 dosáhla celková emise dluhopisů 160,8 mld. Kč. Většina dluhových cenných papírů patřila na konci roku 2002 do skupiny krátkodobých, tedy s dobou splatnosti do 1 roku, přičemž poměr mezi krátkodobými a dlouhodobými cennými papíry koncem roku 2002 činil přibližně 3:2. Vysoký podíl krátkodobých dluhových cenných papírů je způsoben především depozitními směnkami.

3.2.3 RYCHLE LIKVIDNÍ AKTIVA

(banky s licenci k 31. 12. 2002)

Rychle likvidní aktiva na konci roku 2002 dosáhla 815,8 mld. Kč, což představuje necelou 1/3 celkových aktiv, které měly banky s licenci ČNB k danému dni k dispozici. Za období posledních 3 let se podíl rychle likvidních aktiv na celkových aktivech značně zvýšil a k jejich růstu došlo i při vyjádření v absolutní výši (na konci roku 2002 o více než 86 % ve srovnání s koncem roku 2000). K růstu objemu likvidních aktiv přispěla kromě reálných přebytků bankovních zdrojů také změna metodiky platná od začátku roku 2002.

Nejvýznamnějším komponentem celkových rychle likvidních aktiv zůstaly i v průběhu roku 2002 vklady a úvěry u centrální banky, s podílem dosaženým k 31. 12. 2002 téměř 2/3 na celku, což je i úroveň, které bylo dosaženo o rok dříve. Vklady a úvěry u ČNB na konci roku 2002 dosáhly 500,3 mld. Kč. Druhou nejvýznamnější složkou rychle likvidních aktiv představují státní a jiné pokladniční poukázky s 241,8 mld. Kč, dosahující tudíž asi poloviny objemu finančních prostředků uložených na účtech ČNB. Celkové objemy i podíly pokladničních poukázek na rychle likvidních aktivech za poslední tři roky trvale rostly. Běžné účty u bank a pokladní hodnoty jsou objemově nepřilíživě významné a v průběhu posledních 3 sledovaných let nepřekročily hladinu podílu 13 % na celkových rychle likvidních aktivech.

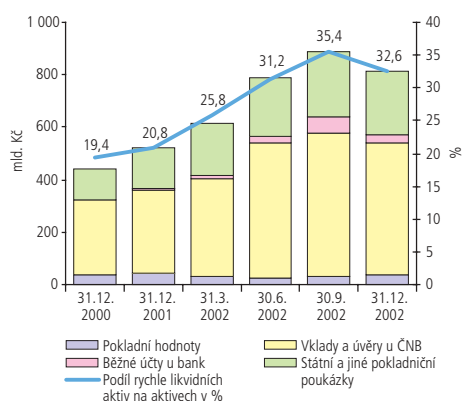
Mezi likvidní aktiva lze dále zařadit cenné papíry k obchodování, jejich schopnost přeměny na peněžní prostředky je však podstatně menší, než je tomu u jednotlivých složek rychle likvidních aktiv. Cenné papíry k obchodování na konci roku 2002 dosáhly 17,2 mld. Kč, likvidní aktiva po jejich započítání činila 833,0 mld. Kč a jejich podíl na celkové bilanční sumě bankovního sektoru se zvýšil o necelý procentní bod na 33,3 %.

3.2.4 SOULAD SPLATNOSTI AKTIV A PASIV

(banky s licenci k 31. 12. 2002)

Udržování souladu splatnosti aktiv a pasiv v odpovídajících časových horizontech je hlavním nástrojem, kterým banky řídí svoji likviditu. Rozhodujícím kritériem je sladění skutečných zbytkových dob splatností aktivních a pasivních položek v rámci daných časových pásem. Jak aktivní strana bilance, tak i strana pasiv jsou ve značném rozsahu reprezentovány položkami splatnými na viděnou, respektive s velmi krátkou dobou splatnosti. Růst této složky aktiv je dokumentován opakovaným meziročním růstem podílu likvidních a rychle likvidních aktiv na celkové bilanční sumě. Obdobně růst ne-

GRAF Č. 25
RYCHLE LIKVIDNÍ AKTIVA
banky s licenci k 31. 12. 2002

termínových pasiv je zřetelně patrný především z růstu podílu clientských vkladů na viděnou na celkových pasivech. Aktivní i pasivní bilanční položky, jejichž splatnost není definována, však udržují své objemy na určitých hladinách, které mají banky trvale k dispozici. Tyto trvale disponibilní zůstatky jsou bankami zohledňovány při řízení rizika ztráty likvidity.

Pro časová pásma s dobou splatnosti do 2 let je charakteristická mírná převaha pasivních položek nad aktivními. Jedinou výjimkou je pásmo od 1 týdne do 1 měsíce, v němž po zohlednění likvidity netermínovaných vkladů převažují aktiva nad pasivy. Aktivní strana bilance získala převahu ve všech intervalech zbytkové doby splatnosti přesahující 2 roky. Výsledné, ať již kladné či záporné, netto rozvahové pozice po zohlednění likvidity netermínovaných vkladů nepřekračují u žádného ze sledovaných pásem podíl 5 % na celkové bilanční sumě. V pásmech do 3 měsíců, která jsou považována z hlediska řízení likvidity za rozhodující, nepřekročilo toto procento v žádném případě (v absolutní hodnotě) 2 %. Likvidní pozici bankovního sektoru jako celku lze proto na konci roku 2002 hodnotit jako vyrovnanou.

Při řízení likvidity se banky stále více zaměřují rovněž na podrozvahové operace, jejichž objem v absolutních hodnotách i ve vztahu k bilanční sumě neustále roste. Mimobilanční operace hrají u jednotlivých bank odlišně významnou roli. V rámci derivátových operací jsou banky schopny řídit potřebnou likviditu nejsnáze u pevných termínových operací, jejichž doba splatnosti je jednoznačně vyjádřena při uzavření každého obchodu. Pobočky zahraničních bank a střední banky patří mezi nejaktivnější hráče v této oblasti. Pozice pevných termínových operací (udává přebytek nebo nedostatek splatných podrozvahových aktiv nad pasivy) vztažená k celkovým aktivům k 31.12.2002 nepřekročila v žádné skupině bank hranici 6 %.

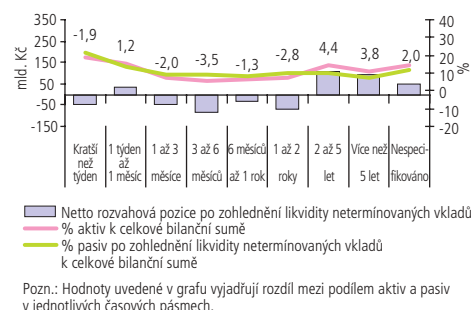
Riziko ztráty likvidity bankovního sektoru jako celku vyjádřené pomocí ukazatele kumulované netto pozice do 1 měsíce (včetně podrozvahy a po odečtení 80 % netermínovaných vkladů) vztažené k celkovým aktivům signalizuje k 31.12.2002 při hodnotě ukazatele - 0,89 % velmi vyrovnanou situaci mezi nejlividnějšími aktivy a pasivy, s mírně převládající pasivní složkou. Podíl kumulované netto pozice do 3 měsíců na celkové bilanční sumě na konci roku 2002 dosáhl v absolutní hodnotě čísla asi třikrát většího. Výsledné hodnoty obou ukazatelů jsou tak ještě příznivější, než činily hodnoty příslušných pozic o rok dříve.

V delších časových pásmech, tj. od 1 roku zbytkové doby splatnosti, převažují u kumulovaných netto pozic aktivní položky nad pasivními. Obdobná je situace u pohledávek a závazků se splatností přesahující 5 let, kde však na konci roku 2002 došlo ve srovnání s koncem roku 2001 k znatelnému poklesu převahy aktivní strany.

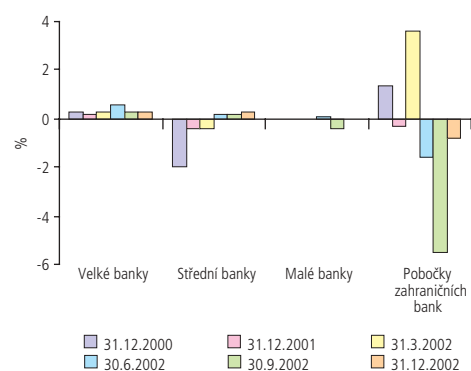
3.3 TRŽNÍ RIZIKO

Pro všechny kategorie tržního rizika je charakteristická závislost na vývoji tržních cen příslušných aktiv, resp. instrumentů. Tržní riziko spočívá v potenciální možnosti vzniku ztráty právě v důsledku poklesu cen aktivních položek, popřípadě v možnosti vzniku ztráty v důsledku růstu cen pasivních položek, tj. ve zvýšení závazků banky. Vzhledem k jednomu ze základních principů účetnictví, kterým je pravdivé zobrazení skutečnosti, a stále většímu významu tržního rizika v rámci bankovních obchodů, se v roce 2002 objevil ve výkazu aktiv a pasiv bank nový prvek, kterým je bilanční ocenění cenných papírů reálnou, tržní cenou. Tržní riziko je také považováno za natolik důležitý prvek, že požadavky, které jsou kladeny na povinnou tvorbu kapitálu bank, zohledňují jednotlivé formy tohoto rizika již od roku 2000.

GRAF Č. 26
STRUKTURA AKTIV A PASIV
PODLE ZBYTKOVÉ DOBY SPLATNOSTI K 31.12.2002
banky s licenci k 31.12.2002

GRAF Č. 27
POZICE PEVNÝCH TERMÍNOVÝCH OPERACÍ K AKTIVŮM
banky s licenci k 31.12.2002

TAB Č. 7
SOULAD SPLATNOSTI AKTIV A PASIV V %
banky s licenci k 31.12.2002

	31.12.01	31.03.02	30.06.02	30.09.02	31.12.02
Kumul. netto pozice:					
do 3 měsíců k aktivům ¹⁾	-3,72	-3,34	-0,33	-0,48	-2,69
do 1 měsíce k aktivům ^{1),2)}	-1,89	-3,15	3,21	4,48	-0,89
Aktiva/pasiva splat.:					
do 1 měsíce	65,85	58,19	62,51	64,66	57,17
nad 1 rok	196,91	209,91	230,65	223,71	226,11
nad 5 let	388,18	370,07	336,05	291,63	354,55

1) Po odečtení 80 % netermínovaných vkladů
2) Včetně podrozvahy

Při řízení tržních rizik jsou banky povinny dodržovat požadavky stanovené v opatření České národní banky o řízení tržních rizik v bankách z roku 2002, jejichž účelem je omezit v maximální možné míře ztráty vyplývající z tohoto typu rizika. Banka musí komplexně identifikovat, měřit a omezovat všechny komponenty tržního rizika, tj. především úrokové, měnové a akciové riziko. Vzhledem k současnému dynamickému vývoji na finančních trzích jsou na banky kladeny zvláštní požadavky při operacích souvisejících s novými produkty a aktivitami, které se mohou stát nositelem některé z forem tržního rizika.

3.3.1 MĚNOVÉ RIZIKO

(banky s licenci k 31. 12. 2002)

Měnové riziko bank spočívá v možnosti negativního vývoje měnových kurzů z pohledu banky. Změny kurzů tak mohou negativně ovlivnit hodnotu mnoha rozvahových a podrozvahových položek, a to jak na straně aktiv, tak i na straně pasiv. Banky provozující svou činnost na území České republiky mají mezi svojí klientelou především domácí subjekty a rozhodující část bankovních aktivit je proto realizována v domácí měně. Přestože tedy měnové riziko není pro české banky příliš významné, představuje nezanedbatelnou složku celkových potenciálních rizik. To platí především u těch bank, které jsou orientovány nadprůměrně na zahraniční obchodní partnery. Podíl devizových obchodů na celkových obchodech nezaznamenal v uplynulém období, s výjimkou některých konkrétních položek, další růst. Rozhodujícími měnami zůstávají v devizových obchodech euro a americký dolar.

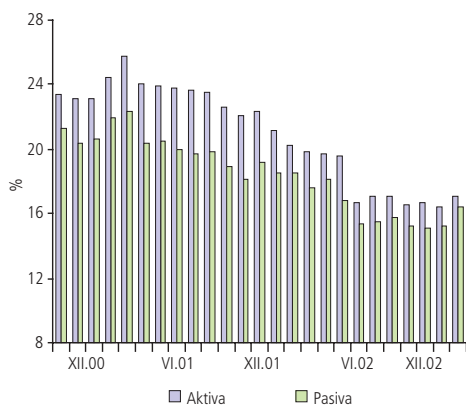
Vlivem vysokého objemu devizových transakcí mezi pobočkami zahraničních bank a partnery v zemích jejich centrály jsou měnovému riziku vystaveny především pobočky zahraničních bank. Pobočky zahraničních bank jednak získávají těmito transakcemi zdroje (především prostřednictvím úvěrů od centrály banky a na mezibankovním trhu), jednak obdobně investují své vlastní zdroje v zemi centrály. Ostatní banky, které jsou ve velké většině také vlastněny zahraničními vlastníky, provádějí obdobné zahraniční operace v mnohem menší míře a jsou tedy vystaveny měnovému riziku méně.

Hodnota devizových aktiv dosáhla ke konci roku 2002 při 23,8 % meziročním poklesu 443,8 mld. Kč (17,1 % hrubých aktiv). Hodnota devizových pasiv klesla o 14,5 % na 410,0 mld. Kč (16,4 % pasiv). Podíl devizových aktiv na celkových hrubých aktivech se ve srovnání s koncem roku 2001 snížil o 5,3 bodu, podíl devizových pasiv na celkových pasivech meziročně klesl o 2,8 bodu. Na uvedené poklesy hodnot devizových položek má ve velké míře vliv výrazné posílení směnného kurzu koruny oproti hlavním cizím měnám v průběhu roku 2002.

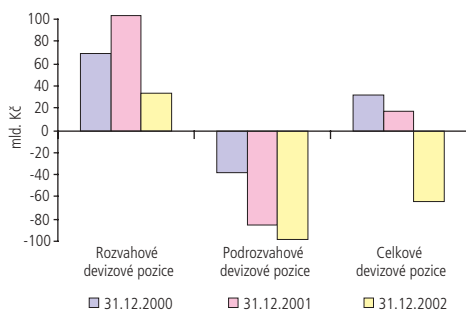
Hodnoty devizových mimobilančních položek zaznamenaly v roce 2002 rovněž pokles. Podrozvahová aktiva v cizí měně meziročně klesla téměř o 1/4 na hodnotu jen mírně převyšující 900 mld. Kč a dosáhla ke konci roku 24,8 % celkových podrozvahových aktiv. Podrozvahová pasiva v cizí měně klesla ke konci roku asi o 1/5 na 1 bil. Kč a tvořila 28,3 % celkových podrozvahových pasiv. Nejvýznamnější složkou byly na aktivní i pasivní straně derivátové operace, které se podílely na devizových podrozvahových aktivech 84,4 %, na pasivech 78,6 %.

Devizové pozice, tj. rozdíly mezi rozvahovými nebo podrozvahovými devizovými aktivy a devizovými pasivy, se ve srovnání s koncem roku 2001 změnilo velmi výrazně. Dlouhá rozvahová devizová pozice bankovního sektoru k 31. 12. 2002 dosáhla 34 mld. Kč a snížila se tak o 69 mld. Kč. Krátká podrozvahová pozice naopak ještě dále posílila a na konci roku 2002 dosáhla téměř -100 mld. Kč. Celková devizová pozice se minulý rok změnila

GRAF Č. 28
PODÍL DEVIZOVÝCH AKTIV A PASIV
NA CELKOVÝCH AKTIVECH A PASIVECH
banky s licenci k 31. 12. 2002

GRAF Č. 29
DEVIZOVÁ POZICE BANKOVNÍHO SEKTORU
banky s licenci k 31. 12. 2002

z dlouhé pozice na krátkou, a to ze 17,4 mld. Kč na -64,9 mld. Kč, což činí 2,6 % rozvahy. Zatímco měnové riziko rozvahy se tak výrazně snížilo, celkové měnové riziko bankovního sektoru se v minulém roce zvýšilo. Uvedené meziroční změny byly způsobeny růstem objemů záruk poskytnutých dvěma bankami ze skupiny středních bank.

Struktura devizových aktiv se oproti předchozímu roku významněji změnila vlivem výrazného absolutního poklesu hodnoty devizových vkladů u bank. Tato složka zůstala i nadále rozhodující, ačkoliv meziročně klesla o 121,0 mld. Kč na 165,5 mld. Kč. Podíl devizových pohledávek za ostatními bankami na celkových devizových aktivech se snížil ze 49,2 % na 37,3 %. Přestože devizové úvěry poskytnuté klientům a vládním institucím meziročně klesly o 15,2 % na 160,6 mld. Kč, jejich podíl stoupl o 3,7 procentního bodu na 36,2 %. Podíl cenných papírů a ostatních aktiv v cizí měně zaznamenal po růstu absolutního objemu rovněž nárůst podílů.

Ačkoliv nejvýznamnější složka devizových pasiv, vklady klientů, meziročně poklesla o 16,5 % na 200,9 mld. Kč, vlivem většího poklesu ostatních devizových pasiv klesl její podíl na celkových devizových pasivech pouze o 1 procentní bod na 49,0 %. Druhá nejvýznamnější složka devizových pasiv, devizové vklady od bank, klesla meziročně o 26,4 % na 117,3 mld. Kč a její podíl na devizových aktivech se snížil o 4,6 procentního bodu na 28,6 %. Hodnota emitovaných obligací v cizí měně klesla ke konci roku o 1/5 a dosáhla tak 6,6% podílu na devizových pasivech.

Podíl devizové složky na celkových operacích se liší v závislosti na typu bankovních produktů a obchodů. Nejvyššího podílu dosahují dlouhodobě mezibankovní operace. Na aktivní straně se devizové vklady a úvěry u bank podílely k 31. 12. 2002 na celkových vkladech a úvěrech u bank více než 40 %. Na pasivní straně dosáhly devizové vklady a úvěry od bank podílu necelých 40 %. Tento vývoj představuje mírný meziroční pokles a signalizuje pokles potřeby doplňování devizových zdrojů. Vysoké zastoupení deviz na mezibankovních operacích souvisí s řízením devizových zdrojů bank. Protože banky se orientují především na domácí klientelu, zastoupení deviz v ostatních bankovních produktech je výrazně nižší.

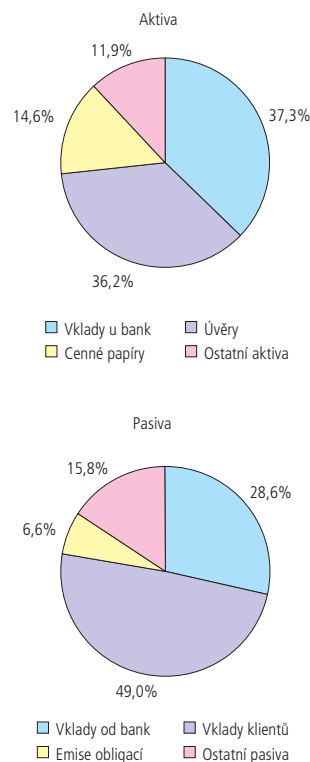
Devizové úvěry klientům se koncem minulého roku podílely na celkových klientských úvěrech 16,9 %, což představuje mírný meziroční pokles. Obdobně meziročně mírně klesly vklady klientů v cizí měně a překročily tak jen mírně 12 % celkového objemu klientských vkladů. Růst naopak zaznamenala devizová složka portfolia cenných papírů a rovněž celková emise bankovních obligací v cizí měně, jejíž podíl na celkové emisii obligací v průběhu roku 2002 nepatrně vzrostl a k 31. 12. 2002 dosáhl téměř 17 %.

Jednotlivé banky i skupiny bank mají velmi odlišnou strukturu a objem devizových operací. Nejaktivnější v devizových operacích jsou především pobočky zahraničních bank, téměř nebo úplně neaktivní jsou naopak stavební spořitelny.

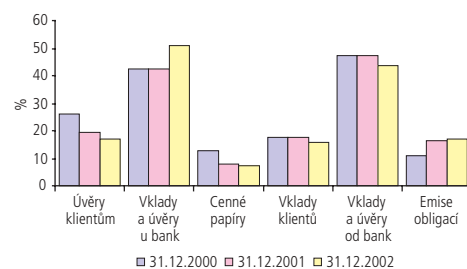
Devizová aktiva poboček zahraničních bank na konci roku 2002 tvořila 36,5 % celkových aktiv a pasiva v cizí měně dosáhla 40,3 % celkových pasiv. Kromě podílu cenných papírů v cizí měně na celkových cenných papírech, kde nejvyšší podíl zaznamenaly velké banky (portfolio cenných papírů Československé obchodní banky převzaté po bývalé Investiční a Poštovní bance), dosahují pobočky zahraničních bank podobně vysokých hodnot i u ostatních bankovních obchodů. Podíl aktivních i pasivních mezibankovních devizových operací na celkovém objemu příslušných operací překračuje u všech skupin bank 30 %, u středních bank dokonce 50 %.

Tržní podíly skupin bank na jednotlivých devizových položkách bilance bankovního sektoru se výrazně liší. Tyto podíly se rovněž liší od podílů na celkových položkách bilance.

GRAF Č. 30
STRUKTURA DEVIZOVÝCH AKTIV A PASIV K 31. 12. 2002
banky s licenci k 31. 12. 2002

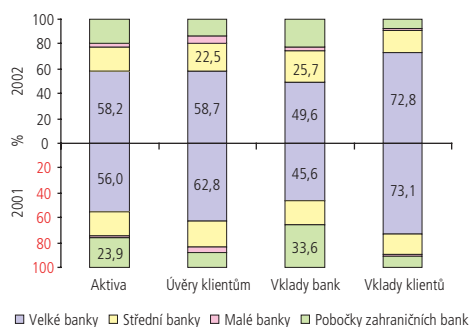
GRAF Č. 31
PODÍL DEVIZ NA VYBRANÝCH PRODUKTECH
banky s licenci k 31. 12. 2002

TAB Č. 8
PODÍL DEVIZ NA AKTIVECH, PASIVECH
A VYBRANÝCH TYPÍCH BANKOVNÍCH OBCHODŮ V %
banky s licenci k 31. 12. 2002

	Velké banky	Střední banky	Malé banky	Pobočky zahr. bank
Aktiva	15,8	19,6	13,6	36,5
Pasiva	13,4	22,4	13,4	40,3
Poskytnuté úvěry	16,1	20,6	18,5	23,7
Vklady a úvěry u bank	42,5	52,9	33,1	62,5
Cenné papíry	18,2	15,8	2,3	3,1
Přijaté vklady	13,2	15,2	10,8	29,0
Vklady a úvěry od bank	32,6	53,2	43,3	35,7
Deriváty	16,7	26,4	9,9	42,2

GRAF Č. 32
TRŽNÍ PODÍLY SKUPIN BANK NA AKTIVECH
A VYBRANÝCH PRODUKTECH V CIZÍCH MĚNÁCH V %
banky s licenci k 31. 12. 2002

Podíl velkých bank na aktivech v cizí měně na konci roku 2002 dosáhl 58,2 % a meziročně tak vzrostl o 2,2 procentního bodu. Další významných tržních podílů na devizových aktivech dosáhly k 31. 12. 2002 pobočky zahraničních bank a střední banky s 20 %, respektive 19 %, což představuje proti předcházejícímu roku pokles o 4 procentní body, respektive nárůst o 1 procentní bod. Tržní podíly malých bank a stavebních spořitelů na devizových aktivech jsou zanedbatelné a v případě stavebních spořitelů se ještě meziročně výrazně snížily.

Velké banky si prostřednictvím své rozsáhlé pobočkové sítě udržují dominantní postavení na trhu devizových klientských vkladů, které však v roce 2002 zaznamenaly nepatrný pokles podílu pod hladinu 73 %, kterou velké banky na konci roku 2001 ještě překračovaly. Střední banky své postavení v devizových vkladech minulý rok posílily na více než 18 %, zatímco tržní podíl poboček zahraničních bank klesl pod 7 %. Velké banky mají dominantní postavení rovněž na devizových vkladech bank, kde k 31. 12. 2002 dosáhly tržního podílu téměř 50 % (meziroční růst o 4 body). Podobně na úkor poboček zahraničních bank vzrostl také podíl středních bank, a to z 1/5 celkového trhu na více než 25 %. Tržní podíl poboček zahraničních bank na devizových vkladech bank se snížil meziročně téměř o 10 bodů na 22,7 %. Velké banky naopak v průběhu roku 2002 oslabily své postavení na trhu klientských devizových úvěrů, kde klesl jejich tržní podíl pod hladinu 60 %. Tržní podíly středních bank, zahraničních poboček a malých bank na devizových úvěrech mírně vzrostly.

3.3.2 AKCIOVÉ RIZIKO

(banky s licenci k 31. 12. 2002)

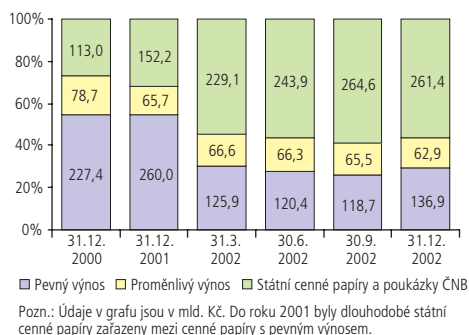
Akiové riziko spočívá v nejistotě vývoje cen akcií na kapitálových trzích. Na straně bankovních aktiv ovlivňuje akiové riziko hodnotu obchodního i bankovního portfolia cenných papírů, na straně pasív se stává jedním z významných činitelů ovlivňujících tržní ocenění banky, které obvykle zohledňuje, pokud jsou kmenové akcie banky veřejně obchodovatelné, jejich kótovaný kurz (na konci roku 2002 byly na Burze cenných papírů Praha kótovány akcie jedné banky). Důsledky, které s sebou přináší změny kurzů akcií k obchodování a k prodeji evidovaných na straně bankovních aktiv, se od začátku roku 2002 promítají přímo do hodnot, kterými jsou zaúčtovány v bilanci, neboť tyto cenné papíry se většinou účtují v reálné hodnotě.

V portfoliích cenných papírů bank jsou zastoupeny především cenné papíry typu dluhopisů, které jsou nositelem obdobných rizik jako bankou poskytnuté úvěry. Po boku úvěrového rizika, kdy bance hrozí, že emitent s nízkou bonitou nemusí podobně jako dlužník splnit své závazky, stojí úrokové riziko. Proti úrokovému riziku se banky mohou bránit vhodně zvolenými derivátovými instrumenty, vhodnou kombinací fixních a floatingových sazeb, stanovením limitů sazeb podle vývoje na trhu či zafixováním sazeb na určité období.

Podílové listy v držení bank v sobě zahrnují kromě rizik spojených s jednotlivými aktivy, do nichž je investováno (akcie, dluhopisy, instrumenty peněžního trhu, nemovitosti, jiné podílové listy aj.), rovněž riziko spojené s bonitou vlastního emitenta. Současně se jedná o jeden z neefektivnějších způsobů diverzifikace rizik jednotlivých komponentů, z nichž je portfolio složeno.

Objem cenných papírů včetně státních cenných papírů a poukázek ČNB k 31. 12. 2002 činil 461,2 mld. Kč a jejich podíl na bilanční sumě dosáhl téměř 1/5. Po odpočtu státních cenných papírů a poukázek ČNB, které tvoří nadpoloviční většinu celkového portfolia cenných papírů bank provozujících svoji činnost na území České republiky, disponoval bankovní sektor cennými papíry v objemu téměř 200 mld. Kč. Ve struktuře cenných

GRAF Č. 33
STRUKTURA PORTFOLIA CENNÝCH PAPIRŮ
PODLE TYPU CENNÝCH PAPIRŮ
banky s licenci k 31. 12. 2002

papírů podle typu výnosu převažují dlouhodobě velmi výrazně cenné papíry s pevným výnosem nad cennými papíry s proměnlivým výnosem. Cenné papíry s pevným výnosem byly k 31. 12. 2002 zaúčtovány v objemu 136,9 mld. Kč, což je více než dvojnásobek cenných papírů s proměnlivým výnosem.

Cenné papíry jsou bilanční položkou, která byla v rámci harmonizace s evropskými standardy významně dotčena změnou metodiky účtování v roce 2002. V důsledku zásadních účetních změn, které nelze zpětně zohlednit, objem cenných papírů na počátku roku 2002 klesl, a to ve všech skupinách bank. Cenné papíry k obchodování a k prodeji se od ledna 2002 účtují v reálné hodnotě a primární emise dluhových cenných papírů určených k obchodování byly z portfolií cenných papírů zcela vyloučeny a přeřazeny mezi pohledávky.

Z pohledu portfolií členících cenné papíry v držení bank na cenné papíry k obchodování, k prodeji a držené do splatnosti a majetkové účasti dosahují největšího podílu cenné papíry držené do splatnosti včetně majetkových účastí tvořící necelou 1/2 celkového portfolia cenných papírů. Za nimi následují cenné papíry určené k prodeji. Menší než 20 % podíl k 31. 12. 2002 vykázaly cenné papíry evidované v portfoliu k obchodování. Mezi jednotlivými skupinami však lze vidět zcela odlišné struktury cenných papírů, signalizující různé obchodní a investiční strategie. Cenné papíry k obchodování, které u celého bankovního sektoru představují nejmenší položku, tvoří nadpoloviční většinu portfolií malých bank a poboček zahraničních bank, stavební spořitelny naopak preferují cenné papíry do splatnosti a majetkové účasti, které dohromady tvoří více než 90 % celého portfolia cenných papírů stavebních spořitelen.

V jednotlivých skupinách lze zaznamenat relativně největší podíl majetkových cenných papírů ve skupině velkých bank, zatímco ve všech ostatních skupinách byl na konci roku 2002 podíl dlužných cenných papírů na celku ještě vyšší, než činil průměr.

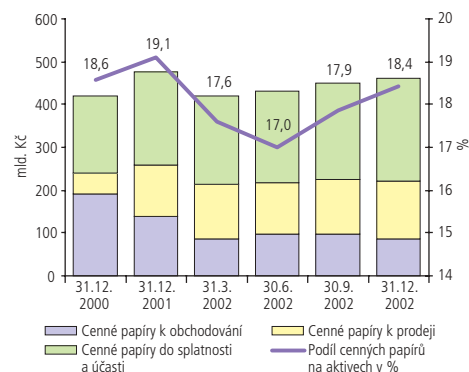
3.3.3 RIZIKA DERIVÁTOVÝCH OPERACÍ (banky s licencí k 31. 12. 2002)

Rizika plynoucí z derivátových operací jsou z části riziky tržními, v menší míře pak riziky úvěrovými. Specifický charakter rizika úvěrových derivátů souvisí s typem těchto relativně nových finančních instrumentů. Význam potenciálních rizik spojených s derivátovými obchody se v současnosti z pohledu poklesu objemů těchto obchodů snižuje, naopak ale i nadále stoupá z pohledu jejich rozšiřující se škály. Pomocí derivátových operací lze transformovat jiná rizika související s příslušným podkladovým aktivem a rovněž přenášet tato rizika na jiné účastníky trhu.

Určitým nebezpečím je v případě derivátů jejich snadná dostupnost pro účastníky trhu z pohledu nízké počáteční investice, přičemž riziko ztráty tuto investici mnohonásobně převyšuje. Nulová či velmi malá počáteční čistá investice je nižší, než by se vyžadovalo u jiných nástrojů, které podobně reagují na změny úvěrových a tržních faktorů. Reálná hodnota derivátu se mění v závislosti na změně proměnné, kterou může být např. úroková míra, měnový kurz, cenový index, kurz cenného papíru, cena komodity aj. Charakteristickým rysem všech derivátových operací je vyrovnání příslušného obchodu k budoucímu datu, přičemž doba od sjednání obchodu do jeho vypořádání je delší než u spotových operací. K vypořádání derivátových obchodů může dojít dvojím způsobem. Obvyklým způsobem je tzv. čisté vypořádání, kdy dochází k vzájemnému započtení pohledávek a závazků. Vyloučena však není ani dodávka příslušného podkladového nástroje. Téměř všechny deriváty českého bankovního sektoru náležejí do skupiny OTC derivátů. Objem burzovních derivátů je zanedbatelný.

GRAF Č. 34
STRUKTURA PORTFOLIA CENNÝCH PAPIRŮ
PODLE TYPU PORTFOLIÍ

banky s licencí k 31. 12. 2002

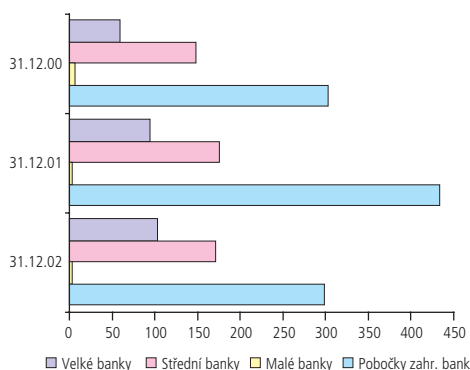
TAB. Č. 9
STRUKTURA CENNÝCH PAPIRŮ K 31. 12. 2002

banky s licencí k 31. 12. 2002, bez SCP a pČNB

	Velké banky	Střední banky	Malé banky zahr. bank	Pobočky bank	Stavební spořitelny
Cenné papíry celkem v mld. Kč	173,3	13,7	2,3	2,4	8,0
v tom:	v mld. Kč				
cenné papíry k obchodování	9,4	4,4	1,7	1,5	0,2
cenné papíry k prodeji	89,1	7,6	0,4	0,2	0,0
cenné papíry do splatnosti a účasti	74,8	1,7	0,2	0,7	7,8
v tom:	v %				
cenné papíry s pevným výnosem	111,4	13,1	1,9	2,4	8,0
cenné papíry s proměnlivým výnosem	61,9	0,6	0,5	0,0	0,0
v tom:	v %				
cenné papíry k obchodování	5,4	32,0	72,2	63,9	3,0
cenné papíry k prodeji	51,4	55,9	16,6	8,7	0,0
cenné papíry do splatnosti a účasti	43,2	12,1	11,2	27,4	97,0
v tom:	v %				
cenné papíry s pevným výnosem	64,3	95,8	82,8	99,9	100,0
cenné papíry s proměnlivým výnosem	35,7	4,2	17,2	0,1	0,0

GRAF Č. 35
PODÍL POHLEDÁVEK Z DERIVÁTOVÝCH OPERACÍ
NA BILANČNÍ SUMĚ V %

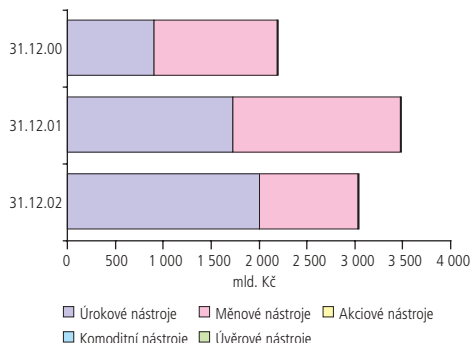
banky s licenci k 31. 12. 2002

Pohledávky z derivátových operací evidovalo k 31. 12. 2002 na svých účtech 22 bank z celkového počtu 37 bank. Objem derivátových pohledávek vztážený k celkové bilanční sumě na konci roku 2002 dosáhl pro průměrnou banku více než 120 %, což představuje meziroční pokles téměř o 20 bodů. Objem derivátů na konci roku 2002 dosáhl necelých 90 % objemů zaznamenaných k 31. 12. 2001. Nejméně aktivní jsou v tomto směru pobočky zahraničních bank, jejichž celkové pohledávky z derivátů dosáhly hodnoty ve výši necelého trojnásobku celkové bilanční sumy. Pohledávky z derivátů vyjádřené podílem na aktivech však v této skupině bank ve srovnání s koncem roku 2001 citelně poklesly asi o 130 bodů. Následující skupinou s významným zastoupením derivátových obchodů na celkových aktivitách jsou střední banky, přičemž ukazatel srovnávací derivátové a celkové bilanční objemy zůstal na konci roku 2002 přibližně na úrovni konce roku 2001, tj. na hodnotě přesahující 170 %. Skupina velkých bank zaznamenala v průběhu roku mírný růst derivátových operací, jejichž objem byl na konci roku 2002 mírně větší než celková aktiva. O rok dříve se podíl derivátů na aktivech pohyboval ve skupině velkých bank těsně pod 100 %. Malé banky nejsou v oblasti derivátových obchodů zatím příliš aktivní a stavební spořitelny tyto transakce neprovádějí vůbec. U jednotlivých bank se příslušné poměry na konci roku 2002 pohybovaly v rozpětí téměř od 0 % do 653 %, přičemž u 8 bank z 37 bank byly vyšší než 100 %.

GRAF Č. 36
STRUKTURA DERIVÁTŮ PODLE PODKLADOVÝCH AKTIV

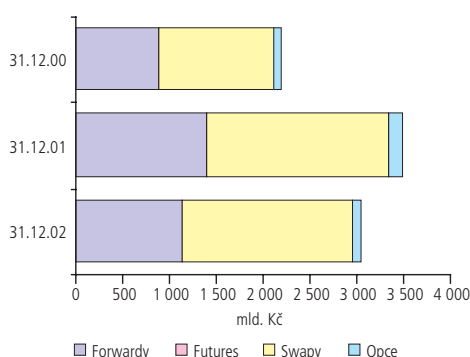
banky s licenci k 31. 12. 2002

Deriváty lze členit z několika pohledů. Z pohledu likvidity a současně z pohledu podkladového aktiva patří do skupiny nejméně likvidních derivátů úrokové deriváty. Následují měnové deriváty a komoditní deriváty. Na posledním místě se nalézají úvěrové deriváty, jejichž likvidita je nejnižší. Úrokové deriváty představují rozhodující objemovou složku, která na konci roku 2002 činila přes 66 % celkových pohledávek z derivátů. Meziročně tak došlo k posílení tohoto komponentu asi o 16 bodů. Měnové nástroje, které k 31. 12. 2001 těsně zaujímaly první pozici (a dosáhly podílu na celku většího než 50 %), byly na konci roku 2002 odsunuty na druhé místo s podílem necelých 1/3. Úvěrové deriváty se začaly sledovat samostatně poprvé v roce 2002. Na konci roku 2002 banky evidovaly 15 mld. Kč pohledávek z úvěrových derivátů. Deriváty, jejichž podkladovými nástroji jsou akcie a komodity, jsou na trhu v České republice spíše výjimečné a dohromady netvoří ani 1 % celkových pohledávek z derivátů.

GRAF Č. 37
STRUKTURA DERIVÁTŮ PODLE TYPU OPERACE

banky s licenci k 31. 12. 2002

Při členění derivátových operací podle typu operace se nalézají na první pozici s největším objemem pohledávek dlouhodobě swapy s více než 1,8 bil. Kč na konci roku 2002, přičemž tento objem ve srovnání s koncem roku 2001 mírně poklesl. Druhou nejvýznamnější složkou jsou forwardové operace s více než 1,1 bil. Kč k 31. 12. 2002, jejichž objem je rovněž v meziročním srovnání o něco nižší. Opční operace dosahují ve srovnání s termínovými obchody velmi malých objemů, na konci roku 2002 to byla pouze 3 procenta z celkových derivátových pohledávek.

Z pohledu účelu uskutečněných derivátových operací lze rozlišit deriváty sjednané za účelem zajištění a tzv. spekulativní deriváty. Zajišťovací nástroje mohou mít charakter např. závazku, právně vynutitelné smlouvy či očekávané budoucí transakce. Pomocí zajišťovacích derivátů lze zajistit především reálnou hodnotu aktiva nebo závazku, které jsou důsledkem konkrétního rizika a které mají vliv na potenciální zisk nebo ztrátu dané banky.

Všechny skupiny bank vykázaly za rok 2002 zisk z operací s deriváty k obchodování. Vzhledem k tomu, že banky používají měnové deriváty k zajišťování měnového rizika, je zisk či ztráta z tohoto typu derivátů kompenzována ztrátou či ziskem z kurzových rozdílů zajišťovaných nástrojů. Interpretace takto dosažených derivátových zisků a ztrát proto nesmí tento aspekt opomenout. Celkový zisk z finanční činnosti je derivátovými operacemi ve všech skupinách bank ovlivněn jen minimálně.

Bankovní dohled ČNB využívá pro kontrolu rizik souvisejících s derivátovými obchody především informace obsažené v pravidelných měsíčních výkazech, které jsou dále doplněny dalšími nástroji, jako jsou např. auditorské zprávy či protokoly z kontroly na místě. Zvýšená pozornost je věnována úvěrovým derivátům, jejichž použití je v České republice ve srovnání s tržními deriváty zatím méně běžné, neboť jejich počátky se objevily teprve koncem 90. let. Legislativní úprava tohoto typu derivátů je zatím omezená.

3.4 RIZIKO ZEMĚ

Riziko země je specifickým případem úvěrového rizika, ve kterém se nejistota, zda obchodní partner dostojí plně svému finančnímu závazku, tj. splatí včas a v plné výši svůj dluh (popř. také splní jiný finanční závazek) vztahuje ve stejné míře na všechny subjekty z dané země, a to včetně závazků země samotné, resp. se vztahuje v obdobné míře na všechny obchodní partnery z určitého regionu. Příčinou možného uvedeného „hromadného“ neplnění závazků může být libovolný společný důvod, který se týká dané oblasti jako celku. Tímto důvodem mohou být nejčastěji nečekané politické změny, přírodní katastrofy či ekonomické krize. V konkrétní situaci tak může dojít k tomu, že protistrana není schopná splnit své závazky v plné míře nebo částečně, neboť jí skutečně chybí zdroje, kterými by je uhradila. Jiným případem může být situace, kdy protistrana sice těmito prostředky disponuje, ale z určitých důvodů se necítí povinna nebo jí ani není dovoleno příslušné závazky uhradit.

Bankovní dohled České národní banky může vyhodnotit teritoriální riziko jednotlivých bank, skupin bank i celého bankovního sektoru na základě údajů poskytovaných bankami v pravidelných hlášeních, přičemž lze zohlednit aspekty přístupu dělení jak na rezidentská a nerezidentská aktiva, tak i na aktiva ve vztahu k jednotlivým státům a regionům, popř. i k zónám vytvořeným zeměmi na základě jiného než přísně teritoriálního principu.

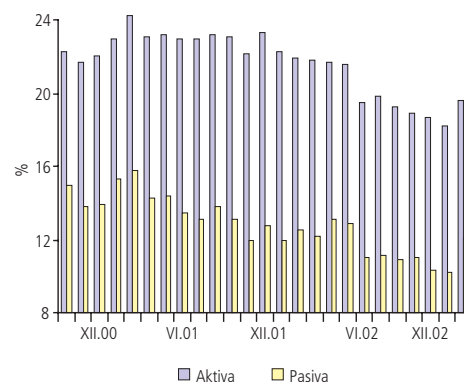
3.4.1 AKTIVITY VŮČI NEREZIDENTŮM

(banky s licenci k 31. 12. 2002)

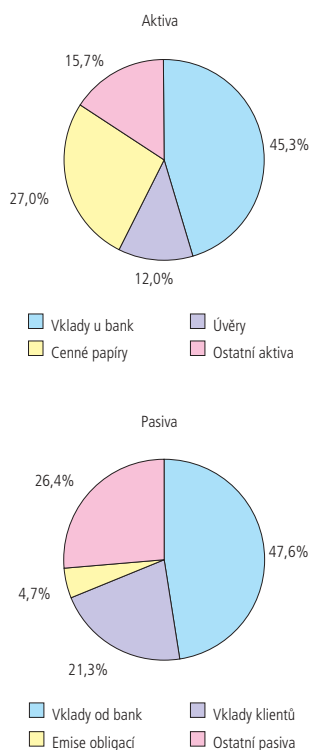
Riziko země je velmi obtížně kvantifikovatelné, mění se s časem a s výší i strukturou investic do jednotlivých regionů (v absolutní výši i ve vztahu k celkovým hodnotám příslušných aktivních položek). Banky řídí toto riziko omezenou angažovaností vůči některým regionům a diferencováním podmínek, za nichž jsou obchodní smlouvy uzavírány. V poněkud zjednodušené formě lze tato rizika odhadnout z podílu nerezidentů na příslušném typu aktiva.

Podíl aktivních nerezidentských obchodů na celkových bankovních aktivitách v průběhu roku 2002 poklesl, přičemž i samotný trend vývoje absolutních hodnot byl v uplynulém roce klesající. Výsledkem meziročního růstu celkové bilanční sumy a meziročního poklesu celkového objemu nerezidentských aktiv na hodnotu jen mírně převyšující 80 % stavu dosaženého na konci roku 2001 je pokles podílu těchto aktiv na celkových aktivech téměř o 4 body na 19,6 %. Podíl nerezidentských pasiv na celkových pasivech k 31. 12. 2002 dosáhl 12,1 %, což je hodnota jen o necelý 1 procentní bod nižší než podíl dosažený na konci roku 2001. Z pohledu bankovních rizik lze hodnotit celkový absolutní i relativní pokles nerezidentských aktiv pozitivně, neboť vede ke snížení potenciálních ztrát plynoucích z rizika země. Proti tomu jen mírný absolutní pokles nerezidentských zdrojů a jejich relativního podílu na celku zajišťuje ve srovnání s koncem roku 2001 podobnou úroveň financování bank prostřednictvím zdrojů poskytnutých nerezidenty. Angažovanost bank v oblasti nerezidentských obchodů je do jisté míry podmíněna změnami ve vlastnické struktuře bank provozujících svoji činnost na území České republiky.

GRAF Č. 38
 PODÍL NEREZIDENTSKÝCH AKTIV A PASIV
 NA CELKOVÝCH AKTIVECH A PASIVECH
 banky s licenci k 31. 12. 2002

GRAF Č. 39
STRUKTURA AKTIV A PASIV VŮČI NEREZIDENTŮM
 K 31. 12. 2002
 banky s licenci k 31. 12. 2002

Vzhledem k dokončené privatizaci původních státních majetkových podílů a dnešní významné převaze zahraničních investorů ve vlastnické struktuře těchto bank zůstává jediným dalším faktorem působícím ve prospěch růstu bankovních obchodů s nerezidentskými partnery očekávané začlenění České republiky do Evropské unie.

Pokles nerezidentských obchodů na straně aktiv byl zapříčiněn vývojem na mezibankovním trhu (omezené aktivity poboček zahraničních bank), kdy pohledávky za nerezidentskými bankami zaznamenaly meziroční pokles téměř o 40 % a jejich objem 230,7 mld. Kč na konci roku 2002 představoval necelou polovinu (45 %) celkových pohledávek za nerezidenty. Podíl na celku tak meziročně klesl asi o 15 procentních bodů. Všechny ostatní složky nerezidentských aktiv meziročně vzrostly, jejich růst však nebyl dostatečný, aby vykompenzoval pokles mezibankovních aktiv. Do zahraničních cenných papírů banky na konci roku 2002 investovaly 137,6 mld. Kč, čím vzrostl jejich podíl na celku vůči nerezidentům asi o 6 bodů na 27 % na konci roku. Úvěry poskytnuté nerezidentům tvoří nejmenší složku s podílem mírně přesahujícím 1/10 pohledávek za nerezidenty, zatímco o rok dříve odpovídající podíl hranici 10 % nepřekročil.

Také na straně pasiv představují rozhodující složku mezibankovní obchody, přičemž závazky vůči nerezidentským bankám, obdobně jako pohledávky vůči bankám, v průběhu roku 2002 klesly, a to o necelých 20 % na 144,0 mld. Kč. Pokles absolutní výše způsobil snížení podílu na celku vůči nerezidentům pod 50 %, zatímco na konci roku 2001 tento komponent 50 % hladinu překračoval. Podobný vývoj, tedy průběžný pokles v roce 2002 včetně mírného snížení podílu na celku, zaznamenaly i klientské vklady, jejichž celkový objem však nedosahuje ani poloviny závazků vůči bankám. Jedinou mírně expandující oblastí se staly emise dluhových cenných papírů, na celkových nerezidentských pasivech jsou však zastoupeny jen nevýznamným podílem nepřesahujícím 5 %.

Celková podrozvahová aktiva vůči nerezidentům (2,3 mld. Kč) dosáhla na konci roku 2002 více než čtyřnásobku hodnoty rozvahových nerezidentských aktiv. O něco vyšší absolutní výše dosáhla nerezidentská pasiva (2,4 mld. Kč). Obdobně jako bilanční aktiva a pasiva, také mimobilanční aktiva a pasiva vůči nerezidentům zaznamenala meziroční pokles. V nerezidentských mimobilančních položkách převládají jak na straně pohledávek, tak i na straně závazků velmi výrazně derivátové operace (více než 90 % celkových podrozvahových aktiv, resp. pasiv). A právě pokles nerezidentských derivátových obchodů v průběhu roku 2002 byl příčinou poklesu celkových nerezidentských podrozvahových pohledávek a závazků. Klasické podrozvahové bankovní obchody s nerezidenty v roce 2002 vzrostly, ať již šlo o aktivní či pasivní typy obchodů, vzhledem k jejich malým objemům však nemohly ovlivnit celkový vývoj v mimobilančních nerezidentských aktivitách.

GRAF Č. 40
TRŽNÍ PODÍLY SKUPIN BANK NA AKTIVECH
A VYBRANÝCH PRODUKTECH VŮČI NEREZIDENTŮM V %
 banky s licenci k 31. 12. 2002

Tržní podíly jednotlivých skupin bank na celkových a jednotlivých vybraných nerezidentských aktivitách zaznamenaly v průběhu roku 2002 určitý posun. Velké banky zaujímaly na konci roku 2002 a rovněž na konci roku 2001 na celkových nerezidentských aktivech i na jednotlivých produktech rozhodující, a to nadpoloviční, podíly. Nejvyššího podílu dosáhly velké banky u depozit klientů s bydlištěm či sídlem mimo území České republiky, přičemž tento podíl překročil 80 % z celkově přijatých nerezidentských klientských vkladů k 31. 12. 2002 a ve srovnání s koncem roku 2001 mírně klesl. Velmi podobnou situaci lze pozorovat i u úvěrů poskytnutých nebankovním subjektům v zahraničí, kde je však zastoupení velkých bank na celku o něco nižší, a to mírně pod úrovní 70 %. Nejmenšího tržního podílu, pokud jde o oblast obchodních aktivit vůči nerezidentům, dosahují velké banky na mezibankovním trhu. Podíl velkých bank zde meziročně vzrostl o necelých 9 bodů a na konci roku 2002 se nalézal těsně pod 60 %. Skupinou s druhým největším tržním podílem jsou ve většině nerezident-

ských typů obchodů pobočky zahraničních bank. Střední banky se podílejí na celkových nerezidentských aktivech dlouhodobě asi 10 %, podíl malých bank v žádné ze sledovaných aktivit nepřekročil hladinu 10 % a bankovní obchody stavebních spořitelů se zahraničními obchodními partnery jsou zcela zanedbatelné.

Ve všech skupinách bank hraje rozhodující roli v rámci podílů nerezidentů na jednotlivých produktech mezibankovní trh, a to podle příslušné skupiny v některých případech aktivní vklady bank, v jiných případech pasivní vklady bank. Zastoupení nerezidentů na tomto typu obchodů dosahovalo na konci roku 2002 hodnot od 22 % (pohledávky malých bank u nerezidentských bank) do 84 % (pohledávky poboček zahraničních bank u nerezidentských bank). Srovnatelných hodnot dosahují také nerezidentské podíly v rámci derivátových obchodů, které se vesměs pohybují na úrovni blízké 70 % celkových pohledávek z derivátů. Jedinou výjimkou jsou malé banky a stavební spořitelny, které nejsou příliš aktivní ani v oblasti samotných derivátových obchodů, ani v oblasti nerezidentských obchodů. Nejnižší zastoupení nerezidentů je patrné u přijatých klientských depozit, kde podíl zahraničních subjektů vykazuje nejmenší hodnotu v rámci sledovaných aktivit ve všech skupinách bank. Jen mírně nad úroveň depozit se pohybují podíly úvěrů nebankovním nerezidentům, přičemž žádná z hodnot k 31. 12. 2002 nepřekročila hranici 10 %.

3.4.2 AKTIVITY VŮČI JEDNOTLIVÝM REGIONŮM A ZEMÍM (banky s licenci k 31. 12. 2002)

Nerezidenti představují velmi nesourodou skupinu obchodních partnerů, z nichž někteří se řadí svojí bonitou mezi nejlepší klientelu z řad rezidentů, jiní jsou výrazně problematictější než většina klientů majících své sídlo na území České republiky (mezi rezidenty se řadí rovněž cizí subjekty, pokud délka jejich pobytu v České republice překročila dobu jednoho roku). Pro banku má proto mnohem větší vypovídací schopnost rozlišit svou angažovanost vůči zahraničí v detailnější formě, a to podle regionů vykazujících shodné charakteristiky, popř. podle konkrétních zemí, pokud se jedná o země se specifickými rysy a vývojem, nebo je exponovanost vůči těmto zemím ať již v absolutním nebo relativním vyjádření významná.

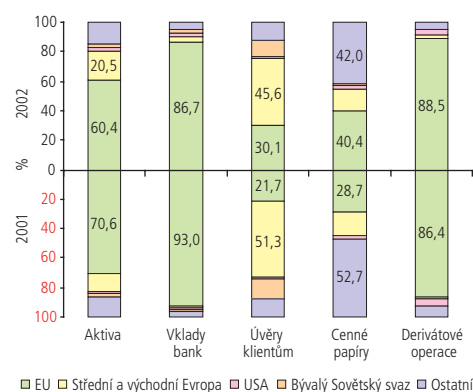
Český bankovní sektor jako celek se svými celkovými aktivitami orientuje nejvýrazněji na 15 zemí současné Evropské unie. Celková bankovní aktiva vůči partnerům z Evropské unie na konci roku 2002 dosáhla přes 60 % celkové zahraniční aktivní bankovní angažovanosti (více než 300 mld. Kč). Ve srovnání s koncem roku 2001 však došlo k poklesu jak absolutní hodnoty angažovanosti vůči partnerům ze zemí Evropské unie, tak i k poklesu příslušného podílu, a to o více než 10 bodů. Zahraniční aktivity českých bank se přesunuly především do zemí střední a východní Evropy. Celkové pohledávky vůči těmto zemím k 31. 12. 2002 dosáhly asi 1/3 pohledávek za partnery v Evropské unii. Meziročně se podíl vůči partnerům ze zemí střední a východní Evropy na zahraničním celku zvýšil na dvojnásobek hodnoty dosažené v roce 2001. Maďarsko, Polsko, Slovensko a Slovinsko jsou země s nejintenzivnějším meziročním nárůstem v rámci zemí střední a východní Evropy. Pokud dojde k očekávanému vstupu těchto (a 5 dalších) zemí do Evropské unie v roce 2004, celková angažovanost České republiky vůči Evropské unii tudíž pravděpodobně zůstane zachována. Téměř na stejné úrovni, jaké bylo dosaženo na konci roku 2001, zůstala zahraniční angažovanost vůči skupině zemí bývalého Sovětského svazu a vůči Spojeným státům americkým.

Ačkoli celkové aktivity českých bank směřují nadpoloviční většinou k partnerům v zemích Evropské unie, jednotlivé položky aktiv mohou nabízet odlišný obraz. V oblasti klientských úvěrů pochází většina zahraničních obchodních partnerů českých bank

TAB. Č. 10
PODÍL NEREZIDENTŮ NA CELKOVÝCH AKTIVECH,
PASIVECH A VYBRANÝCH TYPÍCH
BANKOVNÍCH PRODUKTŮ K 31. 12. 2002 V %
banky s licenci k 31. 12. 2002

	Velké banky	Střední banky	Malé banky	Pobočky zahr. bank
Aktiva	21,5	14,3	8,1	36,2
Pasiva	8,0	16,9	14,3	39,6
Poskytnuté úvěry	7,0	5,0	10,0	7,8
Vklady a úvěry u bank	71,5	47,5	22,2	84,7
Cenné papíry	39,9	22,8	3,3	4,8
Přijaté vklady	4,7	2,5	6,6	7,8
Vklady a úvěry od bank	36,9	61,4	64,7	48,1
Deriváty	70,3	72,9	12,6	69,9

GRAF. Č. 41
TRŽNÍ PODÍLY NA AKTIVECH A VYBRANÝCH BILANČNÍCH
A MIMOBILANČNÍCH POLOŽKÁCH VŮČI ZAHRANIČÍ V %
banky s licenci k 31. 12. 2002

TAB. Č. 11

TRŽNÍ PODÍLY NA PASIVECH A VYBRANÝCH PASIVNÍCH POLOŽKÁCH VŮČI ZAHRANIČÍ V %

banky s licencí k 31. 12. 2002

	31. 12. 2002		Vklady klientů
	Pasiva	Vklady od bank	
Evropská unie	78,7	85,4	24,4
Střední a východní Evropa	14,9	8,7	53,2
USA	2,1	2,0	4,5
Bývalý Sovětský svaz	2,0	1,7	8,9
Ostatní	2,3	2,2	9,0
	31. 12. 2001		
Evropská unie	71,4	88,5	19,5
Střední a východní Evropa	19,6	6,4	59,3
USA	4,2	3,8	3,3
Bývalý Sovětský svaz	2,4	0,5	9,1
Ostatní	2,4	0,8	8,8

z některé ze zemí střední a východní Evropy. Ještě na konci roku 2001 to bylo více než 50 % všech zahraničních klientů, zatímco na konci roku 2002 toto zastoupení kleslo asi o 5 bodů, a to ve prospěch klientů z Evropské unie, kteří naopak svůj podíl meziročně posílili na necelou 1/3. K posílení vlivu úvěrů poskytnutých klientům v Evropské unii došlo částečně také na úkor úvěrů směřujících do zemí bývalého Sovětského svazu. Z jednotlivých zemí došlo k nejvýraznějším meziročním změnám v úvěrové oblasti vůči Slovensku (pokles úvěrů směřujících na Slovensko se podílil rozhodujícím způsobem na celkovém poklesu úvěrové angažovanosti vůči zemím střední a východní Evropy), naopak Dánsko a Nizozemí zaznamenaly výrazný růst. V oblasti cenných papírů vzrostla angažovanost vůči Evropské unii, a to především u dluhových cenných papírů, zatímco úroveň akcií zůstala přibližně na úrovni konce roku 2002. Nejsilnější postavení mají subjekty Evropské unie na mezibankovním trhu a na trhu derivátů, kde v uplynulých 2 letech dosáhl jejich podíl téměř 90 % všech zahraničních pohledávek z derivátů. Hlavními partnery českých bank jsou Nizozemí, Německo a Francie, které dohromady tvoří více než 2/3 zahraničních derivátových pohledávek.

TAB. Č. 12

EXPONOVANOST NA EVROPSKÉM MEZIBANKOVNÍM TRHU K 31. 12. 2002

banky s licencí k 31. 12. 2002

	% z celkové angažovanosti vůči zemím současné a budoucí EU	
	Pohledávky za evropskými bankami	Závazky vůči evropským bankám
Belgie	9,7	27,6
Francie	13,9	4,7
Irsko	3,4	0,0
Německo	17,7	15,0
Nizozemí	11,5	12,0
Rakousko	6,4	16,3
Slovensko	3,2	9,0
Velká Británie	15,4	12,2
Ostatní	18,8	3,2

Pozn.: Do výpočty byly zahrnuty všechny země Evropské unie po jejím očekávaném rozšíření v roce 2004, do přehledu jsou zařazeny země s podílem přesahujícím 3 %.

Obdobně jako celková aktiva, rovněž nerezidentská pasiva vznikají převážně na základě vztahů s partnery majícími sídlo či bydliště v některé ze současných členských zemí Evropské unie, přičemž mezi nejexponovanější patří země mateřských bank a centrální poboček bankovních subjektů s licencí české centrální banky. Celková angažovanost Evropské unie na straně pasiv je ještě o něco větší než na aktivní straně bilance. Na konci roku 2002 dosáhl podíl Evropské unie na celkových nerezidentských pasivech téměř 80 %, což představuje meziroční nárůst asi o 7 bodů, a podíl na celku asi o 18 bodů vyšší, než je tomu u aktiv. Na rozdíl od aktiv, pasiva s vazbou na Evropskou unii i nadále svůj podíl posilují. Jednou z hlavních příčin je růst objemu primárních zdrojů přijatých od klientů z členských zemí EU, které meziročně vzrostly jak ve své absolutní hodnotě, tak i při vyjádření formou podílu na celku. K největšímu růstu došlo u depozit přijatých od investorů se sídlem či bydlištěm v Německu.

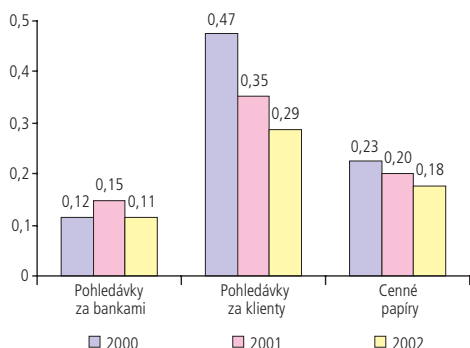
Obchody realizované na mezibankovním trhu tvoří rozhodující složku obchodů se zahraničními partnery, a to jak na aktivní, tak i na pasivní straně bilance, kde v obou případech na konci roku 2002 překročily hladinu 40 %. Z hlediska rizika země se tudíž jedná o významný rizikový element, který si zaslouží bližší pozornost. V naprosté většině případů jde o obchodní aktivity s bankami sídlícími v současných členských zemích Evropské unie. Nadprůměrně rozvinutý je tento typ obchodů rovněž se slovenskými bankovními institucemi. Mezibankovní trh s partnery se sídlem v Evropské unii na konci roku 2002 tvořil na aktivní straně bilance asi 87 %, na pasivní straně bilance asi 85 % z celkových zahraničních mezibankovních operací. Na celkových mezibankovních operacích s institucemi se sídlem v některé ze zemí Evropské unie a v kandidátských zemích se podílil k 31. 12. 2002 nejvyšším procentem Belgie (závazky vůči zahraničním bankám) a Německo (pohledávky za zahraničními bankami). Velmi intenzivní je tento typ obchodů rovněž ve vztahu k Rakousku a Velké Británii. Hranici podílu 3 % překročilo 8 zemí z celkového počtu 25 vyhodnocovaných zemí. Z kandidátských zemí se do skupiny států, s nimiž domácí české banky udržují nadstandardní úroveň v oblasti sekundárního financování, zařadilo pouze Slovensko.

Z pohledu rizika země představují pohledávky za bankami sídlícími v zemích Evropské unie a v přistupujících zemích svým objemem potenciální zdroj rizik pro banky podnikající na území České republiky. Rozhodující úlohu hraje v tomto případě majetková struktura bankovních subjektů s licencí české centrální banky implikující velmi úzké vazby na komerční bankovní subjekty v zemích, z nichž investoři pocházejí. Struktura majitelů zahrnuje vlastníky z různých evropských zemí, což ovlivňuje koncentraci bankovních operací různého druhu vůči jednotlivým zemím.

GRAF. Č. 42

HERFINDAHLŮV INDEX KONCENTRACE AKTIVNÍ BANKOVNÍ ANGAŽOVANOSTI VŮČI ZEMÍM SOUČASNÉ A BUDOUCÍ EVROPSKÉ UNIE

banky s licencí k 31. 12. 2002

Zatímco v roce 2001 Herfindahlův index vyhodnocující koncentraci pohledávek za bankami v rámci předpokládaného budoucího společného prostoru Evropské unie vzrostl, v průběhu roku 2002 již došlo k poklesu jeho hodnoty pod úroveň z konce roku 2000. Koncentrace nerezidentských bankovních obchodů měřená Herfindahlovým indexem je u aktivních mezibankovních zahraničních vkladů v rámci sledovaných operací a produktů nejmenší (0,11 na konci roku 2002). Znamená to, že ačkoli je exponovanost bank s licenci ČNB na zahraničním mezibankovním trhu velmi vysoká, rizika plynoucí z těchto operací jsou s ohledem na dosaženou hodnotu indexu koncentrována do jednotlivých zemí méně, než je tomu v oblasti klientských úvěrů a cenných papírů, kde Herfindahlův index koncentrace dosáhl na konci roku 2002 hodnot 0,29, resp. 0,18. I přes vyšší hodnoty, kterých index zaznamenal v oblastech klientských úvěrů a cenných papírů, lze rozeznat jednoznačný pozitivní vývoj, kdy hodnoty indexů opakovaně klesají.

4. KAPITÁLOVÁ PŘIMĚŘENOST (banky s licenci k 31. 12. 2002)

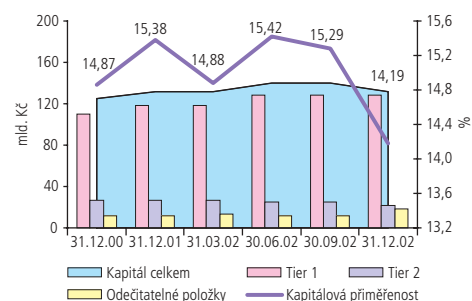
Kapitálová přiměřenost jako jeden z nejdůležitějších obezřetnostních nástrojů bankovního podnikání odráží poměr bankovního kapitálu a kapitálového požadavku vyžadovaného ke krytí neočekávaných ztrát plynoucích z bankovního podnikání. Při dostatečné výši kapitálové přiměřenosti bankovní kapitál pokryje tato případná rizika a ochrání tím vložené cizí zdroje, tj. především klientské vklady. Při stanovování kapitálové přiměřenosti jsou měřena různá finanční rizika, což dále přispívá k obezřetnostní správě bank. Monitorování kapitálové přiměřenosti je natolik významné, že se v poněkud odlišné podobě standardně zavádí i pro jiné typy finančních organizací spravujících cizí zdroje.

Průměrná kapitálová přiměřenost k 31. 12. 2002 dosáhla 14,19 %, což při stejné metodice propočtu představuje pokles o 1,19 procentního bodu ve srovnání s koncem roku 2001. Po výrazném poklesu v 1. čtvrtletí a následném růstu na roční maximum 15,42 % na konci 1. pololetí 2002 pokračoval vývoj kapitálové přiměřenosti nejdříve mírným a později výraznějším poklesem na roční minimum v posledním čtvrtletí. Zatímco růst zaznamenaný koncem prvního pololetí byl způsoben růstem celkového kapitálu souvisejícím s termíny konání valných hromad, jejichž rozhodnutí o rozdělení zisku má vliv na případné začlenění části zisku minulého účetního období do kapitálu banky, pokles v posledním čtvrtletí byl způsoben poklesem celkového kapitálu.

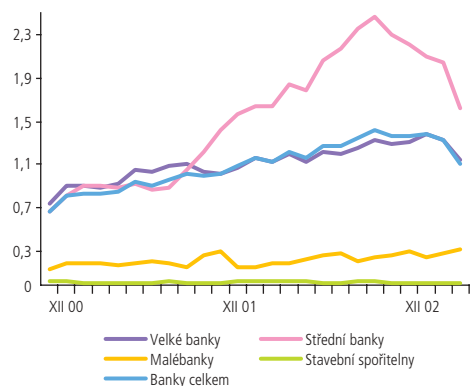
Celkový kapitál k 31. 12. 2002 činil 130,9 mld. Kč, tj. asi o 1 % méně než na konci roku 2001. Rozhodující složkou celkového kapitálu je kapitál Tier 1, který je tvořen především základním kapitálem, rezervními fondy a nerozděleným ziskem z předchozích období. Tier 1 vzrostl meziročně o více než 8 % na 127,8 mld. Kč. Objemově méně významný kapitál Tier 2, do kterého je začleněn zejména podřízený dluh a všeobecné rezervy na krytí rizik, meziročně klesl přibližně o 1/7 na 21,9 mld. Kč. Bankami není dosud využíván kapitál Tier 3, který rovněž může posílit kapitálovou vybavenost bank. Po znatelném růstu v prvním a zejména posledním čtvrtletí vzrostly odečitatelné položky meziročně o 67,5 % na 18,8 mld. Kč. Tento růst odečitatelných položek, který představuje hlavní příčinu poklesu celkového kapitálu v závěru roku 2002, byl způsoben změnou vykazování kapitálových investic do bank a finančních institucí a investicemi do softwaru ve skupině velkých bank.

Kapitálový požadavek odráží potřebu kapitálového krytí neočekávaných ztrát plynoucích z bankovních aktivit. Struktura a velikost kapitálového požadavku závisí na struktuře

GRAF Č. 43
STRUKTURA KAPITÁLU
banky s licenci k 31. 12. 2002

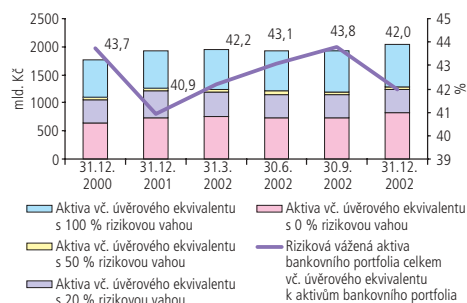

GRAF Č. 44
POMĚR MEZI AKTIVY
OBCHODNÍHO A BANKOVNÍHO PORTFOLIA
banky s licenci k 31. 12. 2002

GRAF Č. 45
RIZIKOVĚ VÁŽENÁ AKTIVA
banky s licenci k 31. 12. 2002

TAB Č. 13
POMĚR MEZI ROZVAHOVÝMI
A PODROZVAHOVÝMI SLOŽKAMI PORTFOLIÍ
banky s licenci k 31. 12. 2002

	31.12.00	31.12.01	31.03.02	30.06.02	30.09.02	31.12.02
Bankovní portfolio						
Velké banky	3,1	3,8	2,6	2,5	2,3	2,7
Střední banky	1,3	2,5	2,1	2,4	2,3	2,2
Malé banky	4,9	8,7	6,6	8,1	6,3	6,7
Stavební spořitelny	28,2	37,2	36,0	18,6	23,8	22,6
Obchodní portfolio						
Velké banky	0,6	0,4	0,2	0,3	0,3	0,2
Střední banky	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Malé banky	10,6	5,0	9,0	14,0	4,1	8,3
Stavební spořitelny	0,8	-	0,8	14,7	1,3	-

Pozn.: Stavební spořitelny nevykázaly na konci let 2001 a 2002 žádná podrozvahová aktiva v obchodním portfoliu.

TAB Č. 14
ROZDĚLENÍ BANK PODLE DOSAŽENÉ
KAPITÁLOVÉ PŘÍMĚŘENOSTI
banky s licenci k 31. 12. 2002

	31.12.97	31.12.98	31.12.99	31.12.00	31.12.01	31.12.02
pod 8 %	3	1	0	0	0	1
8 až 12 %	8	8	5	7	4	7
12 až 15 %	0	4	9	5	7	9
15 až 20 %	6	4	7	6	8	2
20 až 50 %	5	5	1	4	4	6
nad 50 %	4	5	5	5	4	3

a objemu bankovních aktivit, které se člení na bankovní a obchodní portfolio. Do bankovního portfolio se řadí tradiční finanční nástroje, které má banka v úmyslu držet do splatnosti. Obchodní portfolio představují finanční nástroje držené za účelem obchodování a dosažení zisku z cenových rozdílů v krátkodobém horizontu.

Rozhodující část celkového kapitálového požadavku je tvořena kapitálovým požadavkem k úvěrovému riziku bankovního portfolio (více než 90 % celku), což plyne z výrazně nejvyšší rizikovosti tohoto typu operací. Rizikově vážená aktiva bankovního portfolio ke konci roku 2002 dosáhla 857,0 mld. Kč s meziročním přírůstkem 8,3 %. Vzhledem k mírně klesající rizikovosti aktiv bankovního portfolio byl tento přírůstek mírně nižší než růst jejich účetní hodnoty. Podíl rizikově vážených aktiv bankovního portfolio a jejich celkové účetní hodnoty ke konci roku 2002 činil 42,0 % a proti konci roku 2001 se zvýšil o více než 1 procentní bod.

Celkový kapitálový požadavek meziročně vzrostl o 7,2 % na 73,8 mld. Kč, přičemž kapitálový požadavek, jehož účelem je krytí rizik plynoucích z bankovního portfolio, vzrostl o necelou 1/10 na 68,6 mld. Kč a kapitálový požadavek obchodního portfolio na konci roku 2002 mírně klesl na 5,2 mld. Kč.

Pro české bankovníctví, nejvýrazněji pak pro malé banky a stavební spořitelny, je charakteristické zaměření na klasické bankovní aktivity. Převaha tradičních bankovních aktivit se projevuje nejen v poměrech obchodního a bankovního portfolio, ale také v poměrech rozvahových a podrozvahových aktiv v jednotlivých portfoliích. Vzhledem k tomu, že některé relativně novější bankovní operace (především derivátové obchody) jsou zachyceny v podrozvaze, banky více orientované na tyto operace mají podstatně nižší poměr rozvahových a podrozvahových složek v obou portfoliích.

Meziroční pokles průměrné kapitálové přiměřenosti o 1,19 procentního bodu se projevilo i na rozložení individuálních hodnot kapitálové přiměřenosti. Zatímco ke konci roku 2001 se hodnoty kapitálové přiměřenosti jednotlivých bank soustředily výrazněji do intervalu 12 % až 20 %, koncem roku 2002 se větší počet bank nacházel v intervalu 8 % až 15 %, přičemž jedna banka nepřekročila hranici 8 % a tři největší banky se nacházely ve skupině s rozpětím 12 % až 15 %. V meziročním srovnání vzrostl počet bank ve skupině s kapitálovou přiměřeností 20 % až 50 %. K posunu v rozložení kapitálové přiměřenosti došlo především na úkor skupiny s kapitálovou přiměřeností 15 % až 20 %.

Z rozložení hodnot kapitálové přiměřenosti všech bank (bez poboček zahraničních bank) je zřetelná jejich vyrovnanost. Výrazně vysokou kapitálovou přiměřenost nad 40 %, která zpravidla signalizuje specifické zaměření banky nebo v některých případech také její nízkou aktivitu ve vykonávaných činnostech, na konci roku 2002 vykazovaly 4 banky. Relativně nízkou kapitálovou přiměřenost pod 10 % vykazovaly koncem roku rovněž 4 banky.

5. HOSPODÁŘSKÉ VÝSLEDKY BANKOVNÍHO SEKTORU (banky s licenci k 31. 12. 2002)

Čisté zisky či ztráty dosažené bankami při jejich celkovém hospodaření vznikají jako výslednice několika faktorů. Dvěma rozhodujícími momenty, které mohou banky samy ovlivnit, jsou maximalizace tvorby zisku vznikajícího na základě vlastních obchodních aktivit a minimalizace nákladů, které musí banky pro dosažení zisku vynaložit. Vynaložené správní náklady odrážejí současně celkovou produktivitu a efektivitu bankovních činností. Nemalou roli v celkově dosahovaných hospodářských výsledcích seh-

rává rovněž kvalita aktiv, neboť tvorba odpovídajících opravných položek a rezerv ovlivňuje výši kapitálu banky a snižuje disponibilní zisk banky.

Dobré hospodářské výsledky bank, tj. tvorba zisku na dostatečné úrovni, jsou hlavním zdrojem krytí potenciální bankovních rizik různého typu, kterým se nelze v rámci bankovních obchodů vyhnout. Na krytí těchto případných rizik musí banka disponovat dostatečným kapitálem, jehož základním zdrojem je vedle navyšování základního kapitálu vlastní zisk.

5.1 ZISK Z FINANČNÍ ČINNOSTI

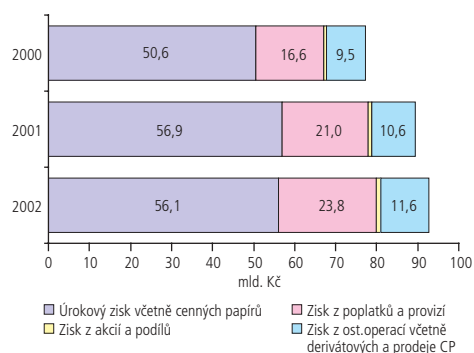
Zisk z finanční činnosti je hlavní složkou celkového zisku bank před zdaněním. Zatímco ostatní případné ziskové položky (např. prodej aktiv či rozpouštění rezerv) představují mimořádné a v podstatě neopakovatelné příjmy bankovních institucí, kontinuita v tvorbě zisku z finanční činnosti je výsledkem i předpokladem celkového úspěšného hospodaření bank. Výsledná hodnota zisku z finanční činnosti je přitom ovlivněna nejen vnitřními faktory, které jsou plně v moci managementu bank, ale také vnějším ekonomickým prostředím, v němž se banky pohybují a na které musí reagovat.

Zisk z finančních činností v roce 2002 dosáhl 92,6 mld. Kč, tj. o 3,6 % více než v roce 2001. Rozhodující složkou s 61 % podílem na celkovém zisku z finanční činnosti byl úrokový zisk. Podíl úrokového zisku na celku se však meziročně snížil (o 3 body) v souvislosti s jeho absolutním poklesem. Zisk z poplatků a provizí vzrostl meziročně o více než 13 % a dosáhl 1/4 na celku. Prostřednictvím odstupňované výše poplatků se jednotlivé banky snaží ovlivnit chování klientů, aby upřednostňovali pro banku méně nákladné způsoby komunikace s klientem, tj. aby klienti využívali více různé formy elektronického bankovníctví a méně osobní obsluhu na přepážkách. Při použití pokročilejších forem elektronického bankovníctví provádí zákazník vybrané operace sám a banka tak může snižovat počet kontaktních pracovníků na pobočkách. Vzhledem k vysokým investičním nákladům spojeným se zaváděním a rozšiřováním elektronického bankovníctví banky usilují o jejich rychlou návratnost rovněž prostřednictvím poplatků, které jsou v současnosti na vyšší úrovni, než je tomu běžně v zahraničí. Zisky plynoucí z ostatních finančních činností, tj. z devizových operací, derivátových operací, držení a prodeje cenných papírů se v roce 2002 podílely na zisku z finanční činnosti necelými 14 %. Z pohledu tvorby zisku jsou v této skupině nejvýznamnějšími derivátové a devizové operace určené k obchodování.

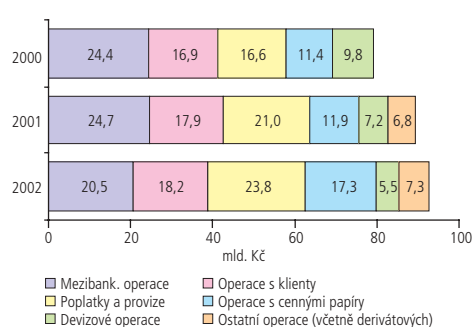
Z pohledu členění zisku z finančních činností podle jejich typu je struktura relativně rovnoměrně rozložena mezi zisky dosahované z poplatků a provizí, z mezibankovních operací (obě skupiny dosahují jednotlivě více než 20 % z celku), z operací s klienty a z operací s cennými papíry, které se postupně k hranici 20 % blíží. Operace devizové, derivátové a jiné jsou z pohledu tvorby zisku podstatně méně významné. Při meziročním srovnání došlo k podstatným změnám především u mezibankovních operací, jejichž zisk klesl téměř o 17 %. Naopak významnějšími zdroji zisku se v roce 2002 ve srovnání s rokem 2001 staly operace s cennými papíry a poplatky a provize, které jsou rozhodujícími růstovými položkami vedoucími k celkovému růstu zisku z finanční činnosti.

Tempo růstu zisku z finanční činnosti bylo v roce 2002 nižší než tempo růstu celkových průměrných aktiv, což vyústilo ve velmi mírný meziroční pokles ukazatele podílu zisku z finanční činnosti na průměrné čisté bilanční sumě, který na konci roku 2002 dosáhl 3,7 %. Pozvolna se měnící skladba zisku z finanční činnosti se odráží rovněž

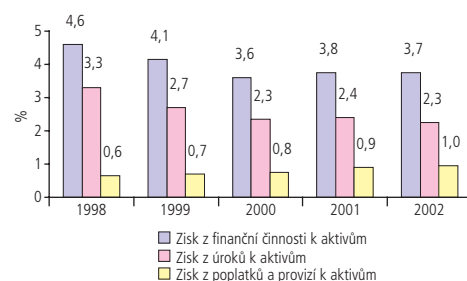
GRAF Č. 46
STRUKTURA ZISKU Z FINANČNÍ ČINNOSTI
PODLE DRUHU ZISKU
banky s licencí k 31. 12. 2002

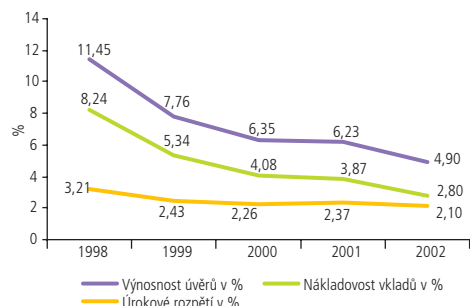
GRAF Č. 47
STRUKTURA ZISKU Z FINANČNÍ ČINNOSTI
PODLE TYPU ČINNOSTI
banky s licencí k 31. 12. 2002

GRAF Č. 48
ZISK Z FINANČNÍ ČINNOSTI K AKTIVŮM
banky s licencí k 31. 12. 2002

GRAF Č. 49
VYBRANÉ UKAZATELE ZISKOVOSTI
 banky s licencí k 31. 12. 2002

na vývoji poměrů jeho jednotlivých složek vztažených k průměrným aktivům. Zisk z úroků v roce 2002 dosáhl 2,3 % celkových průměrných aktiv, což je hodnota odpovídající konci roku 2000, avšak mírně nižší, než tomu bylo v roce 2001. Zisk z poplatků a provizí vztažený k celkovým průměrným aktivům naopak u průměrné banky českého bankovního sektoru od konce roku 1998 trvale rostl.

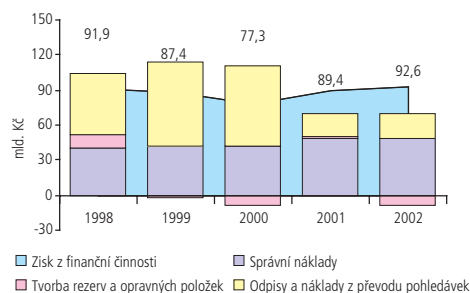
V průběhu roku 2002 pokračovalo snižování základních úrokových sazeb vyhlášených ČNB (dvoutýdenní repo sazba meziročně klesla o 2 body na 2,75 %, diskontní sazba rovněž o 2 body na 1,75 % a stejný pokles zaznamenala i lombardní sazba s 3,75 % v závěru roku). Pokles sazeb vyhlášených centrální bankou našel odezvu v reakci komerčních bank, které postupně opakovaně snižovaly úrokové sazby jak z poskytnutých úvěrů, tak i z přijatých vkladů. Výnosnost úvěrů a rovněž nákladovost vkladů zaznamenaly nejnižší hodnoty za posledních 5 let. Současně s poklesem komerčních úrokových sazeb došlo v roce 2002 také k poklesu úrokového rozpětí (o 0,27 bodu na 2,10 %), což se stalo hlavní příčinou meziročního poklesu v tvorbě úrokového zisku.

5.2 ČISTÝ ZISK

Čistý zisk bankovního sektoru České republiky v roce 2002 dosáhl 28,2 mld. Kč, což představuje meziroční růst o 66,2 %. Z celkového počtu 37 bank na konci roku 2002 byly 4 banky ztrátové. Bankovní sektor tak vykázal již třetím rokem ziskové hospodaření, přičemž celkový kladný hospodářský výsledek je každým rokem vyšší.

Výsledná hodnota čistého zisku je závislá především na zisku z finanční činnosti, správních nákladech a čisté tvorbě opravných položek a rezerv. Do tvorby čistého zisku však vstupují rovněž ostatní provozní a mimořádné výnosy a náklady a daň z příjmu. Ostatní provozní a mimořádné čisté výnosy v roce 2002 činily 9,5 mld. Kč. Bankovní sektor zaplatil na dani z příjmů za rok 2002 více než dvojnásobek daně roku 2001, a to 11,5 mld. Kč. Asi 2/3 čistého zisku byly vygenerovány třemi nejziskovějšími bankami, 10 neúspěšnějších bank z pohledu tvorby čistého zisku dosáhlo přes 90 % celkového čistého zisku bankovního sektoru v České republice v roce 2002.

GRAF Č. 50
DOSTATEČNOST TVORBY ZISKU Z FINANČNÍ ČINNOSTI
 banky s licencí k 31. 12. 2002

V roce 2002, stejně jako v roce 2001, vytvořily banky působící na území České republiky finanční zisk ve výši, která znatelně překročila pravidelně tvořené nákladové položky. Zatímco v roce 2001 překročil celkově vytvořený zisk z finanční činnosti vynaložené správní náklady, vytvořené rezervy a opravné položky, odpisy a náklady na převod pohledávek o 22 %, v roce 2002 to již bylo o 34 %. Růst přebytku zisku z finanční činnosti nad pravidelně vynakládanými nákladovými položkami je způsoben na jedné straně růstem zisku, na druhé straně meziročním poklesem nákladových položek (celkem o více než 13 %). Hlavní příčinou meziročního poklesu celkových pravidelných nákladů souvisejících s provozem banky, krytím rizik a nákladů vzniklých v důsledku prodeje aktiv s nízkou kvalitou se v roce 2002 stalo rozpouštění rezerv a opravných položek a mírný pokles správních nákladů, zatímco odpisy a náklady na převod pohledávek zaznamenaly mírný růst. V důsledku zlepšení kvality úvěrového portfolia nebylo v roce 2002 potřebné vytvářet opravné položky a rezervy v té výši, jako tomu bylo v letech předchozích. V opačném směru naopak působilo rozpouštění opravných položek k pohledávkám převáděným mimo bankovní sektor, přičemž tento prvek ovlivnil celkové výsledné hospodaření bank již v roce 2001.

Hospodářské výsledky celého bankovního sektoru vyjádřené meziročním růstem čistého zisku byly ovlivněny především růstem ve skupině velkých bank. Čistý zisk velkých bank v roce 2002 činil 23,2 mld. Kč a meziročně tak vzrostl na více než dvojnásobek. Srovnatelného tempa růstu čistého zisku dosáhly pobočky zahraničních bank.

Všechny jednotlivé sledované skupiny bank (s výjimkou malých bank v roce 2002) byly ziskové jak v roce 2002, tak také již v roce 2001. Velké banky dosáhly v roce 2002 více než 80 % celkového čistého zisku bankovního sektoru. Za velkými bankami s velkým odstupem následují střední banky a pobočky zahraničních bank. Velké banky meziročně zvýšily svůj podíl na celkově dosaženém čistém zisku na úkor středních a malých bank. Střední banky zaznamenaly mírný meziroční pokles v tvorbě čistého zisku, zatímco čistý hospodářský výsledek stavebních spořitelů v roce 2002 opakovaně vzrostl.

Ve vztahu k průměrné disponibilní bilanční sumě, kterou vykázaly jednotlivé skupiny v roce 2002, dosáhla nejvyšší hodnoty čistého zisku skupina velkých bank, a to 1,4 %. Vzhledem k velké váze, kterou mají velké banky na celém bankovním sektoru, byla i výsledná hodnota ROAA celého bankovního sektoru (1,1 %) v roce 2002 pozitivně ovlivněna velkými bankami. Na druhém místě se za velkými bankami umístily z pohledu rentability aktiv pobočky zahraničních bank s 1,0 %. Rentabilita aktiv dosažená v ostatních skupinách se nalézala pod hladinou 1 %.

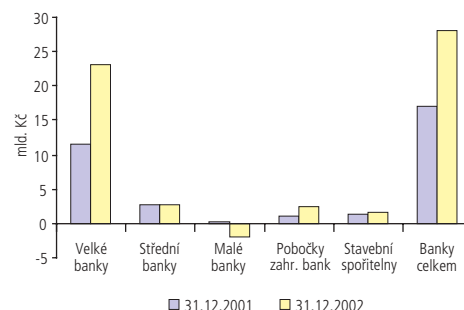
Rentabilita vlastního kapitálu Tier 1 dosáhla v roce 2002 za celý bankovní sektor 22,1 %, což je hodnota o 7,6 bodu vyšší než v roce 2001. Stejně jako rentabilita aktiv, i tento ukazatel je ovlivněn především velmi dobrým hospodářským výsledkem dosaženým velkými bankami, jejichž rentabilita Tier 1 v roce 2002 dosáhla 27,7 % (téměř dvojnásobek hodnoty roku 2001). Z rozložení hodnot rentability kapitálu Tier 1 je zřetelná jejich výrazná koncentrace v intervalu 15 % až 20 %. Do tohoto rozpětí spadají hodnoty dosažené u 8 bank, které současně představují 40 % celkových aktiv bankovního sektoru. Zápornou hodnotu ukazatele vykázaly pouze 3 banky. Vzhledem k tomu, že se jedná o banky s relativně malou bilanční sumou, představují banky se zápornou rentabilitu Tier 1 necelá 2 % bilanční sumy bankovního sektoru. Zcela opačná je situace bank dosahujících rentability Tier 1 vyšší než 25 %. Do této skupiny spadají 2 banky, které disponují aktivy ve výši 40 % celé bilanční sumy bankovního sektoru.

5.3 EFEKTIVNOST A PRODUKTIVITA

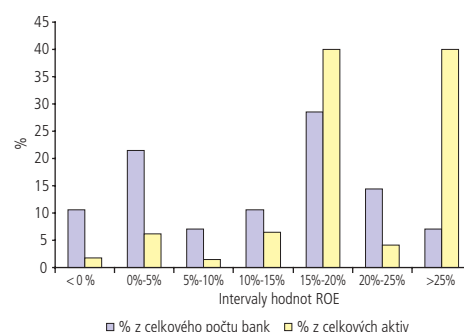
Správní náklady v roce 2002 dosáhly 47,9 mld. Kč, což znamená mírný meziroční pokles. Tento pokles byl ovlivněn snížením všech dílčích položek správních nákladů s výjimkou ostatních správních nákladů. Pokles celkových správních nákladů komerčních bank v prostředí ekonomiky České republiky, která v prosinci 2002 zaznamenala míru inflace 1,8 %, je dokladem faktické realizace snižování nákladů, a to do značné míry v oblasti nákladů na zaměstnance a nákladů spojených s provozem poboček. Pokračující trend snižování počtu kontaktních míst a osob, typický pro velké banky, je v kontrastu s ostatními skupinami bank usilujícími o další expanzi na bankovním trhu prostřednictvím nových pracovišť či nově přijatých zaměstnanců. V případě bankovních míst snížily jejich počet v roce 2002 velké a malé banky, zatímco ostatní skupiny jejich počet zvýšily. Počet zaměstnanců snížily v minulém roce velké banky a pobočky zahraničních bank, zatímco ostatní skupiny jejich počet naopak zvýšily.

Postupující racionalizace práce na centrálních velkých bank a zavádění nových technologií do organizace vnitřních procesů a distribuce bankovních služeb bude pravděpodobně probíhat i nadále. Tyto změny by vedle zvyšování efektivity správy bank měly dále zvyšovat rozsah a kvalitu produktů a služeb bankovního sektoru. Znatelný pokles správních nákladů velkých bank v průběhu roku 2002 byl částečně kompenzován růstem správních nákladů v ostatních skupinách bank. Nejvýznamnější složkou správních nákladů jsou náklady na zaměstnance, které ke konci roku 2002 dosáhly 22,4 mld. Kč. Tyto náklady tak činily 46,8 % správních nákladů. Další významnou složkou ve struktuře

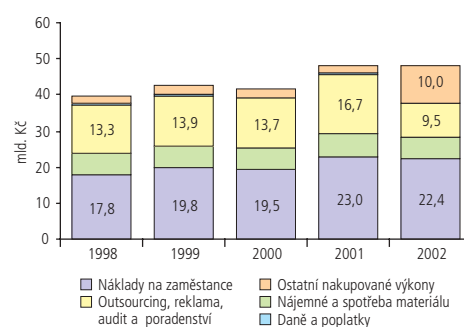
GRAF Č. 51
STRUKTURA ČISTÉHO ZISKU PODLE SKUPIN BANK
banky s licencí k 31. 12. 2002

GRAF Č. 52
ROZLOŽENÍ HODNOT RENTABILITY TIER 1
V % K 31. 12. 2002
banky s licencí k 31. 12. 2002

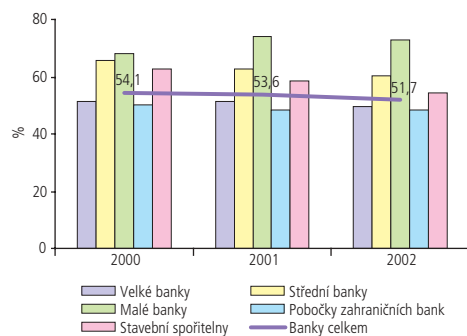

GRAF Č. 53
STRUKTURA SPRÁVNÍCH NÁKLADŮ
banky s licencí k 31. 12. 2002

GRAF Č. 54
UKAZATEL POMĚRU SPRÁVNÍCH NÁKLADŮ
K ZISKU Z FINANČNÍ ČINNOSTI

banky s licenci k 31. 12. 2002

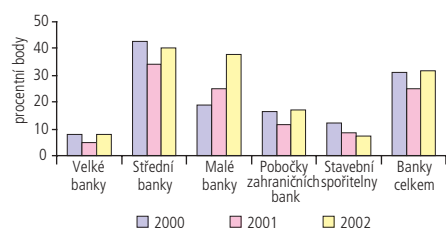

správních nákladů jsou náklady na nakupované výkony, za které v roce 2002 banky zaplatily 19,5 mld. Kč (z toho outsourcing, reklama, audit a poradenství 9,5 mld. Kč). Náklady na nájemné a spotřebu materiálu se dlouhodobě pohybují kolem hladiny 6 mld. Kč.

Podíl správních nákladů na celkových aktivech ke konci roku 2002 činil necelá 2 % a ve srovnání s rokem 2001 zaznamenal mírný pokles. Vlivem většího tempa růstu zisku z finanční činnosti než dosáhlo tempo růstu správních nákladů (resp. vlivem růstu zisku z finanční činnosti a poklesu správních nákladů velkých bank) v jednotlivých skupinách bank se poměr správních nákladů a zisku z finanční činnosti v roce 2002 snížil. Za celý bankovní sektor se uvedený poměr meziročně snížil z 53,6 % na 51,7 %.

GRAF Č. 55
EFEKTIVNOST NÁKLADŮ

banky s licenci k 31. 12. 2002

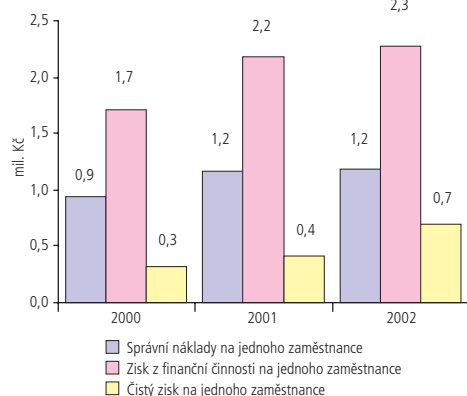

Pozn.: Hodnoty vyjadřují diferenci mezi průměrem v příslušné skupině a bankou s neefektivněji vynaloženými náklady v této skupině při použití ukazatele správní náklady/zisk z finanční činnosti.

Vysoké rozdíly v efektivnosti jednotlivých bank vyjádřené ukazatelem správní náklady/zisk z finanční činnosti ukazují na méně efektivní využívání zdrojů některými bankami, a to i při srovnání hodnot dosažených bankami ve stejných skupinách, tj. bankami, u nichž jsou obvykle srovnatelné podmínky celkového provozu a obchodního zaměření. Banky zařazené do skupin stavebních spořitelen a velkých bank dosáhly v roce 2002 nejvyrovnanějších hodnot efektivnosti. Rozdíl mezi nejnižší hodnotou ukazatele správní náklady/zisk z finanční činnosti a průměrnou hodnotou skupiny v roce 2002 dosáhl u těchto skupin přibližně 7, resp. 8 bodů. Naopak nejnižší efektivnosti dosahují podle takto stanoveného kritéria střední banky, kde příslušný rozdíl v roce 2002 dosáhl 40 bodů, následované malými bankami (38 bodů). Vysoké hodnoty ve skupinách středních a malých bank jsou však částečně ovlivněny rozdílným zaměřením jednotlivých bank v těchto skupinách.

GRAF Č. 56
ZISKOVOST A NÁKLADOVOST NA JEDNOHO PRACOVNÍKA

banky s licenci k 31. 12. 2002

Vlivem téměř stagnujících celkových správních nákladů a mírného poklesu počtu pracovníků správní náklady připadající na jednoho zaměstnance v roce 2002 mírně vzrostly na 1,2 mil. Kč. Zisk z finanční činnosti na jednoho zaměstnance meziročně vzrostl o 4,2 % na 2,3 mil. Kč. V důsledku podstatného nárůstu čistého zisku v roce 2002 vzrostl meziročně ještě mnohem výrazněji ukazatel čistého zisku na jednoho zaměstnance (o více než 67 %). Na každého zaměstnance v českém bankovním sektoru tak za rok 2002 připadal nově vytvořený čistý zisk 693 tis. Kč. Při mírném poklesu počtu zaměstnanců a nepatrném růstu bilanční sumy bankovního sektoru vzrostla v průběhu roku 2002 celková aktiva spravovaná jedním zaměstnancem asi o 1 % na 62 mil. Kč.

C. PŘÍLOHY

Přehled bank a poboček zahraničních bank k 31. 12. 2002

I. Banky

Banka	Zahájení činnosti	Základní kapitál v mil. Kč (zapsaný)	Počet bankovních míst		Evidenční počet pracovníků
			v ČR	v zahraničí	
Citibank a.s.	24.6.1991	2 925	4		648
CREDIT LYONNAIS BANK PRAHA, a.s.	12.11.1992	600	1		88
Česká exportní banka, a.s.	1.7.1995	1 650	0		122
Česká spořitelna, a.s.	1.1.1969	15 200	673		11 518
Českomoravská hypoteční banka, a.s.	10.1.1991	664	36		303
Českomoravská stavební spořitelna, a.s.	8.9.1993	1 500	5		540
Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s.	1.3.1992	1 976	6		258
Československá obchodní banka, a.s.	1.1.1965	5 105	214	56	8 813
Dresdner Bank CZ a.s.	12.5.1992	1 000	1		173
eBanka, a.s.	1.1.1991	1 042	27		619
GE Capital Bank, a.s.	22.6.1998	500	186		1 970
HVB Bank Czech Republic a.s.	1.7.1992	5 047	24		1 169
HYPO stavební spořitelna, a.s.	1.10.1994	500	10		76
IC Banka, a.s.	6.4.1994	500	1		38
Interbanka, akciová společnost	1.2.1991	1 709	0		112
J&T BANKA, a.s.	18.12.1992	501	0		70
Komerční banka, a.s.	1.1.1990	19 005	339		8 795
Plzeňská banka a.s.	1.10.1993	1 000	0		35
První městská banka, a.s.	1.9.1993	500	1		75
Raiffeisenbank a.s.	1.7.1993	2 000	41		1038
Raiffeisen stavební spořitelna a.s.	7.9.1993	650	0		195
Stavební spořitelna České spořitelny, a.s.	1.7.1994	750	0		326
Union banka, a.s.	15.11.1991	2 444	91		1 097
Volksbank CZ, a.s.	1.1.1994	750	16	1	363
Všeobecná stavební spořitelna Komerční banky, a.s.	16.12.1993	500	0		398
Wüstenrot hypoteční banka a.s.	23.12.2002	600	0		0
Wüstenrot - stavební spořitelna, a.s.	11.11.1993	550	0		165
Živnostenská banka, a.s.	r. 1868	1 360	27	1	800

II. Pobočky zahraničních bank

Banka	Zahájení činnosti	Země centrály	Počet obchodně místních jednotek		Evidenční počet pracovníků
			v ČR	v zahraničí	
ABN AMRO Bank N.V.	6.5.1993	Nizozemsko	1		128
COMMERZBANK Aktiengesellschaft, pobočka Praha	1.12.1992	SRN	2		161
Deutsche Bank Aktiengesellschaft Filiale Prag, organizační složka	1.12.1993	SRN	0		70
HSBC Bank plc - pobočka Praha	1.5.1997	Velká Británie	0		41
ING Bank N.V.	1.9.1993	Nizozemsko	1		158
Raiffeisenbank im Stiftland eG pobočka Cheb, odštěpný závod	2.1.1995	SRN	1		25
Sparkasse Mühlviertel - West banka a.s. pobočka České Budějovice	20.3.1995	Rakousko	6		52
Všeobecná úverová banka a.s., pobočka Praha	14.1.1993	Slovensko	1		77
Waldviertler Sparkasse von 1842 pobočka	1.5.1994	Rakousko	7		109

III. Banky v likvidaci, konkurzním řízení

Banka	Zahájení činnosti	Odnětí licence
AB Banka, a.s. v likvidaci	1.4.1991	15.12.1995
Agrobanka Praha, a.s., v likvidaci	1.7.1990	2.9.1998
Banka Bohemia, a.s. - v likvidaci	1.2.1991	neodňata
Baska a.s., v „likvidaci“	13.12.1990	31.3.1997
COOP BANKA, a.s., v likvidaci	24.2.1992	6.5.1998
Česká banka, akciová společnost Praha - v likvidaci	28.2.1992	15.12.1995
Ekoagrobanka, a.s., v likvidaci	1.11.1990	31.5.1997
Kreditní banka Plzeň, a.s. - v likvidaci	1.1.1991	8.8.1996
Kreditní a průmyslová banka, a.s.	1.4.1991	31.8.1995
Moravia Banka, a.s. v likvidaci	2.7.1992	9.11.1999
Pragobanka, a.s.	1.10.1990	24.10.1998
První slezská banka a.s., v likvidaci	12.1.1993	13.5.1996
Realitbanka, a.s.	1.11.1991	17.4.1997
UNIVERSAL BANKA, a.s.	15.2.1993	10.2.1999
Velkomoravská banka, a.s.	3.11.1992	10.7.1998

IV. Banky zaniklé bez likvidace

Banka	Zahájení činnosti	Zánik licence	Důvod
Bank Austria a.s.	1.1.1992	30.6.1998	fúze
Bank Austria Creditanstalt Czech Republic, a.s.	1.4.1991	1.10.2001	fúze
HYPO-BANK CZ a.s.	26.2.1992	31.12.1998	fúze
Poštovní banka a.s.	1.1.1991	1.1.1994	fúze
Westdeutsche Landesbank (CZ), a.s.	činnost nebyla zahájena	20.1.1998	nezahájení činnosti

V. Banky zaniklé s likvidací

Banka	Zahájení činnosti	Zánik licence	Ukončení likvidace
Evrobanka, a.s.	1.10.1991	30.6.1997	7.3.2001

VI. Bývalé banky v současnosti působící již jen jako a.s. bez povolení působit jako banka

Banka	Zahájení činnosti	Zánik licence
BANKA HANÁ, a.s.	11.1.1991	1.12.2000
Erste Bank Sparkassen (CR) a.s.	1.2.1993	30.9.2000
Foresbank, a.s.	7.9.1993	1.3.1999
IP Banka, a.s.	1.1.1990	7.8.2002
SOCIETE GENERALE BANKA, a.s.	15.4.1991	18.11.1999

VII. Pobočky, jejichž licence zanikla

Banka	Zahájení činnosti	Zánik licence	Důvod
SOCIETE GENERALE, pobočka Praha	1.1.1998	31.3.2002	fúze

VIII. Bývalý státní peněžní ústav

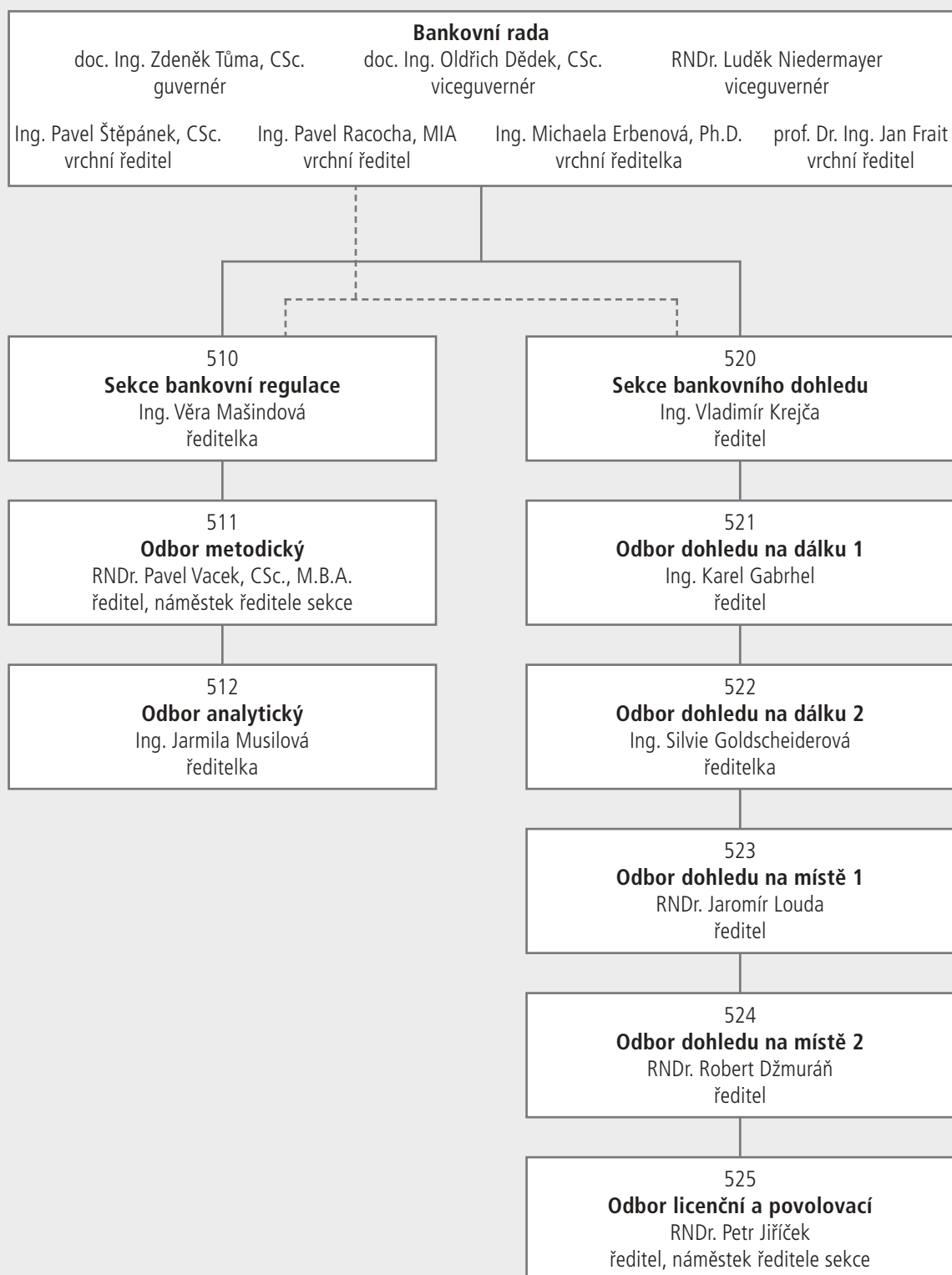
(transformace na nebankovní subjekt)

Banka	Zahájení činnosti	Zánik licence
Konsolidační banka Praha, s.p.ú.	23.2.1993	1.9.2001

Organizační schéma bankovního dohledu České národní banky

k 31. 12. 2002

ROZDĚLENÍ BANK DO SKUPIN

I. VELKÉ BANKY

1. Česká spořitelna, a.s.
2. Československá obchodní banka, a.s.
3. HVB Bank Czech Republic a.s.
4. Komerční banka, a.s.

II. STŘEDNÍ BANKY

1. Citibank a.s.
2. CREDIT LYONNAIS BANK PRAHA, a.s.
3. Česká exportní banka, a.s.
4. Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s.
5. Dresdner Bank CZ a.s.
6. GE Capital Bank, a.s.
7. Raiffeisenbank a.s.
8. Union banka, a.s.
9. Živnostenská banka, a.s.

III. MALÉ BANKY

1. Českomoravská hypoteční banka, a.s.
2. eBanka, a.s.
3. IC Banka, a.s.
4. Interbanka, akciová společnost
5. J&T BANKA, a.s.
6. Plzeňská banka a.s.
7. První městská banka, a.s.
8. Volksbank CZ, a.s.
9. Wüstenrot hypoteční banka a.s.

IV. POBOČKY ZAHRANIČNÍCH BANK

1. ABN AMRO Bank N.V.
2. COMMERZBANK Aktiengesellschaft, pobočka Praha
3. Deutsche Bank Aktiengesellschaft Filiale Prag, organizační složka
4. HSBC Bank plc - pobočka Praha
5. ING Bank N.V.
6. Raiffeisenbank im Stiftland eG pobočka Cheb, odštěpný závod
7. Sparkasse Mühlviertel - West banka a.s. pobočka České Budějovice
8. Všeobecná úverová banka a.s., pobočka Praha
9. Waldviertler Sparkasse von 1842 pobočka

V. STAVEBNÍ SPOŘITELNY

1. Českomoravská stavební spořitelna, a.s.
2. Stavební spořitelna České spořitelny, a.s.
3. HYPO stavební spořitelna, a.s.
4. Raiffeisen stavební spořitelna a.s.
5. Všeobecná stavební spořitelna Komerční banky, a.s.
6. Wüstenrot - stavební spořitelna, a.s.

Základní ukazatele měnového a hospodářského vývoje České republiky

		1998	1999	2000	2001	2002
Hrubý domácí produkt ^{1) 2)}	Objem (mld. Kč)	1 414,4	1421,0	1467,3	1512,6	1542,2
	Přírůstek (%)	-1,0	0,5	3,3	3,1	2,0
Outputy - přírůstek v % ²⁾	Průmysl	1,9	-3,1	5,4	6,5	4,8
	Stavebnictví	-7,0	-6,5	5,3	9,6	2,5
Ceny ³⁾	Míra inflace (%)	10,7	2,1	3,9	4,7	1,8
Nezaměstnanost ⁴⁾	Míra nezaměstnanosti (%)	7,5	9,4	8,8	8,9	9,8
Zahraniční obchod	Vývoz (mld. Kč)	834,2	908,8	1121,1	1269,6	1251,9
	Dovoz (mld. Kč)	914,5	973,2	1241,9	1386,3	1326,3
	Saldo (mld. Kč)	-80,3	-64,4	-120,8	-116,7	-74,5
Průměrné mzdy ²⁾	Nominální (%)	9,4	8,2	6,6	8,5	7,3
	Reálné (%)	-1,2	6,0	2,6	3,6	5,4
Platební bilance	Běžný účet (mld. Kč)	-40,5	-50,6	-104,9	-124,5	-121,4
	Finanční účet (mld. Kč)	94,3	106,6	148,0	172,9	340,3
Kurzy devizového trhu ⁵⁾	Kč/USD	32,27	34,59	38,59	38,04	32,74
	Kč/EUR	35,85	36,88	35,61	34,08	30,81
Průměrná úroková míra z mezi- bankovních vkladů	7 denní	14,15	6,85	5,29	5,15	3,61
	3 měsíční	14,33	6,85	5,36	5,18	3,55
	6 měsíční	14,23	6,89	5,48	5,21	3,56
(PRIBOR) (%) ⁵⁾						
Diskontní sazba (%) ⁴⁾		7,50	5,00	5,00	3,75	1,75
Lombardní sazba (%) ⁴⁾		12,50	7,50	7,50	5,75	3,75
2T repo sazba (%) ⁴⁾		9,50	5,25	5,25	4,75	2,75
Index kapitálového trhu PX50 ⁵⁾		439,9	455,2	551,9	411,5	437,5

1) Ve stálých cenách roku 1995

2) Přírůstek v % proti stejnému období minulého roku

3) Míra inflace v prosinci daného roku

4) Stav ke konci období

5) Roční průměry

Aktiva

(banky s licencí k 31. 12. 2002)

	31.12.2000	31.12.2001	2002			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
			v mil. Kč			
Pokladní hotovost a vklady u emisních bank	61 271	80 281	63 533	62 635	72 137	70 804
v tom: pokladní hotovost	33 168	38 189	26 882	26 541	28 509	35 938
vklady u emisních bank	28 103	42 092	36 651	36 093	43 628	34 866
Dluhopisy státní a emis. bank přijímané k refinancování	110 473	143 801	107 906	117 449	194 776	213 979
Pohledávky za bankami	822 324	838 396	842 877	954 576	927 159	863 751
v tom: splatné na požádání	7 898	18 248	16 674	30 624	70 148	39 132
ostatní pohledávky za bankami	814 427	820 147	826 203	923 953	857 011	824 619
v tom: emisními	257 680	277 126	337 593	477 089	502 438	465 457
jinými	556 746	543 022	488 610	446 864	354 573	359 162
Pohledávky za klienty	808 605	921 786	904 349	883 908	882 950	904 691
v tom: splatné na požádání	38 366	47 232	23 037	18 778	29 353	16 761
ostatní pohledávky za klienty	770 239	874 554	881 312	865 131	853 597	887 930
Dluhové cenné papíry	229 863	268 367	247 036	246 843	188 570	184 357
v tom: vydané vládními institucemi	1 145	361	119 267	125 440	69 838	47 490
vydané ostatními subjekty	228 718	268 006	127 768	121 402	118 732	136 868
Akcie, podílové listy a ostatní podíly	67 215	51 369	51 273	51 023	49 760	47 126
Účasti s podstatným vlivem	1 310	4 108	4 077	4 377	4 462	4 258
Účasti s rozhodujícím vlivem	10 129	10 192	11 245	10 941	11 253	11 470
Nehmotný majetek	5 840	6 340	8 463	8 178	8 460	9 940
Hmotný majetek	53 923	51 640	48 708	47 033	46 273	46 657
Ostatní aktiva	61 714	105 223	96 621	136 820	119 339	141 231
Pohledávky za akcionáři	0	364	382	359	359	660
Náklady a příjmy příštích období	22 589	18 441	9 566	8 374	6 863	4 802
Aktiva celkem	2 255 259	2 500 308	2 396 035	2 532 517	2 512 360	2 503 726
			v %			
Pokladní hotovost a vklady u emisních bank	2,72	3,21	2,65	2,47	2,87	2,83
v tom: pokladní hotovost	1,47	1,53	1,12	1,05	1,13	1,44
vklady u emisních bank	1,25	1,68	1,53	1,43	1,74	1,39
Dluhopisy státní a emis. bank přijímané k refinancování	4,90	5,75	4,50	4,64	7,75	8,55
Pohledávky za bankami	36,46	33,53	35,18	37,69	36,90	34,50
v tom: splatné na požádání	0,35	0,73	0,70	1,21	2,79	1,56
ostatní pohledávky za bankami	36,11	32,80	34,48	36,48	34,11	32,94
v tom: emisními	11,43	11,08	14,09	18,84	20,00	18,59
jinými	24,69	21,72	20,39	17,65	14,11	14,35
Pohledávky za klienty	35,85	36,87	37,74	34,90	35,14	36,13
v tom: splatné na požádání	1,70	1,89	0,96	0,74	1,17	0,67
ostatní pohledávky za klienty	34,15	34,98	36,78	34,16	33,98	35,46
Dluhové cenné papíry	10,19	10,73	10,31	9,75	7,51	7,36
v tom: vydané vládními institucemi	0,05	0,01	4,98	4,95	2,78	1,90
vydané ostatními subjekty	10,14	10,72	5,33	4,79	4,73	5,47
Akcie, podílové listy a ostatní podíly	2,98	2,05	2,14	2,01	1,98	1,88
Účasti s podstatným vlivem	0,06	0,16	0,17	0,17	0,18	0,17
Účasti s rozhodujícím vlivem	0,45	0,41	0,47	0,43	0,45	0,46
Nehmotný majetek	0,26	0,25	0,35	0,32	0,34	0,40
Hmotný majetek	2,39	2,07	2,03	1,86	1,84	1,86
Ostatní aktiva	2,74	4,21	4,03	5,40	4,75	5,64
Pohledávky za akcionáři	0,00	0,01	0,02	0,01	0,01	0,03
Náklady a příjmy příštích období	1,00	0,74	0,40	0,33	0,27	0,19
Aktiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Pasiva

(banky s licenci k 31. 12. 2002)

	31.12.2000	31.12.2001	2002				
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.	
			v mil. Kč				
Závazky vůči bankám	361 697	371 847	352 329	322 310	291 436	304 705	
v tom: závazky vůči bankám splatné na požádání	7 717	18 902	17 443	17 502	49 633	29 560	
emisní banky	-	4 083	2 267	1 799	1 144	2 659	
jiné banky	7 717	14 819	15 177	15 703	48 490	26 902	
ostatní závazky vůči bankám	353 981	352 944	334 886	304 809	241 803	275 145	
emisní banky	5 542	634	121	119	108	114	
jiné banky	348 439	352 311	334 765	304 690	241 695	275 031	
Závazky vůči klientům	1 309 968	1 514 557	1 500 077	1 643 040	1 661 687	1 627 915	
v tom: splatné na požádání	457 870	555 829	558 007	615 283	625 619	666 341	
ostatní závazky	852 098	958 728	942 070	1 027 757	1 036 068	961 574	
Závazky z dluhových cenných papírů	271 785	269 590	187 180	168 737	159 741	167 488	
v tom: emitované dluhové cenné papíry	239 361	207 717	181 097	164 307	154 419	160 777	
krátkodobé	159 267	127 761	112 239	92 258	91 810	92 150	
dlouhodobé	80 094	79 956	68 858	72 049	62 608	68 627	
ostatní závazky	32 424	61 873	6 083	4 430	5 322	6 711	
Ostatní pasiva	80 575	122 410	129 707	173 028	162 950	171 657	
Výnosy a výdaje příštích období	24 219	13 914	10 114	10 160	9 949	5 632	
Rezervy	51 798	45 250	45 155	42 759	40 613	39 937	
Podřízené závazky	29 482	26 193	26 697	24 505	25 504	25 334	
Základní kapitál	73 228	72 492	73 065	73 022	73 072	73 466	
Vlastní akcie	-	722	710	627	585	560	
Emisní ážio	6 511	7 554	7 708	7 861	7 880	8 044	
Rezervní fondy a ostatní fondy ze zisku	27 703	28 803	28 800	29 788	29 688	28 883	
Rezervní fond na nové ocenění	-	0	0	0	0	0	
Kapitálové fondy	309	854	854	854	854	1 044	
Oceňovací rozdíly	159	63	-413	210	1 972	1 636	
Nerozdělený zisk nebo neuhrazená ztráta z předchozích období	3 335	10 590	27 493	20 618	21 069	20 375	
Zisk nebo ztráta za účetní období	14 487	16 914	7 979	16 251	26 532	28 170	
Pasiva celkem	2 255 259	2 500 308	2 396 035	2 532 517	2 512 360	2 503 726	
			v %				
Závazky vůči bankám	16,04	14,87	14,70	12,73	11,60	12,17	
v tom: závazky vůči bankám splatné na požádání	0,34	0,76	0,73	0,69	1,98	1,18	
emisní banky	-	0,16	0,09	0,07	0,05	0,11	
jiné banky	0,34	0,59	0,63	0,62	1,93	1,07	
ostatní závazky vůči bankám	15,70	14,12	13,98	12,04	9,62	10,99	
emisní banky	0,25	0,03	0,01	0,00	0,00	0,00	
jiné banky	15,45	14,09	13,97	12,03	9,62	10,98	
Závazky vůči klientům	58,09	60,57	62,61	64,88	66,14	65,02	
v tom: splatné na požádání	20,30	22,23	23,29	24,30	24,90	26,61	
ostatní závazky	37,78	38,34	39,32	40,58	41,24	38,41	
Závazky z dluhových cenných papírů	12,05	10,78	7,81	6,66	6,36	6,69	
v tom: emitované dluhové cenné papíry	10,61	8,31	7,56	6,49	6,15	6,42	
krátkodobé	7,06	5,11	4,68	3,64	3,65	3,68	
dlouhodobé	3,55	3,20	2,87	2,84	2,49	2,74	
ostatní závazky	1,44	2,47	0,25	0,17	0,21	0,27	
Ostatní pasiva	3,57	4,90	5,41	6,83	6,49	6,86	
Výnosy a výdaje příštích období	1,07	0,56	0,42	0,40	0,40	0,22	
Rezervy	2,30	1,81	1,88	1,69	1,62	1,60	
Podřízené závazky	1,31	1,05	1,11	0,97	1,02	1,01	
Základní kapitál	3,25	2,90	3,05	2,88	2,91	2,93	
Vlastní akcie	0,00	0,03	0,03	0,02	0,02	0,02	
Emisní ážio	0,29	0,30	0,32	0,31	0,31	0,32	
Rezervní fondy a ostatní fondy ze zisku	1,23	1,15	1,20	1,18	1,18	1,15	
Rezervní fond na nové ocenění	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Kapitálové fondy	0,01	0,03	0,04	0,03	0,03	0,04	
Oceňovací rozdíly	0,01	0,00	-0,02	0,01	0,08	0,07	
Nerozdělený zisk nebo neuhrazená ztráta z předchozích období	0,15	0,42	1,15	0,81	0,84	0,81	
Zisk nebo ztráta za účetní období	0,64	0,68	0,33	0,64	1,06	1,13	
Pasiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	

Podrozvahová aktiva

(banky s licencí k 31. 12. 2002)

	31.12.2000	31.12.2001	2002			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
	v mil. Kč					
Poskytnuté přísliby úvěrů a půjček	273 044	213 832	370 623	375 737	377 839	387 028
Pohledávky ze záruk	94 738	88 532	94 926	86 058	95 151	102 396
Pohledávky z akreditivů a směnec	13 600	7 762	7 263	5 592	5 254	6 580
Pohledávky ze spotových operací	109 358	73 346	95 776	156 540	126 263	92 087
Pohledávky z derivátových operací celkem	2 198 714	3 489 272	3 518 645	3 569 160	3 560 018	3 047 001
v tom: forwardy	886 790	1 395 874	1 418 399	1 488 421	1 499 139	1 141 168
futures	4 394	229	676	384	206	0
swapy	1 227 050	1 946 372	1 966 812	1 959 156	1 938 067	1 813 796
opční operace	80 479	146 796	132 756	121 199	122 607	92 037
v tom: úrokové a úvěrové nástroje	905 944	1 723 200	1 912 566	2 195 917	2 349 079	2 023 780
měnové nástroje	1 287 976	1 756 702	1 598 751	1 368 490	1 207 330	1 021 009
akciové nástroje	4 518	3 528	2 523	1 616	2 207	1 126
komoditní nástroje	276	5 842	4 805	3 137	1 402	1 086
Podrozvahová aktiva celkem	2 689 453	3 872 744	4 087 233	4 193 086	4 164 526	3 635 091
	v %					
Poskytnuté přísliby úvěrů a půjček	10,15	5,52	9,07	8,96	9,07	10,65
Pohledávky ze záruk	3,52	2,29	2,32	2,05	2,28	2,82
Pohledávky z akreditivů a směnec	0,51	0,20	0,18	0,14	0,13	0,18
Pohledávky ze spotových operací	4,07	1,89	2,34	3,73	3,03	2,53
Pohledávky z derivátových operací celkem	81,75	90,10	86,09	85,12	85,49	83,82
v tom: forwardy	32,98	36,04	34,70	35,50	36,00	31,39
futures	0,16	0,01	0,02	0,01	0,00	0,00
swapy	45,62	50,26	48,12	46,72	46,54	49,90
opční operace	2,99	3,79	3,25	2,89	2,95	2,53
v tom: úrokové a úvěrové nástroje	33,68	44,50	46,79	52,37	56,41	55,67
měnové nástroje	47,89	45,36	39,12	32,64	28,99	28,09
akciové nástroje	0,17	0,09	0,06	0,04	0,05	0,03
komoditní nástroje	0,01	0,15	0,12	0,07	0,04	0,03
Podrozvahová aktiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Podrozvahová pasiva

(banky s licencí k 31. 12. 2002)

	31.12.2000	31.12.2001	2002			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
	v mil. Kč					
Přijaté přísliby úvěrů a půjček	38 936	24 681	28 937	26 229	31 372	27 333
Závazky ze záruk	313 920	306 953	316 394	345 810	341 838	362 046
Závazky z akreditivů a směnec	19 317	11 588	12 304	12 019	11 199	8 547
Závazky ze spotových operací	109 746	73 571	93 256	153 364	124 545	91 191
Závazky z derivátových operací celkem	2 196 476	3 485 574	3 504 384	3 561 053	3 565 266	3 043 236
v tom: forwardy	887 059	1 397 740	1 407 364	1 485 337	1 503 786	1 145 909
futures	4 139	206	300	366	324	0
swapy	1 225 345	1 943 555	1 966 442	1 956 497	1 939 786	1 805 601
opční operace	79 933	144 073	130 278	118 852	121 370	91 726
v tom: úrokové a úvěrové nástroje	904 552	1 726 259	1 905 064	2 198 209	2 359 116	2 025 620
měnové nástroje	1 287 127	1 749 909	1 591 992	1 358 091	1 202 540	1 015 404
akciové nástroje	4 520	3 563	2 523	1 616	2 207	1 126
komoditní nástroje	276	5 842	4 805	3 137	1 403	1 086
Podrozvahová pasiva celkem	2 678 396	3 902 367	3 955 275	4 098 474	4 074 220	3 532 353
	v %					
Přijaté přísliby úvěrů a půjček	1,45	0,63	0,73	0,64	0,77	0,78
Závazky ze záruk	11,72	7,86	8,00	8,44	8,39	10,25
Závazky z akreditivů a směnec	0,72	0,30	0,31	0,29	0,27	0,24
Závazky ze spotových operací	4,10	1,89	2,36	3,74	3,06	2,58
Závazky z derivátových operací celkem	82,01	89,32	88,60	86,89	87,51	86,15
v tom: forwardy	33,12	35,82	35,58	36,24	36,91	32,44
futures	0,15	0,01	0,01	0,01	0,01	0,00
swapy	45,75	49,80	49,72	47,74	47,61	51,12
opční operace	2,99	3,69	3,29	2,90	2,98	2,60
v tom: úrokové a úvěrové nástroje	33,77	44,24	48,17	53,63	57,90	57,34
měnové nástroje	48,06	44,84	40,25	33,14	29,52	28,75
akciové nástroje	0,17	0,09	0,06	0,04	0,06	0,03
komoditní nástroje	0,01	0,15	0,12	0,08	0,03	0,03
Podrozvahová pasiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Výnosy a náklady

(banky s licenci k 31. 12. 2002, údaje v mil. Kč)

	31.12.2000	31.12.2001	2002			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Úrokové výnosy	135 090	143 129	33 266	64 419	95 043	122 604
Úrokové náklady	84 476	86 204	19 494	35 326	52 073	66 522
Úrokový zisk (včetně cenných papírů)	50 614	56 925	13 772	29 093	42 970	56 082
Přijaté poplatky a provize	21 351	25 767	7 042	13 952	21 437	29 962
Zaplacené poplatky a provize	4 797	4 797	1 253	2 340	4 165	6 174
Zisk z poplatků a provizí	16 554	20 970	5 789	11 611	17 271	23 788
Úrokový zisk vč. poplatků a provizí	67 168	77 895	19 561	40 705	60 242	79 870
Zisk z akcií a podílů	654	942	11	1 027	1 075	1 134
Zisk z devizových operací	9 831	7 154	1 538	214	4 194	5 536
Zisk z ostatních finančních operací (vč. derivátových a prodeje CP)	-380	3 456	1 362	5 800	4 914	6 085
Zisk z finanční činnosti	77 272	89 447	22 472	47 746	70 425	92 625
Správní náklady	41 840	47 939	10 843	23 426	34 765	47 916
Tvorba rezerv a opravných položek (čistá)	59 549	22 228	3 002	6 860	7 299	12 853
Ostatní provozní výnosy (+) resp.náklady (-)	36 401	2 717	3 011	3 505	5 676	7 791
Hrubý provozní zisk	10 881	20 270	10 870	19 704	33 176	37 959
Mimořádné výnosy (náklady)	1 403	1 726	768	1 261	861	1 687
Hrubý zisk před zdaněním	12 284	21 996	11 637	20 965	34 037	39 646
Daně	-2 100	5 046	2 768	4 714	7 505	11 476
Čistý zisk	14 385	16 951	8 870	16 251	26 532	28 170

Ziskovost a efektivnost

(banky s licenci k 31. 12. 2002)

	31.12.2000	31.12.2001	2002			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Zisk z bankovní činnosti k aktivům v %	3,59	3,77	3,70	3,90	3,80	3,73
Hrubý zisk k aktivům v %	0,57	0,93	1,92	1,71	1,84	1,59
Čistý zisk k aktivům v %	0,67	0,72	1,46	1,33	1,43	1,13
Čistý zisk k Tier 1 v %	13,08	14,41	29,84	25,42	27,62	22,05
Výnosnost úvěrů v %	6,35	6,23	5,57	5,29	5,07	4,90
Nákladovost vkladů v %	4,08	3,87	3,36	3,02	2,91	2,80
Úrokové rozpětí v %	2,26	2,37	2,21	2,28	2,17	2,10
Čistá úroková marže v %	2,53	2,47	2,36	2,48	2,40	2,35
Počet pracovníků v bank. sektoru	44 932	40 871	40 720	40 157	40 299	40 625
Na 1 pracovníka připadá v tis. Kč						
bilanční sumy	50 193	61 176	58 842	63 065	62 343	61 630
zisku z finanční činnosti	1 720	2 189	2 207	2 378	2 330	2 280
čistého zisku	320	415	871	809	878	693
správních nákladů	931	1 173	1 065	1 167	1 150	1 179
nákladů na zaměstnance	434	563	538	546	546	552
Správní náklady k aktivům v %	1,94	2,02	1,78	1,91	1,87	1,93

Úvěry

(banky s licencí k 31. 12. 2002, hrubé úvěry poskytnuté v ČR, údaje v mil. Kč, od března 2002 změna metodiky časového hlediska)

	31.12.2000	31.12.2001	2002			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Úvěry celkem	863 121	944 112	908 178	886 499	880 051	892 293
v tom: krátkodobé	349 028	323 504	289 773	257 928	258 211	261 504
střednědobé	177 629	188 590	256 157	254 180	247 105	251 391
dlouhodobé	336 464	432 018	362 248	374 391	374 735	379 398
Úvěry celkem	863 121	944 112	908 178	886 499	880 051	892 293
v tom: nefinančnímu sektoru	572 239	529 103	499 714	461 899	444 320	432 462
finančnímu sektoru	58 336	60 441	67 436	56 198	59 802	67 429
vládnímu sektoru	36 818	162 592	148 482	172 523	169 907	167 734
živnostem	24 021	22 919	21 584	20 370	20 776	21 552
obyvatelstvu	95 818	116 324	120 047	133 835	143 481	157 065
ostatní	75 889	52 733	50 915	41 674	41 765	46 051
Úvěry celkem	863 121	944 112	908 178	886 499	880 051	892 293
v tom: zemědělství a lesnictví	17 852	18 516	17 381	18 122	19 103	19 126
zpracovatelský průmysl	194 865	184 196	178 485	160 811	157 941	152 212
stavebnictví	18 026	13 601	14 084	15 291	14 526	12 984
peněžnictví a pojištnictví	87 014	154 481	149 578	167 833	159 100	159 995
doprava	24 056	26 011	24 538	22 415	23 294	25 205
obchod a pohostinství	148 343	131 920	123 707	119 541	118 068	111 736
ostatní	372 965	415 387	400 405	382 486	388 019	411 035

Vklady

(banky s licencí k 31. 12. 2002, vklady přijaté v ČR, údaje v mil. Kč, od září 2002 změna metodiky časového hlediska)

	31.12.2000	31.12.2001	2002			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Vklady celkem	1 211 924	1 412 189	1 451 735	1 598 644	1 616 916	1 567 972
v tom: netermínové	434 781	524 891	527 888	583 644	617 791	657 563
terminové	777 143	887 298	923 847	1 015 000	999 125	910 409
v tom: krátkodobé	564 605	670 687	697 121	776 564	767 831	675 098
střednědobé	82 978	75 206	69 417	67 892	176 929	217 992
dlouhodobé	129 560	141 405	157 309	170 544	54 365	17 319
Vklady celkem	1 211 924	1 412 189	1 451 735	1 598 644	1 616 916	1 567 972
v tom: nefinančního sektoru	262 350	289 140	256 538	268 085	276 371	332 214
finančního sektoru	32 944	68 532	84 095	72 732	87 966	88 147
vládního sektoru	48 569	75 355	111 578	248 726	244 671	160 932
živností	40 453	49 112	53 799	60 175	63 328	54 905
obyvatelstva	807 920	868 200	874 791	878 194	874 412	862 253
ostatní	19 688	61 850	70 934	70 732	70 168	69 521
Vklady celkem	1 211 924	1 412 189	1 451 735	1 598 644	1 616 916	1 567 972
v tom: zemědělství a lesnictví	10 995	13 596	13 162	12 436	11 311	11 764
zpracovatelský průmysl	61 678	75 967	69 153	73 295	76 933	87 476
stavebnictví	20 297	21 957	18 371	19 513	21 150	29 314
peněžnictví a pojištnictví	49 500	100 809	112 156	170 167	153 565	154 740
doprava	11 340	15 716	13 916	20 556	20 241	18 034
obchod a pohostinství	71 904	83 649	73 409	75 546	65 983	94 568
ostatní	986 209	1 100 495	1 151 568	1 227 131	1 267 733	1 172 076

Kapitál, kapitálový požadavek a kapitálová přiměřenost

(banky s licenci k 31. 12. 2002, údaje v mil. Kč)

	31.12.2000	31.12.2001	2002			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Tier 1	109 962	117 661	118 897	127 849	128 097	127 784
Tier 2	26 551	25 874	26 130	24 502	24 466	21 899
Odečitatelné položky	12 285	11 222	12 772	12 458	12 056	18 794
Kapitál celkem	124 228	132 312	132 255	139 894	140 508	130 889
Kapitálový požadavek celkem	66 847	68 812	71 087	72 557	73 520	73 787
Kapitálový požadavek A - bankovní portfolio	61 950	63 323	65 709	66 318	67 737	68 559
Kapitálový požadavek B - obchodní portfolio	4 898	5 488	5 379	6 239	5 783	5 228
Kapitálová přiměřenost v %	14,87	15,38	14,88	15,42	15,29	14,19

Rychle likvidní aktiva

(banky s licenci k 31. 12. 2002, údaje v mil. Kč)

	31.12.2000	31.12.2001	2002			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Pokladní hodnoty	34 777	41 163	28 062	27 931	29 751	37 821
Vklady a úvěry u ČNB	285 784	319 218	374 244	513 182	546 066	500 323
z toho povinné minimální rezervy	28 103	30 272	31 229	30 749	38 423	28 359
Běžné účty u bank a termínové vkl. do 24 hodin	5 030	6 528	12 281	22 071	64 894	35 857
Státní pokladniční poukázky	109 126	144 162	200 921	226 147	248 788	238 570
Poukázky ČNB	3 850	7 999	1 603	994	720	3 213
Rychle likvidní aktiva celkem	438 567	519 069	617 110	790 326	890 220	815 784
Cenné papíry k obchodování	92 492	51 649	16 071	18 969	16 569	17 204
v tom: dluhopisy	38 223	49 157	15 152	17 910	15 495	16 211
majetkové cenné papíry	54 270	975	386	563	428	414
směnky	0	1 517	533	496	646	580
Likvidní aktiva celkem	531 059	570 719	633 181	809 295	906 789	832 988
Podíl k aktivům celkem v %						
rychle likvidní aktiva	19,45	20,76	25,76	31,21	35,43	32,58
likvidní aktiva	23,55	22,83	26,43	31,96	36,09	33,27

Klasifikované úvěry

(banky s licenci k 31. 12. 2002)

	31.12.2000	31.12.2001	2002			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Klasifikované úvěry v mil. Kč	257 762	209 866	187 048	167 637	160 249	160 378
v % z celkového objemu úvěrů	29,83	21,53	19,57	17,96	17,22	16,89
v tom: sledované úvěry	85 814	75 984	74 276	68 847	71 177	76 201
nestandardní úvěry	54 910	32 295	29 367	27 759	25 933	29 514
pochybné úvěry	27 276	29 725	25 895	21 032	19 423	12 361
ztrátové úvěry	89 762	71 862	57 510	49 999	43 716	42 302
Ohrožené úvěry v mil. Kč	171 948	133 882	112 773	98 789	89 072	84 177
v % z celkového objemu úvěrů	19,90	13,73	11,80	10,59	9,57	8,86
Klasifikované úvěry po zohlednění zajištění v mil. Kč	119 895	120 240	114 370	104 451	105 474	105 494
v % z celkového objemu úvěrů	13,88	12,33	11,96	11,19	11,33	11,11
Vážená klasifikace v mil. Kč	118 672	96 982	79 952	69 396	62 173	58 196
v % z celkového objemu úvěrů	13,73	9,95	8,36	7,44	6,68	6,13
Vážená klasifikace po zohlednění zajištění v mil. Kč	61 852	57 446	54 504	50 093	49 144	46 851
v % z celkového objemu úvěrů	7,16	5,89	5,70	5,37	5,28	4,93
Vytvořené rezervy a opravné položky v mil. Kč	77 141	79 193	76 377	73 823	70 247	62 305
Přebytek (+) resp. nedostatek(-) rezerv, opravných položek a zajištění v mil. Kč	15 289	21 747	21 873	23 730	21 102	15 454
v % z celkového objemu úvěrů	1,77	2,23	2,29	2,54	2,27	1,63

Aktiva a pasiva podle skutečné doby splatnosti k 31. prosinci 2001

(banky s licencí k 31. 12. 2002, údaje v mil. Kč)

	Celkem	v tom								
		kratší než týden	1 týden až 1 měsíc	1 až 3 měsíce	3 až 6 měsíců	6 měsíců až 1 rok	1 až 2 roky	2 až 5 let	více než 5 let	nespeci- fikováno
Aktiva celkem	2 500 308	584 322	487 026	215 531	175 962	176 570	111 070	308 690	222 072	219 065
Pasiva celkem	2 500 308	1 256 214	370 840	222 436	113 531	124 194	112 118	156 630	57 209	87 136
Netto rozvahová pozice	x	(671 892)	116 186	-6 905	62 430	52 376	(1 048)	152 060	164 863	131 929
Kumulativní netto rozvahová pozice	x	(671 892)	(555 706)	(562 611)	(500 180)	(447 804)	(448 852)	(296 792)	(131 929)	(0)
v % z bilanční sumy	x	(26,87)	(22,23)	(22,50)	(20,00)	(17,91)	(17,95)	(11,87)	(5,28)	(0,00)
Pasiva po zohlednění likvidity neterm. vkladů	2 500 308	681 592	428 302	279 898	228 456	210 387	198 312	242 823	143 402	87 136
Netto rozvahová pozice	x	(97 270)	58 724	-64 367	(52 494)	(33 817)	(87 241)	65 867	78 670	131 929
Kumulativní netto rozvahová pozice	x	(97 270)	(38 546)	(102 914)	(155 407)	(189 224)	(276 466)	(210 599)	(131 929)	(0)
v % z bilanční sumy	x	(3,89)	(1,54)	(4,12)	(6,22)	(7,57)	(11,06)	(8,42)	(5,28)	(0,00)

Aktiva a pasiva podle skutečné doby splatnosti k 31. prosinci 2002

(banky s licencí k 31. 12. 2002, údaje v mil. Kč)

	Celkem	v tom								
		kratší než týden	1 týden až 1 měsíc	1 až 3 měsíce	3 až 6 měsíců	6 měsíců až 1 rok	1 až 2 roky	2 až 5 let	více než 5 let	nespeci- fikováno
Aktiva celkem	2 503 726	479 115	376 464	178 224	139 602	171 174	175 984	350 040	278 858	354 266
Pasiva celkem	2 503 726	1 219 942	276 487	159 198	87 465	99 721	141 487	135 826	78 651	304 950
Netto rozvahová pozice	x	(740 827)	99 977	19 027	52 136	71 453	34 498	214 214	200 207	49 316
Kumulativní netto rozvahová pozice	x	(740 827)	(640 850)	(621 824)	(569 687)	(498 234)	(463 736)	(249 523)	(49 316)	(0)
v % z bilanční sumy	x	(29,59)	(25,60)	(24,84)	(22,75)	(19,90)	(18,52)	(9,97)	(1,97)	(0,00)
Pasiva po zohlednění likvidity neterm. vkladů	2 503 726	526 699	345 811	228 522	226 114	203 707	245 473	239 813	182 638	304 950
Netto rozvahová pozice	x	(47 585)	30 653	(50 298)	(86 512)	(32 533)	(69 489)	110 227	96 220	49 316
Kumulativní netto rozvahová pozice	x	(47 585)	(16 932)	(67 230)	(153 742)	(186 275)	(255 763)	(145 536)	(49 316)	(0)
v % z bilanční sumy	x	(1,90)	(0,68)	(2,69)	(6,14)	(7,44)	(10,22)	(5,81)	(1,97)	(0,00)

Devizové aktivity

(banky s licenci k 31. 12. 2002)

	31.12.2000	31.12.2001	2002			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
aktiva v mil. Kč						
Poskytnuté úvěry (hrubé)	225 980	189 354	160 174	147 288	150 535	160 625
Cenné papíry (hrubé)	53 835	54 122	46 775	41 575	46 862	64 896
Vklady a úvěry u bank (hrubé)	238 130	286 470	251 707	218 202	206 317	165 452
Ostatní (hrubé)	32 049	52 108	36 211	31 375	29 488	52 845
Aktiva celkem (hrubá)	549 993	582 053	494 868	438 440	433 202	443 817
v % z devizových aktiv						
Poskytnuté úvěry	41,09	32,53	32,37	33,59	34,75	36,19
Cenné papíry	9,78	9,30	9,45	9,48	10,81	14,62
Vklady a úvěry u bank	43,30	49,22	50,86	49,77	47,63	37,28
Ostatní	5,83	8,95	7,32	7,16	6,81	11,91
Aktiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
v % z celku v CM a Kč						
Poskytnuté úvěry	26,16	19,42	16,74	15,78	16,17	16,91
Cenné papíry	12,70	11,17	11,02	9,57	10,37	13,97
Vklady a úvěry u bank	42,16	51,03	49,80	45,69	48,57	41,53
Ostatní	3,00	4,55	3,25	2,48	2,40	4,46
Aktiva celkem	23,36	22,35	19,82	16,66	16,59	17,07
pasiva v mil. Kč						
Přijaté vklady	227 190	240 565	210 374	199 129	199 502	200 939
Vklady a úvěry bank	168 127	159 348	134 361	120 704	114 673	117 262
Emise obligací	25 392	33 721	32 607	26 985	27 593	26 993
Ostatní	60 166	45 875	45 513	42 652	41 264	64 841
Pasiva celkem	480 875	479 509	422 855	389 471	383 032	410 035
v % z devizových pasiv						
Přijaté vklady	47,25	50,17	49,75	51,13	52,09	49,01
Vklady a úvěry bank	34,96	33,23	31,78	30,99	29,94	28,60
Emise obligací	5,28	7,03	7,71	6,93	7,20	6,58
Ostatní	12,51	9,57	10,76	10,95	10,77	15,81
Pasiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
v % z celku v CM a Kč						
Přijaté vklady	17,34	15,88	14,02	12,12	12,01	12,34
Vklady a úvěry bank	47,21	43,40	38,40	37,67	39,52	38,84
Emise obligací	10,61	16,23	18,01	16,42	17,87	16,79
Ostatní	17,20	11,16	12,47	10,54	10,16	15,70
Pasiva celkem	21,32	19,18	17,65	15,38	15,25	16,38
podrozvahová aktiva v mil. Kč						
Derivátové operace	787 533	1 052 626	1 068 299	975 787	982 717	761 444
Ostatní podrozvahové operace	208 275	138 796	153 382	195 080	162 823	141 022
Podrozvahová aktiva celkem	995 809	1 191 422	1 221 681	1 170 867	1 145 540	902 466
v % z devizových podrozvahových aktiv						
Derivátové operace	79,08	88,35	87,44	83,34	85,79	84,37
Ostatní podrozvahové operace	20,92	11,65	12,56	16,66	14,21	15,63
Podrozvahová aktiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
v % z celku v CM a Kč						
Derivátové operace	35,82	30,17	30,36	27,34	27,60	24,99
Ostatní podrozvahové operace	42,44	36,19	26,98	31,27	26,93	23,98
Podrozvahová aktiva celkem	37,03	30,76	29,89	27,92	27,51	24,83
podrozvahová pasiva v mil. Kč						
Derivátové operace	857 843	1 144 061	1 129 713	1 032 980	1 037 137	785 712
Ostatní podrozvahové operace	175 717	132 522	154 101	203 080	187 422	215 455
Podrozvahová pasiva celkem	1 033 560	1 276 584	1 283 814	1 236 060	1 224 559	1 001 167
v % z devizových podrozvahových pasiv						
Derivátové operace	83,00	89,62	88,00	83,57	84,69	78,48
Ostatní podrozvahové operace	17,00	10,38	12,00	16,43	15,31	21,52
Podrozvahová pasiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
v % z celku v CM a Kč						
Derivátové operace	32,03	29,32	28,56	25,20	25,46	22,24
Ostatní podrozvahové operace	36,46	31,80	34,18	37,79	36,83	44,05
Podrozvahová pasiva celkem	38,59	32,71	32,46	30,16	30,06	28,34

Aktivity vůči nerezidentům

(banky s licencí k 31. 12. 2002)

	31.12.2000	31.12.2001	2002			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
aktiva v mil. Kč						
Poskytnuté úvěry (hrubé)	79 202	56 504	66 129	52 792	55 198	61 248
Cenné papíry (hrubé)	120 204	125 889	118 661	113 944	118 528	137 631
Vklady a úvěry u bank (hrubé)	292 901	368 266	314 552	296 218	262 258	230 733
Ostatní (hrubé)	31 740	55 630	44 252	50 158	55 954	79 617
Aktiva celkem (hrubá)	524 047	606 288	543 595	513 112	491 937	509 229
v % z aktiv vůči nerezidentům						
Poskytnuté úvěry	15,11	9,32	12,17	10,29	11,22	12,03
Cenné papíry	22,94	20,76	21,83	22,21	24,10	27,03
Vklady a úvěry u bank	55,89	60,74	57,86	57,73	53,31	45,31
Ostatní	6,06	9,18	8,14	9,77	11,37	15,63
Aktiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
v % z celku vůči rezidentům a nerezidentům						
Poskytnuté úvěry	9,17	5,80	6,91	5,66	5,93	6,45
Cenné papíry	28,36	25,99	27,96	26,24	26,23	29,62
Vklady a úvěry u bank	51,86	65,60	62,24	62,02	61,73	57,92
Ostatní	2,98	4,86	3,97	3,97	4,56	6,71
Aktiva celkem	22,26	23,28	21,77	19,50	18,84	19,58
pasiva v mil. Kč						
Přijaté vklady	75 445	75 106	71 918	69 020	68 248	64 470
Vklady a úvěry bank	181 247	178 265	163 957	147 550	136 646	143 971
Emise obligací	29 118	13 286	11 788	12 273	13 984	14 306
Ostatní	52 159	52 988	44 707	48 967	59 152	79 425
Pasiva celkem	337 970	319 644	292 370	277 810	278 030	302 173
v % z pasiv vůči nerezidentům						
Přijaté vklady	22,32	23,50	24,60	24,84	24,54	21,34
Vklady a úvěry bank	53,63	55,77	56,08	53,11	49,15	47,65
Emise obligací	8,62	4,15	4,03	4,42	5,03	4,73
Ostatní	15,43	16,58	15,29	17,63	21,28	26,28
Pasiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
v % z celku vůči rezidentům a nerezidentům						
Přijaté vklady	5,76	4,96	4,79	4,20	4,11	3,96
Vklady a úvěry bank	50,89	48,56	46,85	46,05	47,09	47,68
Emise obligací	12,17	6,40	6,51	7,47	9,06	8,90
Ostatní	14,91	12,90	12,25	12,10	14,57	19,23
Pasiva celkem	14,99	12,78	12,20	10,97	11,07	12,07
podrozvahová aktiva v mil. Kč						
Derivátové operace	1 237 369	2 256 213	2 397 126	2 493 409	2 509 121	2 156 284
Ostatní podrozvahové operace	108 350	81 625	105 277	134 855	110 138	109 576
Podrozvahová aktiva celkem	1 345 719	2 337 839	2 502 403	2 628 263	2 619 259	2 265 860
v % z podrozvahových aktiv vůči nerezidentům						
Derivátové operace	91,95	96,51	95,79	94,87	95,80	95,16
Ostatní podrozvahové operace	8,05	3,49	4,21	5,13	4,20	4,84
Podrozvahová aktiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
v % z celku vůči rezidentům a nerezidentům						
Derivátové operace	56,28	64,66	68,13	69,86	70,48	70,77
Ostatní podrozvahové operace	22,08	21,29	18,52	21,61	18,22	18,63
Podrozvahová aktiva celkem	50,04	60,37	61,22	62,68	62,89	62,33
podrozvahová pasiva v mil. Kč						
Derivátové operace	1 216 966	2 266 937	2 390 666	2 483 265	2 487 256	2 159 017
Ostatní podrozvahové operace	146 806	129 798	159 207	193 612	182 152	199 639
Podrozvahová pasiva celkem	1 363 771	2 396 735	2 549 872	2 676 877	2 669 408	2 358 656
v % z podrozvahových pasiv vůči nerezidentům						
Derivátové operace	89,24	94,58	93,76	92,77	93,18	91,54
Ostatní podrozvahové operace	10,76	5,42	6,24	7,23	6,82	8,46
Podrozvahová pasiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
v % z celku vůči rezidentům a nerezidentům						
Derivátové operace	55,41	65,04	68,22	69,73	69,76	70,94
Ostatní podrozvahové operace	30,46	31,14	35,31	36,03	35,79	40,82
Podrozvahová pasiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Vybrané ukazatele skupin bank

(banky s licenci k 31. 12. 2002)

	31.12.2000	31.12.2001	2002			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
velké banky						
Aktiva celkem (mil. Kč)	1 469 061	1 614 537	1 554 756	1 644 626	1 643 832	1 556 412
Poskytnuté úvěry (čisté) (mil. Kč)	542 275	616 489	582 397	559 136	545 172	553 614
Přijaté vklady (mil. Kč)	995 106	1 117 284	1 106 973	1 183 067	1 206 466	1 112 761
Podrozvahová aktiva celkem (mil. Kč)	1 122 053	1 724 642	1 960 863	2 072 918	2 149 050	1 987 690
Pohledávky z derivátových operací (mil. Kč)	867 416	1 529 857	1 596 925	1 653 642	1 740 726	1 612 764
Zisk z finanční činnosti (mil. Kč)	56 006	66 925	16 160	35 221	51 415	67 790
Čistý zisk (mil. Kč)	10 899	11 480	6 840	12 796	18 670	23 154
Klasifikované úvěry / úvěry celkem (%)	38,45	26,25	24,03	21,29	20,47	19,87
Kapitálová přiměřenost (%)	13,69	14,82	14,13	14,78	14,60	13,41
Rychle likvidní aktiva/ aktiva celkem (%)	22,55	23,22	28,39	33,88	37,40	33,17
střední banky						
Aktiva celkem (mil. Kč)	331 915	370 928	359 408	410 593	399 257	416 195
Poskytnuté úvěry (čisté) (mil. Kč)	123 714	143 552	151 764	156 182	163 823	164 273
Přijaté vklady (mil. Kč)	137 789	183 189	182 121	218 663	217 040	239 407
Podrozvahová aktiva celkem (mil. Kč)	596 196	744 123	918 221	1 045 562	1 042 297	836 800
Pohledávky z derivátových operací (mil. Kč)	490 608	651 619	814 694	931 843	932 960	710 851
Zisk z finanční činnosti (mil. Kč)	11 473	11 906	3 246	6 463	10 354	13 002
Čistý zisk (mil. Kč)	1 909	2 837	950	1 531	3 995	2 829
Klasifikované úvěry / úvěry celkem (%)	22,55	18,66	17,88	19,10	18,50	18,88
Kapitálová přiměřenost (%)	17,72	16,01	15,74	16,24	16,56	16,42
Rychle likvidní aktiva/ aktiva celkem (%)	19,83	25,20	20,72	30,52	35,25	35,75
malé banky						
Aktiva celkem (mil. Kč)	48 165	57 147	63 462	67 075	72 834	84 248
Poskytnuté úvěry (čisté) (mil. Kč)	24 939	31 163	33 506	33 494	37 153	42 184
Přijaté vklady (mil. Kč)	11 223	18 927	23 349	24 750	28 141	39 721
Podrozvahová aktiva celkem (mil. Kč)	10 388	8 085	9 152	7 657	12 827	11 974
Pohledávky z derivátových operací (mil. Kč)	3 074	1 802	1 644	1 099	3 666	2 466
Zisk z finanční činnosti (mil. Kč)	1 693	2 068	574	1 074	1 644	2 456
Čistý zisk (mil. Kč)	-191	246	129	175	162	-1 862
Klasifikované úvěry / úvěry celkem (%)	15,71	14,33	13,36	14,17	13,81	12,20
Kapitálová přiměřenost (%)	21,58	22,42	23,38	24,49	22,25	17,36
Rychle likvidní aktiva/ aktiva celkem (%)	17,29	19,02	24,20	24,82	30,31	31,06
pobočky zahraničních bank						
Aktiva celkem (mil. Kč)	275 976	301 332	256 318	244 101	221 541	241 556
Poskytnuté úvěry (čisté) (mil. Kč)	86 497	91 869	94 196	90 546	89 569	93 036
Přijaté vklady (mil. Kč)	47 055	52 197	45 730	63 977	49 049	48 010
Podrozvahová aktiva celkem (mil. Kč)	954 006	1 391 747	1 191 470	1 057 959	952 622	789 572
Pohledávky z derivátových operací (mil. Kč)	835 309	1 305 994	1 105 381	982 575	882 666	720 920
Zisk z finanční činnosti (mil. Kč)	4 218	4 447	1 182	2 392	3 497	4 722
Čistý zisk (mil. Kč)	894	1 171	484	926	2 432	2 473
Klasifikované úvěry / úvěry celkem (%)	3,09	2,79	2,62	2,71	2,43	4,23
Kapitálová přiměřenost (%)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Rychle likvidní aktiva/ aktiva celkem (%)	9,76	8,85	11,89	12,97	19,24	17,91
stavební spořitelny						
Aktiva celkem (mil. Kč)	130 143	156 365	162 092	166 122	174 896	205 314
Poskytnuté úvěry (čisté) (mil. Kč)	31 180	38 713	42 486	44 550	47 233	51 583
Přijaté vklady (mil. Kč)	118 795	142 959	141 904	152 584	160 990	188 017
Podrozvahová aktiva celkem (mil. Kč)	6 810	4 147	7 526	8 990	7 731	9 055
Pohledávky z derivátových operací (mil. Kč)	2 306	0	0	0	0	0
Zisk z finanční činnosti (mil. Kč)	3 882	4 100	1 310	2 597	3 515	4 656
Čistý zisk (mil. Kč)	873	1 216	466	823	1 273	1 576
Klasifikované úvěry / úvěry celkem (%)	3,27	3,28	3,42	3,39	3,60	3,39
Kapitálová přiměřenost (%)	17,71	16,20	16,05	15,08	14,75	13,59
Rychle likvidní aktiva/ aktiva celkem (%)	4,83	8,39	33,78	35,70	39,93	38,31

Koncentrace

(banky s licencí k danému datu, klasifikované úvěry bez Konsolidační banky a úvěru Slovenské inkasní jednotce, ukazatele výsledovky bez Konsolidační banky)

	31.12.2000	31.12.2001	2002			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
podíl na bankovním sektoru v %						
3 největší banky						
Aktiva celkem (čistá)	53,00	58,77	59,10	59,93	60,22	57,18
Poskytnuté úvěry klientům (čisté)	52,12	59,27	56,83	54,89	54,04	53,51
Vklady a úvěry u bank (čisté)	43,31	59,27	44,32	47,82	48,45	47,07
Cenné papíry bez SPP a pČNB (čisté)	66,29	73,98	84,19	79,63	81,73	81,55
Hmotný a nehmotný majetek	76,94	79,78	79,78	79,11	79,31	80,06
Přijaté vklady klientů	70,97	69,14	69,37	67,70	68,04	64,24
Emise krátkodobých a dlouhodobých obligací	48,66	48,91	52,48	54,96	55,21	53,81
Podrozvahová aktiva celkem	41,92	45,93	47,49	48,11	49,60	48,71
Pohledávky z derivátových operací	47,58	49,67	53,45	54,18	54,06	48,71
Zisk z bankovní činnosti	57,81	68,78	66,06	68,82	67,96	68,19
Správní náklady	59,36	65,86	63,43	65,43	66,35	65,79
Čistý zisk (počítáno pouze ze ziskových bank)	62,77	57,24	60,01	72,98	65,14	65,79
Klasifikované úvěry	82,94	78,82	75,79	71,47	69,78	67,95
Rychle likvidní aktiva	67,54	64,86	65,32	67,19	64,00	59,26
Tier 1	55,50	52,47	51,40	51,84	51,79	58,58
Kapitál celkem	49,18	60,86	58,65	58,48	57,71	56,89
Devizová aktiva	50,44	55,09	53,98	54,09	54,51	56,32
Aktiva vůči nerezidentům	58,80	58,28	60,53	65,17	66,62	66,36
5 největších bank						
Aktiva celkem (čistá)	66,09	68,38	68,15	68,35	68,66	65,75
Poskytnuté úvěry klientům (čisté)	68,46	70,66	68,25	67,58	65,93	65,48
Vklady a úvěry u bank (čisté)	57,04	70,66	57,24	59,91	59,54	58,08
Cenné papíry bez SPP a pČNB (čisté)	76,18	84,48	89,64	86,33	89,26	89,77
Hmotný a nehmotný majetek	82,12	84,97	84,98	84,46	84,57	85,06
Přijaté vklady klientů	77,06	76,86	76,80	75,39	76,08	72,29
Emise krátkodobých a dlouhodobých obligací	61,32	63,95	68,07	72,03	71,54	70,08
Podrozvahová aktiva celkem	61,61	67,36	71,05	71,61	73,75	74,35
Pohledávky z derivátových operací	68,36	70,24	73,33	74,08	75,69	75,60
Zisk z bankovní činnosti	73,05	78,01	75,85	77,63	76,99	77,38
Správní náklady	70,90	75,54	72,87	74,17	75,26	74,80
Čistý zisk (počítáno pouze ze ziskových bank)	72,13	70,28	76,37	80,35	77,10	79,63
Klasifikované úvěry	89,78	87,16	85,52	82,45	81,39	80,79
Rychle likvidní aktiva	77,11	77,02	75,81	76,51	73,79	69,51
Tier 1	72,88	70,59	70,28	70,32	70,24	71,50
Kapitál celkem	70,29	74,46	72,11	72,62	71,86	70,41
Devizová aktiva (hrubá)	61,77	67,64	66,34	69,65	70,65	70,66
Aktiva vůči nerezidentům (hrubá)	71,98	74,73	74,31	78,03	78,33	79,29
10 největších bank						
Aktiva celkem (čistá)	78,54	80,60	80,18	81,63	81,58	79,78
Poskytnuté úvěry klientům (čisté)	82,67	82,99	81,58	81,62	80,51	79,96
Vklady a úvěry u bank (čisté)	74,18	82,99	76,31	77,60	78,82	77,91
Cenné papíry bez SPP a pČNB (čisté)	89,52	94,94	97,02	95,62	95,57	95,82
Hmotný a nehmotný majetek	91,09	92,79	92,46	92,13	92,13	92,33
Přijaté vklady klientů	87,40	87,96	87,88	87,13	87,53	85,41
Emise krátkodobých a dlouhodobých obligací	81,63	89,19	90,31	93,49	93,20	94,27
Podrozvahová aktiva celkem	84,46	92,38	92,56	93,63	93,08	94,43
Pohledávky z derivátových operací	91,67	95,38	95,58	96,38	95,87	96,22
Zisk z bankovní činnosti	84,95	87,14	86,19	87,33	86,41	86,81
Správní náklady	82,64	85,61	84,95	85,88	85,85	85,95
Čistý zisk (počítáno pouze ze ziskových bank)	88,09	86,71	87,94	90,09	90,27	91,08
Klasifikované úvěry	95,05	95,05	94,65	93,97	93,39	91,90
Rychle likvidní aktiva	88,40	88,33	87,08	88,48	86,65	83,79
Tier 1	86,54	85,25	85,18	85,76	85,88	85,29
Kapitál celkem	86,38	87,99	86,28	86,77	86,79	86,04
Devizová aktiva (hrubá)	80,88	86,81	87,17	89,20	89,60	88,44
Aktiva vůči nerezidentům (hrubá)	88,61	90,82	90,36	92,73	92,28	91,69

vydává:
ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA

Na Příkopě 28
115 03 Praha 1
Česká republika

kontakt:
ODBOR KOMUNIKACE

Tel.: 22441 3494
Fax: 22441 2179
<http://www.cnb.cz>

Grafika, sazba, produkce: JEROME s. r. o.